


LIETUVAI REIKŠMINGŲ NEKILNOJAMOJO KULTŪROS PAVELDO OBJEKTŲ, ESANČIŲ DABARTINĖS UKRAINOS RESPUBLIKOS TERITORIJOJE, INVENTORINIS SĄRAŠAS

Eil. Nr.	Nekilnojamojo kultūros paveldo objekto pavadinimas	Adresas	Atrinkta pagal šiuos kilmės požymius	Atrinkta pagal šiuos atpažinimo kriterijus	Paveldosau statusas	Fizinė būklė (gera, patenkinama, bloga)	Pastabos (Glausta pastaba – dėl ko šis objektas priskirtinas prie Lietuvos kultūrai ar istoriniams įvykiams reikšmingų objektų)
<p>Ukraina. Paveldas pateikiamas sritimis. Sritis pateikiamos abėcėlės tvarka.</p>							
<p>1. Chmelnyckio sritis – administracinis centras Chmelnyckis (Хмельницька область).</p> 							

	<p><i>Čiornokozińcai (ukr. Чорнокозинці, Czarnokozińce) Pilis (XV-XVIII a.).</i></p>	<p><i>Kaimas Podolės Kameneco rajone (Шустовецька сільська рада.)</i></p>				<ul style="list-style-type: none"> Vietovė buvusioje Podolės vaivadijoje, ant Zbručo upės kranto, minima nuo XV a. XV-XVIII a. pabaigoje priklausė Kameneco katedrai ir vyskupams, buvo vyskupų vasaros rezidencija. Pilis stovėjo pasienyje su Moldova ir ant vieno iš totorių karinių žygių kelių (Valakijos kelias). 1519 m. Žygimantas Senasis vietovei suteikė prekybos ir turgaus teises, XVI a. pradžioje daug kartų puolė totoriai, 1588 m. patvirtinta Magdeburgo teisė. Pilis (XV-XVIII a.). Kada tiksliai šioje vietoje buvo pastatyta pirmoji pilis nėra aišku, gali būti, kad dar Karijotaičių. XIV arba XV a. šioje vietoje ant Zbručo kranto pilis pastatyta kaip vyskupų buveinė bei rytinių LLV sienų tvirtovė. 1617-40 m. perstatyta. 1674 m. vietovę užėmė turkai, sunaikino pilį. XVIII a. pradžioje po totorių sugriovimų pilis buvo atstatyta, tačiau jau XVIII a. pabaigoje neteko strateginės reikšmės; 1795 m., teritorijoms atitekus Rusijos imperijai, pilį konfiskavo Jaklaterina II. Šiuo metu išlikę griuvėsiai. Pilį sudarė dvi dalys: senoji ir naujoji. Senoji dalis buvo netaisyklingo keturkampio plano su dviem apvalaus plano bokštais iš pietinės pusės, tarp jų – įvažiuojamieji vartai. XVII a. prie senosios dalies buvo pristatyti du gyvenamieji pastatai. Tuo būdu sudarytas kiemas su dviejų tarpsnių galerijomis. Iki mūsų dienų išliko pietvakarinio bokšto liekanos ir gyvenamųjų pastatų griuvėsiai. Šiaurinėje pilies kalno papėdėje XVIII a. viduryje pastatyti barokiniai vyskupų rūmai. Išliko į rūmus vedę mūriniai vartai ir galingi griuvėsiai. <p>1608 m. statytos Šv. Juozapo parapijinės bažnyčios griuvėsiai – pamatai ir XVIII a. pabaigos barokinio fasado fragmentas. Bažnyčią fundavo Kameneco vyskupas Povilas Valuckis (Pawel Wolucki). Po 1863 m. sukilimo bažnyčia perstatyta į cerkvę. Dabar išlikę tik fasado likučiai.</p>
	<p><i>Iziaslavas arba Zaslavas (ukr. Ізяслав, lenk. Zaslav)</i></p>	<p>Rajono centras</p>				<p>Iziaslavas – miestas buvusioje Voluinės vaivadijoje. Archeologai nurodo, jog miesto čia būta jau XI a., o nuo XV a. jau žinoma kaip LDK priklausanti gyvenvietė, kuriai suteikiama miesto teisė. 1386 11 04 m. Jogailos ir Vytauto privilegija Zaslavas skiriamas Fiodorui Ostrogiškiui. Iš jo paveldi Vasilijus Fiodorovičius Gražusis (Krasny). Pastarasis valdą padalino savo dviems sūnums – Jonui (Ivanui) ir Jurgiui (m. apie 1500). Nuo Jurgio Vasiljevičiaus Ostrogiškio pradedama kunigaikščių Zaslavskių giminė (1446 arba 1455 ?). Taigi, XIV a. priklausė kunigaikščiams Ostrogiškiams, kurių atšaka nuo 1446 (arba 1455) m. vadinama Zaslavskiais. Po bevaikių Zslavskių mirties Iziaslavas atiteko Liubomirskiams, o po jų Sanguškoms (Gediminaičiai).</p> <p>1648 m. miestas buvo nuniokotas kazokų.</p> <p>XVI a. valdans Jonušui Zaslavskiui 1556-1562 m. miestas perstatytas, pastatyta tvirtovė, parapijinė bažnyčia, sinagoga. Šiandieną Izialavlyje daugiausia paminklų išlikę iš XVIII a. ir jie siejami su Sanguškų valdymo laikotarpiu bei architekto A. P. Fontanos kūryba. Didesnioji dalis XVI a. pastatų buvo perstatyti XVIII a.</p>

	Rezidencija (XVI, XVIII a.).						<p>Pilis. Šaltiniuose Vasilijus Fiodorovičius Gražiojo (Krasny, mirė po 1461 m.) laikais minima mūrinė gotikinė pilis.</p> <p>Rezidencija (XVI, XVIII a.). XVI a. pilies vietoje Zaslavskiai pasistatė galingą rezidencinę pilį. Išlikę žemės įtvirtinimų fragmentai. Sanguškos vėlyvojo baroko stiliumi rūmus perstatė 1746-1750 m. - prisitaikė savo rezidavimui. Rūmų perstatymui XVIII a. vadovavo garsus baroko architektas P. A. Fontana. Nuo 1870 m. rūmai buvo paversti Rusijos imperijos kariuomenės kareivinėmis, po II Pasaulinio karo stovi griuvėsiuose. Iki šių dienų išliko įspūdingų barokinių Sanguškų rūmų ansamblio griuvėsiai. Paminklas saugomas nuo 1963 m., dabar kaip respublikinės reikšmės paminklas.</p>
	Misionierių vienuolynas ir bažnyčia (1747-56)						<p>Gretimais rūmams yra išlikę nuo (1945 m. taip griuvėsiuose) vėlyvojo baroko misionierių vienuolynas ir bažnyčia (1747-56) - baroko sakralinės architektūros paminklas. Tai vienas įdomesnių vėlyvojo baroko sakralinių pastatų Voluinėje, taip pat pastatytas pagal A. P. Fontanos projektą. Vienuolyno pastatuose vaikų mano mokykla.</p> <ul style="list-style-type: none"> •
	Bernardinų vienuolynas ir Šv. Mykolo bažnyčia (XVII a.)						<p>Įtvirtintas bernardinų vienuolynas ir Šv. Mykolo bažnyčia (XVII a.) – itin vertingas vėlyvojo renesanso, ankstyvojo baroko sakralinės architektūros paminklas. Dabar vienuolyne veikia kalėjimas.</p> <ul style="list-style-type: none"> •
	Šv. Jono Krikštytojo bažnyčia (XVI, XVIII a.)						<p>Šv. Jono Krikštytojo bažnyčia (XVI, XVIII a.) – renesanso, baroko sakralinės architektūros paminklas. XVIII a. taip pat perstatyta pagal A. P. Fontanos projektą. Parapijinė bažnyčia pastatyta Jonušo Zaslavskio, perstatyta Sanguškų. Dabar griuvėsiai.</p> <ul style="list-style-type: none"> •

<p><i>Miedźbżżas (ukr. Меджубїж, lenk. Międzymbóź)</i></p> <p><i>Pilis (XIV, XV, XVI a.)</i></p>	<p>Letyčiavo rajonas</p>					<ul style="list-style-type: none"> Vietovė buvusioje Podolės vaivadijoje. Vietovės pavadinimą nulėmė jos vieta – Pietinio Bugo ir Bužok (Bugelio) santakoje, t.y. tarp dviejų Bugų – Miedzybug. Pirmą kartą vietovė minima Ipatijaus metraštyje 1146-48 m. XII a. vid. šioje vietoje jau stovėjo įtvirtintas Riurikaičių miestas, kurį 1240 m. sunaikino totoriai. Kai Algirdas 1362 m. išvijų iš Podolės totorius, miestas priklausė Lucko žemei. Algirdas miestą atidavė Kariotaičiams, po jų atiteko Vytautui. 1444 m. lenkai šias teritorijas prijungė prie Lenkijos ir tapo karališkuoju miestu. XVI a. (nuo 1540 m.) miestas tapo Sieniavskių nuosavybe ir priklausė šiai giminei apie 200 metų. 1593 m. gavo Magdeburgo teisę. Pagal Bučač paliaubas 1672 m. (iki 1699 m.) miestas ir pilis atiteko turkams. Nuo 1730 m. priklausė Čartoriskiams, tačiau atimtas 1831 m. už dalyvavimą sukilime. 1790-91 m. pilyje buvo įsikūrusi Tado Kosciuškos sukilimo vyriausioji būstinė. 1814-31 m. pilyje veikė Čartoriskių įsteigta pavieto mokykla; 1831 m. mokykla uždaryta, pilis už Čartoriskių dalyvavimą sukilime caro valdžios konfiskuota ir joje įkurta rezidencija, buvo Rusijos kariuomenės įgula. Pilis nukentėjo per I ir II pasaulinius karus. <i>Pilis (XIV, XV, XVI a.)</i> pastatyta trikampėje aikštelėje – upių Pietinio Bugo ir Bužok (Bugelio) santakoje. <i>XVI a. II p. vietoj medinės tvirtovės Kariotaičiai pastatė naują – mūrinę.</i> Pilis pastatyta strategiškai svarbioje vietoje – čia jungėsi du totorių grobiamųjų žygių keliai – Juodasis ir Kučmano. XVI a. Sieniavskiai pilį perstatė (iki šiol išlikusi). Į XVI a. pilį buvo įkomponuoti XIV-XV a. pilies fragmentai. Pilies planą sąlygojo vietovė – pilis išžesto trikampio plano (ilgis 130 m., vakarinės dalies plotis – 85 m.). Trys bokštai pritaikyti gynybos poreikiams: šiaurės vakarinis bokštas – penkiakampio plano, išsikišęs iš gynybinės sienos greta įvažiuojamųjų vartų; šiaurinėje pusėje, kur sienos sudaro buką kampą, kyla aštuoniakampis bokštas; pietiniame pilies šone, apsaugotame Bugo, kyla rytinis bokštas – ypatingai didelis ir savotiškos kombinuotos konfigūracijos. Šis bokštas susideda iš pagrindinės rombo plano dalies ir dviejų iš šonų prišlietų apvalaus plano bokštelių porų. Gyvenamosios ir ūkinės paskirties pastatai sukomponuoti pilies kieme pagal gynybinės sienos perimetrą. Iš jų išsiskiria turtingai dekoruotas, kvadrato plano dviejų aukštų su rūšiais rūmų pastatas. Tvirtovės grėsmingas formas sušvelnina proporcijos, pilies kieme Rapolo Sieniavskio pastatytos (1586 m.) koplyčios barokinis fasadas. Ši renesansinė pilis yra puikus perinamojo tipo iš pilies su gynybiniais bokštais ir sienomis į pilį - rūmus pavyzdys. Pilies architektūros savitumas išskiria ją iš kitų to meto fortifikacijos paminklų ir daro unikalia.
						<p>Kiti paminklai:</p> <ul style="list-style-type: none"> Sudedamoji miesto gynybinės sistemos (XVI-XVII a.) dalis - rotondos formos koplyčia. Mieste buvo didelė žydų bendruomenė. Miestas yra chaszidismo atsiradimo vieta. Čia 1740-1760 m. gyveno ir mirė Izraelis Bešt – žydų mokslininkas ir chaszidismo kūrėjas. Prie jo kapo atvyksta piligrimai chaszidai iš viso pasaulio. Šv. Trejybės bažnyčia (1632 m.). Senojo miesto aukštutinėje ir slėnio dalyje į šiaurės vakarus nuo tvirtovės yra išlikę obeliskai. Obeliskai buvo pastatyti XVII a. II pusėje, kuomet miestą valdė turkai ir tvirtovėje buvo įsikūrusi turkų įgula (1672-1699 m.). Obeliskai buvo pastatyti kaip turkų vadų kapų kaip paminklai. Atgavus Podolę, obeliskai naudoti kaip krikščioniškos koplytėlės.

	<p>Podolės Kamenecas (<i>ukr. Кам'янець</i> <i>Подіски, lenk.</i> <i>Kamieniec Podolski</i>)</p>	<p>Rajono centras</p>					<p>Gyvenvietė Podolės Kameneco vietoje archeologų datuojama XI-XII a. čia buvo jau gana nemažas prekybos ir amatų centras. Po mūšio prie Mėlynujų vandenų (1362 m.) Algirdas Podolę valdyti paskyrė savo brolio Karijoto keturiems sūnams - Jurgiui, Aleksandriui, Teodorui ir Konstantinui. Už pagalbą mūšyje, Algirdas jiems paskyrė valdyti Podolę (teritoriją tarp Dniestro ir Dniepro - dabartinės Ternopilio, Chmelnickio ir Vinycios sritys).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pirmi mediniai įtvirtinimai pastatyti XI – XII a. sandūroje, XIII a. pilis pradėta keisti mūriniais įtvirtinimais. Per 1240 – 41 m. totorių antpuolį Kamenecas sunaikintas; išvijus totorius 1362 m. Kamenecas atiteko kunigaikščiams Korijotaičiams. Karijotaičiai pastatė naują tvirtovę, 1374 m. suteikė miestui Magdeburgo teisę. Valdant Aleksandriui Karijotaičiui (1380-91) miestas tapo Podolės žemės administraciniu centru. Aleksandras žuvo kovose su Krymo totoriais, iš jo Kremenecą valdyti perėmė brolis Konstantinas (1380-1391), tęsė miesto stiprinimo, miesto ir regiono infrastruktūros gerinimo darbus. • Karijotaičių valdymas Podolės Kamenece buvo nutrauktas 1394 m. Lenkijos karaliaus Jogailos žygio į Podolę pasėkoje – vakarinę Podolę prijungia prie Lenkijos, o Rytinę Podolę kartu su Podolės Kameneco pilimi paskiria valdyti Vytautui. 1395 m. Jogaila Vakarinę Podolę su Kamenece, Smotričo, Červonogrado, Skalos, Bakotos, Medžibižo, Božsko, Vinicos pilimis perduoda Krokuvos vaivadais Špytkui iš Melštino (<i>Spytko II z Melsztyna</i>, mirė 1399). 1400 m. Kamenecas priklausė Švitrigailai, 1401 m. vėl Lenkijai. Galutinai Vakarinė Podolė LDK atiteko 1411 m. ir tik iki Vytauto mirties. 1430-1432 m. kilo karas tarp Lenkijos ir LDK dėl Podolės ir Voluinės. Podolės Kamenecas galutinai 1434 m. įjungtas į Karūną, 1463 m. tapo Podolės vaivadijos sostine ir karališkuoju miestu.
--	---	------------------------------	--	--	--	--	---



						<ul style="list-style-type: none"> • Pilis. Ankstesnių įtvirtinimų vietoje mūrinę pilį ir miesto įtvirtinimus pradėjo statyti Korijotaičiai, pilis sustiprinta XIV a. pabaigoje (tarp 1395 ir 1399) Spytko iš Melštino valdymo metu; pilis atnaujinta ir sustiprinta XVI a. I p. Pastoviai stiprinama tvirtovė tapo pagrindiniu punktu saugančiu pietrytinį valstybės pakraštį. Taip pat pilis tapo krikščionių forpostu prieš musulmonus, todėl pilies stiprinimui ne kartą pinigų skyrė Romos popiežiai (Julijus II, Leonas X). Todėl ir bokštai buvo pavadinti jų vardais. Ypač pilies reikšmė išaugo augant Osmanų imperijos galiai (XVII a.). 1633 m. atrėmė itin stiprų turkų puolimą. 1672 m. turkai užėmė tvirtovę. Tvirtovės gynybą trilogijoje aprašė Henrikas Sienkivičius (“Pulkininkas Volodyjevskis”). Siužetas: negalėdami atremti turkų puolimo, lenkai susitarė su turkais, kad tvirtovė atiduodama turkams, bet įgula turi galimybę pasitraukti. Įgulos vadas Volodyjevskis pilyje susisprogdina kartu su visu arsenalu. Šiandien prieš miesto katedrą stovi paminklas pilies gynybai vadovavusiam Volodyjevskiiui. Pilies atnaujinimo darbus vykdė ir 1672-1699 m. Kamenece šeimininkavę turkai. <ul style="list-style-type: none"> • Lenkai daug kartų pilį bandė susigrąžinti, tačiau padaryti tai pavyko tik 1699 m. • Po II padalijimo (1793 m.), atiteko Rusijai ir tapo Podolės gubernijos sostine. XIX a. tvirtovė prarado gynybinę reikšmę ir iki 1917 m. čia veikė kalėjimas. • 1928 m. tvirtovė paskelbta istoriniu-architektūriniu rezervatu, 1937 m. įkurtas muziejus. Nuo 1995 pretendentas į UNESCO pasaulinio paveldo sąrašą. • Pilies architektūra. Skiriamos Senoji ir Naujoji pilys. Senoji pilis savo dabartinį pavidalą įgavo po Žygimanto Senojo atliktų rekonstrukcijų. Tai netaisyklingo keturkampio plano pilis su 12 bokštų (išliko 8, o 4 – tik pamatai su mūro fragmentais). • Karybos naujovės ir artilerijos vystimasis nulėmė Naujosios pilies statybą. Tai kvadratinio plano tvirtovė, iš vakarinės pusės besišliejanti prie Senosios pilies. Statyta pagal Zigmanto Vazos dvaro inžinieriaus vokiečio Teofilio Schomberg projektą. Pilis iki mūsų dienų neišliko, matosi tik bastionų likučiai. Naujoji tvirtovė rekonstruota eilę kartų (1710-15, 1721-25, 1740-61, 1768-91) garsių inžinierių. Pilis buvo rekonstruojama ruošiantis kovoms su Rusija, tačiau po II valstybės padalijimo (1793 m.) atiteko rusams. • Į miestą nuo pilių pusės pakliūnama vadinamu Turkų tiltu. Pradžioje buvęs medinis, Žygimanto Senojo laikais pastatytas mūrinis. 1672 m. nukentėjo per turkų apgultį, vėliau turkai jį atstatė, dėl to ir vadinamas Turkų tiltu. Tiltas atstatytas iš griauamo basųjų karmelitų vienuolyno statybinių medžiagų. 1876 m. tiltas praplatintas ir paaukštintas. • Miesto įtvirtinimai. Podolės Kamenece stovi ypatingai patogioje gynybai vietoje – yra uolėtoje saloje ant skardžio, apsupto Smotryč upės. Įėjimą į saloje esantį miestą saugojo Senoji ir Naujoji pilys, be to miestas buvo apsuptas gynybinės sienos su bokštais. Gynybinė siena buvo apie 1 km ilgio. Sistema pradėta statyti dar XII a., vėliau pastoviai stiprinta. Gynybinė siena ir bokštai išlikę.
						<p>Švento Petro ir Povilo katedra (XVI a. pr., 1646-48 m., XVIII a. vid.). Pirmoji medinė bažnyčia pastatyta Karijotaičių laikais apie 1375 m., mūrinė gotikinė funduota vyskupo Jokūbo Bučackio ir pastatyta 1502-1517 m. – tai toliausiai į rytus nutolusi gotikinė katedra Europoje. XVI – XVII a. pristatyta daug koplyčių, 1646-48 m. perstatyta (iš šio laikotarpio išliko atskirai stovinti varpinė). 1672-99 m., miestą užėmus turkams, katedra buvo paversta mečete. Iš to laiko išlikęs 33,5 m. minaretas. Pagal susitarimą su turkais minaretas nenugriautas, paliktas ir jį vainikuojantis pusmėnulis. Ant minareto pastatyta Švč. Mergelės Marijos figūra (3,5 m). Savo vėlyvojo baroko formas katedra įgavo po perstatyto XVIII a. vid.</p>

							<ul style="list-style-type: none"> • <i>Šv. Mikalojaus bažnyčia ir Dominikonų vienuolynas (XV, XVII, XVIII a.)</i>. Mūriniai gotikiniai pastatai pastatyti XV a. pr., vėliau perstatyta baroko laikotarpyje. Turkų okupacijos metu vienuolyne buvo kareivinės, o bažnyčioje mečetė. 1699 m. grįžo dominikonai.
	<i>Pranciškonų bažnyčia (XVII a. pr., XVII – XIX a. sandūra).</i>						<ul style="list-style-type: none"> • <i>Pranciškonų bažnyčia statyta (XVII a. pr., perstatyta XVII – XIX a. sandūroje).</i>
	<i>Šv. Trejybės trinitorių (XVIII a. vid.) bažnyčia.</i>						<ul style="list-style-type: none"> • <i>Šv. Trejybės trinitorių (XVIII a. vid.) bažnyčia.</i>
	<i>Armėnų bendruomenės kvartalas, Šv. Mikalojaus armėnų bažnyčia (XIV, XVI a.), Armėnų šaltinis ir kt.</i>						<p>Kiti paminklai:</p> <p>Kamenecas daugiakonfesis, daugiatautis miestas. Tai sąlygojo ir jo urbanistinę raidą. Mieste susiklostė – armėnų (armėnai Kamenece gyveno nuo XII-XIII a.), lenkų ir ukrainiečių (rusinų) miesto dalys su savo atskirais magistratais, turgaus aikštėmis, maldos namais ir kt.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Armėnų bendruomenės kvartalas. Spėjama, kad armėnai mieste pasirodė apie XIII a. vid. Armėnų bendruomenė Kamenece buvo antra pagal dydį po Lvovo Lenkijos – Lietuvos valstybėje. XVI a. pab. mieste buvo 645 armėnų šeimos. Armėnai mieste turėjo atskirą kvartalą miesto pietinėje dalyje, savo bažnyčias, atskiras savivaldos institucijas. 1665 m. karaliaus dekretu buvo sulygintos armėnų teisės su lenkų ir rusinų, o po metų įvykdyta unija tarp katalikų ir armėnų bažnyčių. Armėnai daugiausia užsiėmė prekyba ir amatais. XVIII a. didesnioji armėnų dalis sulenkėjo. <p>Garsiausias ir seniausias sakralinis pastatas mieste - 1398 m. funduota Šv. Mikalojaus armėnų bažnyčia (XIV, XVI a.). Kelis kartus perstatyta, galutinę išvaizdą įgavo XVI a. pristačius aukštą varpinę. XX a. 4 dešimtmetyje tarybinė valdžia bažnyčią susprogdino. Iki dabar išliko tik monumentalė varpinė, joje esančią koplyčia šiuo metu naudoja stačiatikiai.</p> <p>Armėnų šaltinis, esantis miesto centrinėje aikštėje prie rotušės. Pirmą kartą minimas 1581 m. Dabartinė architektūra iš XVIII a.</p>

<p><i>Sataniv (ukr. Camániv, lenk. Satanów)</i></p>	<p><i>Gorodoko raj.</i></p>				<ul style="list-style-type: none"> • Miestelis buvusioje Podolės vaivadijoje, ant Zbručo upės (Dniestro intako) kranto. Žinomas nuo 1404 m., kuomet Jogaila šią vietovę padovanojo Petruui Šafrancui, vėliau nuo 1431 m. vietovė priklausė Odrovonžams (iki 1523 m., kuomet mirė paskutinysis iš giminės), nuo XVI a. vid. iki XVIII a. vid. priklausė Sieniavskiams ir Tarnovskiams. Greičiausiai XIV a. II p. miestas priklausė Karijotaičiams (užuominos aptinkamos XV a. šaltiniuose). • 1641 m. vietovė gavo Magdeburgo teises. • Satanovas pasienio miestas, pilis saugojo pietines valstybės sienas. Pilis pastatyta XV a., daug kartų nukentėjo nuo totorių antpuolių XV-XVI a sandūroje, XVI a. pabaigoje perstatyta, XVII a. nukentėjo nuo kazokų, turkų; 1676-1699 m. priklausė turkams. 1724 m. pilis atstatyta – pilį sutvirtino Satanivo savininkas Adomas Jeronimas Sieniavskis, taip pat sustiprino miestą supusias gynybines sienas. 1895 (1899?) m. pilies griuvėsiuose pastatytas cukraus fabrikas ir veikė iki XXI a. pr. • Pilis ne visai taisyklingo penkiakampio plano (trys kraštinės 105 m ilgio, viena - 85 m, viena – 65 m), kampuose sustiprinta keturiais kvadrato ir vienu apvalaus plano bokštais, dabar išlikę trys bokštai – du kvadratiniai ir apvalusis (Zbručo pusėje). • Miestas turėjęs gynybines sienas, dabar iš jų išlikę tik XV a. miesto vartai, perstatyti XVI, XVIII a. miesto gynybinė sistema – siena iš pietinės pusės jungė su pilies mūrais. • Medinė sinagoga mieste buvo pastatyta XVI a. pradžioje, mūrinė - greičiausiai XVII a. II pusėje. Tai seniausia gynybinė sinagoga Podolėje ir Voluinėje. Sinagoga stovėjusi už miesto gynybinės sienos, turėjo gynybinę funkciją. Taip pat išlikę vienos didžiausių ir gražiausių žydų kapinių Ukrainoje. Dabar stipriai apleistos. • Netoli miestelio baigiasi iki šiol neidentifikuotas žemės pylimas, vadinamas Trajano pylimu, siejamas su romėnų gynybos linija, ginančia Dakiją ir Panoniją.
<p><i>Slavuta (ukr. Славу́та, lenk. Sławuta)</i></p> <p><i>Sanguškų rezidencija (XVIII-XIX a.)</i> <i>Šv. Daratos bažnyčia (XVIII a.)</i></p>	<p><i>Rajono centras</i></p>				<p>Pirmas miesto paminėjimas rašytiniuose šaltiniuose iš XVII a. Iki XVII a. šioje vietoje buvo du kunigaikščiams Zaslavskiams priklausantys kaimai – Deražnia ir Volia. Apie 1629 m. šie du kaimai buvo apjungti ir pavadinti Slavuta. XVII a. pabaigoje Slavuta atiteko Liubomirskiams, <i>o nuo 1703 m. priklausė Sanguškoms (Gediminaičiams). Slavuta tapo viena iš svarbiausių Sanguškų rezidencijų.</i></p> <p>Senąją, XVII a. statytą pilį, Sanguškos perstatė į rūmus, suformavo naują dvaro ansamblį - įveisė parką, pastatė Šv. Daratos bažnyčią (1825 m., Sanguškų giminės mauzoliejus), žvėryną, žirgyną (vienas seniausių ir garsiausių dešiniakrantėje Ukrainoje ir Rusijoje), greta žirgyno 1877 m. atidaryta gydykla kumysu (arklių pieno produktais), gydykla vandeniui (veikė nuo 1864 m.) ir kt. Rūmuose buvo didelė retų knygų kolekcija, itin įspūdinga paveikslų galerija (kurioje buvo nemažai P. Rubenso darbų), vertinga skulptūrų kolekcija (- du paties Mikelanželo darbai). <i>Šiandieną išlikę didingi rūmų griuvėsiai. Šv. Daratos bažnyčia veikia.</i></p>

	<p><i>Starokonstantinovas</i> (<i>ukr. Старокостянтинів, lenk. Starokonstantynów</i>)</p>	<p>Rajono centras</p>					<ul style="list-style-type: none"> Miestas buvusioje Voluinės vaivadijoje. Gyvenvietę šioje vietoje žinoma nuo 1525 m., tuo metu pavadinimas Koliščensai (Колищенці). 1561 m. vietovę nusipirko kunigaikštis Konstantinas Vasilijus Ostrogiškis. Ostrogiškis tuoj pat išrūpino iš karaliaus Magdeburgo teisę, pavadino Konstantinovu. Kai buvo įkurtas Novokonstantinovas (dabar kaimas Letyčivo rajone Chmelnickio srityje), Konstantinovas 1632 m. buvo pervadintas į Starokonstantinovą. Pilis (XVI-XVII a.). Pilis – įtvirtinta rezidencija pastatyta ant upelio Sluč kranto 1561-1571 m. Tuo pat metu buvo pastatyti ir aplinkinio miesto gynybiniai įrenginiai. Pilį pastatė Konstantinas II Ostrogiškis. Pilis turėjo ginti kraštą nuo totorių anpuolių - per Konstantinovą ėjo vienas iš trijų svarbiausių totorių puolimo kelių – Juodasis kelias. 1620 m. miestas perėjo Zaslavskiams (Ostrogiškių giminės atšaka), o 1682 m. kunigaikščiams Liubomirskiams. Pilis perstatyta 1636 m. Jos planas priminė išstėtą trikampį. Dvi ilgesnės sienos buvo apsaugotos vandens, o trečioji – trumpesnioji ribojosi su miesto teritorija. Ši pilies siena turėjo sustiprintą gynybinę sistemą, kurią sudarė griovys su vandeniu bei mūrinė siena, kurioje atsiverdavo vieninteliai vartai į pilį su pakeliamu tiltu. Pilies kompleksą sudaro rūmai su gynybiniu bokštu, pilies cerkvė, varpinė, įvažiuojamieji vartai ir gynybinė siena ribojanti pilį nuo miesto. Pilis kvadratinio plano, apsupta fosa. Apvalaus plano, dviejų tarpinių aukščio gynybinis bokštas yra pilies kompozicijos centre. Bokšte įrengtos šaudymo angos. Pilies gyvenamasis korpusas praktiškai nedekoruotas. Pilies cerkvė vienalaikė su tvirtove, turi storas fortifikacinei architektūrai būdingas sienas, siaurus smailiaarkius langus. Vakariniame pilies kampe buvo ūkiniai pastai ir cerkvė, bokštas. Pilies centre stovėjo medinis sargybinis bokštas iš kurio buvo labai toli apžvelgiamos apylinkės. Pilis buvo labia stipri, nė karto nepaimta Krymo totorių, 1636 m. pilyje buvo 7 didelės patrankos, 24 maisto atsargų sandėliai, mūrinis bastionas parako saugojimui, dvi bakos sviedinių. <p>Kiti objektai:</p> <p>Kartu su pilimi buvo pastatyta miesto gynybinė sistema. Miestas apsuptas žemės pylimu, grioviu pripildytu upelių vandens, pastatyti galingi mūriniai bokštai ir treji vartai. Tokiu būdu suformuota vandens apsupta trikampė aikštelė, kurios kampe (upelių santakoje) stovėjo pilis. Išlikęs vienas iš bokštų, XVIII a. pritaikytas kaip domininkonų vienuolyno bažnyčios varpinė.</p> <p>Sekant Ostrogo akademija, 1599 m. Starokonstantinove taip pat įsteigta akademija. Buvusio domininkonų vienuolyno Šv. Jono Krikštintojo bažnyčia (pastatyta 1754 m.). Šiandieną išlikę tik griuvėsiai.</p>
--	---	------------------------------	--	--	--	--	---

	<p><i>Zinkivas (ukr. Зіньків, lenk. Zińków)</i></p>	<p>Vinkivcų raj Chmelnickio raj.</p>					<p>Zinkovas šaltiniuose pirmą kartą minimas 1404 m., kuomet Jogaila jį skiria Petrui Šafrancui (kartu su Satanovu). 1431 m. atiteko Petrui Odrovožui (iki 1523 m., kuomet mirė paskutinysis iš giminės), nuo XVI a. vid. iki XVIII a. vid. priklausė Sieniavskiams, vėliau Čartoriskiams. 1458 m. Andrius Odrovožas išrūpino miestui Magdeburgo teises.</p> <p>Pilis (XV-XVIII a.). XV a. vid. Odrovožai pastatė pilį, kurioje miesto gyventojai slėpdavosi totorių antpuolių metu. Pilis stovėjo ant Juodojo kelio. 1672-1699 m. priklausė turkams, tuo metu pilis buvo atnaujinta.</p> <p>Pilies architektūrą sąlygojo vietos gamtinės sąlygos – pilis trikampio plano (sienų ilgis apie 85 m), kampuose trys galingi šešiabriauniai bokštai. Vienas bokštas triaukštis, du – dviaukščiai. Prie vienos iš pilies sienų buvo pastatytas triaukštis pastatas. Įvažiuojamieji vartai buvo vidurinėje šiaurinės sienos dalyje nuo miesto pusės. Pilies aikštelė siekė apie 0,5 ha. XV a. II p. – XVI a. pilies mūrai daug kartų pakenkti antpuolių metu ir atnaujinti. Pilis buvo išlikusi iki XIX a. 9 deš., kuomet miesto valdžios sprendimu pilis buvo ardoma, mediena ir akmuo buvo išparduodami. Mat trukdė ir dengė greta stovinčią bažnyčią. Vėliau pilies likučiai buvo parduoti vienam iš Zinkivo gyventojų, kuris galėjo pilį kiek nori ardyti. <i>Dabar išlikę pilies bokštų cokolinės dalys.</i></p> <p>Kita:</p> <p>Pilies papėdėje 1450 m. pastatyta bažnyčia, ją fundavo Petras Odrovožas. Bažnyčia patyrė daugybę griovimų. Po turkų sugriovimų 1708 m. atnaujino Adomas Mikalojus Sieniavskis.</p> <p>Gretimais pilies ir bažnyčios stovi Šv. Trejybės cerkvė (XVI a.).</p>
--	---	--	--	--	--	--	--

<p><i>Žvanec (ukr. Жванець, lenk. Żwaniec) Pilis (XVII a. I p.)</i></p>	<p><i>kaimas Podolės Kameneco rajone</i></p>					<ul style="list-style-type: none"> • Miestelis minimas nuo 1431 m., kaip karališkasis miestelis-kaimelis prie Žvančik upelio, kuomet Jogaila skyrė Žvanecą riteriui Svičkai (Свічка, lenk. Świeczce z Leczyna) iš Lečino. 1469 m. miestelis priklausė karaliui, jo seniūnas Mykolas Bučackis (Michał Buczacki) čia pastatė tvirtovę, jos planas nežinomas. XVI a. pab. Žvanecas perėjo Kalinovskių valdžion. • Pilis (XVII a. I p.). XVII a. I ketvirtyje Kameneco seniūnas Valentinas Kalinovskis (Walenty Kalinowski) čia pastato pilį, šiek tiek vėliau perstatyta karaliaus Vladislovo Vazos. Iš Kalinovskių pilis per vedybas atiteko Stanislovui Lanskoronskiui. • Pilis viena piečiausių LLV tvirtovių stovėjusi pačiame pasienyje su turkų valdomomis teritorijomis (siena ėjo Dniestru), visiškai gretimais turkams priklausiusiam Chotinui, todėl daug kartų pulta ir paimta tiek turkų, tiek pačių lenkų. • Prie Žvaneco 1653 m. įvyko mūšis tarp B. Chmelnickio kazokų ir karaliaus Jono Kazimiero kariuomenės (įsitvirtinus pilyje) bei buvo pasirašyta sutartis. Paskutinį kartą turkai ir totoriai pilį paėmė ir nusiaubė 1672 – 1699 m.. 1672 m. Pilies įgula pasitraukė be kovos ir pasipriešinimo turkams, pasitraukė į Podolės Kamenecą. Po 1699 m. pilis grįžo į Lanckoronskių rankas, buvo atnaujinta, tačiau 1768 m. vėl nusiaubtą turkų-tororių. Tuo pat metu trumpam pilį buvo užėmė Baro konfederatai, tačiau išstumti rusų kariuomenės. 1793 m. atiteko Rusijos imperijai, tvirtovė neteko gynybinės reikšmės ir nuo to laiko apleista. • Išlikę tik nedideli griuvėsiai. Pilis užėmė apie 1ha plotą, penkiabriaunio plano (kraštinės ilgis apie 85 m.), ant kiekvieno kampo turėjusi bokštus. Bokštų būta trisienių, t.y. bokštų būta kvadratinio plano, tačiau neturėjo vidinės-kiemo sienos, ir tokiu būdu priminė sienos išlinkimus. Pilį nuo miesto papildomai saugojo fosa be vandens. <i>Iki dabar išlikę šiaurinis trijų tarpnių bokštas su šaudymo angomis, rytinio bokšto likučiai, švažiuojamųjų vartų-pastato likučiai.</i> • Nuo XVII a. miestelyje įsikūrė armėnai ir graikai iš Chotino. Armėnų Nekalto prasadėjimo bažnyčia statyta XVIII a.
					 <p>2. Čerkasų sritis – administracinis centras Čerkasai (Черкаська область)</p>	
<p><i>Nieko aptikti neravyko</i></p>					 <p>3. Černivcių sritis – administracinis centras Černivciai (Чернівецька область)</p>	

	<p>Chocimas, Chotinas (<i>ukr. Хомун, Chotyn,</i> <i>lenk. Chocim, rum.</i> <i>Hotin</i>)</p>	Rajono centras					<p>Chotinas niekuomet nepriklausė LDK teritorijai, tačiau miestas yra LLV kovų su turkais simbolis, Chotino mūšių (1621 ir 1673 m.) vieta, svarbus kaip istorijos paminklas.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Miestas ant Dniestro upės kranto, archeologų nuomone atsiradęs VIII – IX a. Miestas šioje vietoje atsirado XI a. pr., kuomet Vladimiras Didysis statė pietinių ir vakarinių Kijevo Rusios pakraščių gynybinę sistemą. Pradžioje Chotino pilis buvusi nedidelė ir medinė, skirta vietos gyventojų gynybai nuo pastovių puolimų. XII a. II p. Chotinas priklausė Haličo kunigaikštystei, nuo 1199 m. Haličo-Voluinės kunigaikštystei. • XIII a. 5-6 dešimtmečiais Danieliaus Haličiečio potvarkiu Chotine pradėta statyti nauja mūrinė tvirtovė vietoj senosios medinės, statybas vykdė Genujos meistrai. Chotino pilis – viena stipriausių tvirtovių Rytų Europoje. (pilis nematoma nuo kelio vedančio į miestą). Dešiniajame Dniestro krante (turkų pusėje) stovinčioje pilyje šeimininkai nuolat keitėsi. 1373 m. Chotinas pateko į Moldovos kunigaikštystę, tapo kunigaikščio rezidencija. Moldovos kunigaikščio sprendimu pilis buvo ženkliai perstatyta – pastatytos 5 m. storio ir 40 m aukščio sienos, iškasti gilūs rūsiai. Moldovos kunigaikštijos laikais Chotinas tapo ir svarbiu amatų bei prekybos centru (tarp Azijos ir Europos), kur pirkliai atvykdavo iš visos Europos, pirmiausia iš Lenkijos karalystės ir LDK. XV a. XVI a. Chotiną iš moldavų perėmė lenkai, iš jų vėl Moldova (kaip turkų vasalai), 1650 ir 1652-1653 m. tvirtovę paėmė kazokai, XVIII a. Chotinas tiesiogiai buvo įjungtas į Osmanų imperiją. Veikiausiai dabartinę išvaizdą pilis įgavo valdant turkams. XVIII a. Rusijos ir turkijos karų metu kelis kartus pilį užėmė rusai, pagal 1812 m. Bukarešto taikos sutartį Chotinas atiteko Rusijos imperijai ir jos sudėtyje buvo iki 1818 m. 1918 m. trumpai priklausė austrijos kariuomenei, 1918-1940 m. priklausė Rumunijai, 1940 06 28 užėmė sovietų kariuomenė.
--	--	----------------	--	--	--	--	---

							<ul style="list-style-type: none"> • Pilis (XIII – XVI a). Pilis (planas 1200 x 250 m) yra supama 8 m. storio pylimų su bastionais. Pilį supantys pylimai pastatyti 1718 m., vadinami „naująja tvirtovė“. Ši tvirtovė pastatyta prie perkėlos per Dniestrą ir ilgą laiką buvo „raktu“ į Moldovą ir išpuoliams į Podolę. Joje buvo komendanto namai, kareivinės, arklidės, pirtys... Iki šiol išliko tik rusų garnizonui pastatyta (1835) Aleksandro Nevskio cerkvė, kairėje nuo cerkvės turkų minareto liekanos. • Senosios pilies sienos siekia 40 m. aukščio. Pilį sudaro du kiemai; pirmasis – didysis – karių kiemas užstatytas kareivinėmis, kiemo centre senas šulinys (diametras – 2,5 m, gylis 65 m – legenda: šulinys iškastas vietoje, kur mirė mergina nešusi vandenį pilį gynusiems kariams), antrasis – kelis kart mažesnis – Kunigaištiškasis (arba Komendanto) kiemas, jame renesansinė rezidencija. • Pilyje būta net vandentiekio – plonais moliniais vamzdžiais iš centrinio šulinio vanduo buvo tiekiamas į gyvenamus pastatus. Būta ir kanalizacijos. Ši sistema sugriauta XVIII a. statant „Naująją tvirtovę“. • Senoji pilies gotikinė cerkvė-koplyčia statyta apie XV a., su ryškia gynybine funkcija, interjere turėtų būti išlikę XV – XVI a. pradžios freskų fragmentai. • Didžiausias šiaurinis bokštas-donžonas kvadrato plano (12 x 18 m), pilies puolimo atveju šis bokštas turėjo būti paskutiniu savigynos ir ištvirtinimo punktu. Pilis turi dar 4 bokštus, iš jų patenkama į galeriją besitęsiančią 5 m storio sienos perimetru. • Pilis išgarsėjo dėl taip vadinamo 1621 m Chotino (Chocimo) mūšio. Turkų sultono Osmano II armiją pasitiko ir puolimą atrėmė LDK Didžiojo etmono Jono Karolio Chodkevičiaus vadovaujama lietuvių ir lenkų bei sąjungininkų Zaporožės kazokų kariuomenė. Kariuomenės skaičius istoriografijoje svyruoja, tačiau tikrai žinoma, kad turkų kariuomenė buvo 2-3 kartus didesnė. Apytiksliai skaičiai būtų apie 55 000 ir 100 000 -130 000. Senyvo amžiaus didysis etmonas Jonas Karolis Chodkevičius mūšio lauke mirė. • 1673 m. Chotino mūšis. 1673 m. lenkų kariams vadovavęs etmonas Jonas Sobieskis ir lietuvių kariams vadovavęs LDK didysis etmonas Mykolas Kazimieras Pacas šioje vietoje laimėjo dar vieną mūšį prieš turkų Huseino Pašos kariuomenę, susigrąžino turkų užimtą pilį. Ši pergalė jungtinės kariuomenės vadui Jonui Sobieskiui lėmė Lenkijos – Lietuvos valstybės karūną – Sobieskis buvo išrinktas valstybės karaliumi.
4.	Ivano Frankivsko sritis – administracinis centras Ivano Frankivskas (Івано-Франківська область)						

	<p><i>Černelica</i> <i>Чернелиця,</i> <i>Czarnielica)</i></p>	<p>(ukr. lenk.</p>	<p>Gorodenkos raj.</p>				<ul style="list-style-type: none"> <p><i>Pilis (XVII a.)</i> pastatyta ant Dniestro kranto. Pilis pradėta statyti XVII a. pradėioje, dar nebaigta buvo uėzimita kazokų ir sugriauta, <i>pilį statyti baigė XVII vid. (1659) Braclavo vaivada Mykolas Jurgis Čartoriskis</i>. Pilis vėl nukentėjo 1672 ir m. kovų su turkais metu. Taisyklingo kvadrato bastioninė tvirtovė (2,5 ha ploto) su pylimais. Prie vakarinės kurtinos buvo pristatyti rūmai su įvažiuojamaisiais vartais-bokštu. Pilis buvo ryčiausias LLV forpostas dešiniajame Dniestro krante. Išlikę įtvirtinimai su bastionais ir vartai su puošyba, Čertoriskių herbiniu kartušu - Vytimi. Daug kartų pulta ir griauta karų su turkais metu, XIX a. apleista. Dabar pilis yra ligoninės ir sanatorijos teritorijoje. <i>Išlikę pilies griuvėsiai, visi keturi bastijonai ir juos jungiančios sienos, įvažiuojamieji varatai.</i> <i>Dominikonų vienuolyno Šv. Antano Paduviečio bažnyčia</i> (1661 m.). Bažnyčią <i>fundavo Čartoriskiai</i>. Renesanso ir baroko sakralinės architektūros paminklas. Bažnyčios fasadas puoštas Čertoriskių herbiniu kartušu - Vytimi). Bažnyčia ir pilis sujungtos požeminiu tuneliu. <i>Bažnyčia griuvėsiuose.</i></p>
--	--	------------------------	------------------------	--	--	--	--

	<p>Haličas (ukr. Галич, lenk. Halicz)</p>	<p>Rajono centras</p>					<ul style="list-style-type: none"> • Nuo 1144 m. Haličo kunigaikštijos, 1199 m. Haličo-Voluinės kunigaikštisjo sostinė, vienas didžiausių Kijevo Rusios miestų. Paskutinis kunigaikštis Jurgis II Traidenaitis, po jo mirties kunigaikštiją 1340–49 m. valdo Liubartas. 1349 m. Haličą prie Lenkijos prijungė Kazimieras Didysis (Jurgio Traidenaičio dėdė), o Liubartui liko tik Voluinė., kurią Liubartas ir jo sūnus Fiodoras valdė iki 1431 m. <p>Haličo kunigaikštystės centras XIII a. buvo nuo dabartinio miesto 6 km nutolęs Krilos kaimas. Čia išlikęs XIII a. piliakalnis, pylimai. Čia buvo karaliaus Danieliaus, jo sūnaus Švarno rezidencija.</p> <p>Tiesioginės sąsajos tarp Lietuvos ir Haličo istorijos datuojamos XIII a. Konkrečiai per Haličo-Voluinės kunigaikštį, karalių Danielių, jo sūnų Švarną, Lietuvos karalių Mindaugą ir jo sūnų Vaišelgą.</p> <p>XIII a. Haličo - Voluinės kunigaikštija buvo bene įtakingiausia, pretendavusi į senrusių žemių apvienijimą. 1253–1254 m. jos valdovas Danielius karūnavosi iš popiežiaus gauta karūna ir tapo visos Rusios karaliumi, buvo vedęs Mindaugo brolio Dausprungo dukrą. Danielius bandė vėl vienyti senrusių žemes – prisijungė Kijevo, Turovo-Pinsko bei Palenkės žemes. Tačiau XIV a. I p. ši kunigaikštija neatlaikė Lenkijos ir Lietuvos spaudimo ir buvo pasidalinta: Lenkijai atiteko Haličas (ilgainiui pradėta vadinti Raudonąja Rusia), Lietuvai – Voluinė.</p> <p>Sąsajos su Lietuvos istorija:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Apie Lietuvos ir Haličo-Voluinės politinius santykius žinome dar iš 1219 m. sutarties tarp Haličo-Voluinės kunigaikštijos ir Lietuviškų žemių kunigaikštukų dėl plešiamųjų žygių į Lenkiją. • Mindaugo brolio Dausprungo dukra buvo ištekinta už Haličo –Voluinės kunigaikščio Danieliaus, karūnuoto Rusios karaliumi. Matyt ir jo žmona buvusi karūnuota. • Mindaugo sūnus Vaišelga – pirmasis žinomas Lietuvos kunigaikštis priėmęs stačiatikių krikštą. Vaišelga krikštijasi kaip stačiatikis, ir tėvas jį pasodina Naugarduko sosto. Vaišelga tsisako kunigaikščio sosto, tampa vienuoliu, trejus metus gyvena kažkur vienuolyne Haliče prie Karpatų ir net ketina keliauti į stačiatikių centrą – Atosą Graikijoje. Grįžęs įkūrė Laurušavo vienuolyną prie Nemuno. 1264 m. grįžta į politinį gyvenimą, susidoroja su Mindaugo priešais ir sėda sostą. Kadangi buvo davęs žodį sosto buti tik trejus metus, tai Vaišelga sostą 1267 m. perleidžia Haličo kunigaikščiui Švarnui. • Mindaugo dukra (Vaišlgos sesuo) 1254 m. buvo ištekinta už Haličo kunigaikščio Danieliaus sūnaus Švarno. Vėliau Mindaugo sūnus Vaišelga Lietuvos sosto atsisako kaip tik Švarno naudai (1267), Haličo kunigaikštis Leonas (Švarno brolis), negavęs Lietuvos sosto iš Vaišlgos, pasikvietė jį į svečius ir nužudė (1268?), 1269-70 m. Kernavės kunigaikštis Traidenis išvijo Švarną ir tapo Lietuvos valdovu. • Po 1324 m. Haličą –Voluinę vedybų kalium valdė Boleslovas Jurgis Traidenaitis (iš Mazovijos, Traidenio dukros ištekėjusios už Mazovijos kunigaikščio vaikaitis, 1340 nunuodytas bajorų). • Gedimino sūnus Liubartas sėdėjo Haličo-Voluinės soste 1340-49, 1349-1385 m. Voluinės kunigaikštijos soste.
--	--	-----------------------	--	--	--	--	---





5. Kijevo sritis – administracinis centras Kijevas (Київська область)

<p>Bila Cerква (<i>ukr. Біла Церква, lenk. Biala Cerkwia</i>) Piliavietė</p>	<p>Rajono centras</p>					<p>Miestas buvusioje Kijevo vaivadijoje. Miestas susiklostė prie IX a. slavų piliakalnio, 1331 m. šioje vietoje kunigaikštis Algirdas pastatė pilį. Išlikęs Pilies kalnas (Zamkovaja gora), kuriame kadais stovėjo baltas soboras, davęs pavadinimą pačiam miestui. Apie 1550 m. Kijevo vaivada Friderikas Pronskis pastatė tvirtovę (neišlikusi). XVI a. Bielaja Cerква priklausė karaliui, Zigmantas Vaza miestui suteikė daug privilegijų, miestas tapo svarbiu ūkiniu-gamybiniu centru bei išsistatė. Nuo XVIII a. miestas priklausė Branickiams. Po II LLV padalijimo atiteko Rusijai. Klasicistinė Branickių funduota bažnyčia. Klasicistiniai Branickių rūmai. Aleksandrija – Bielaja Cerква priemiestis, kuriame buvo Branickių vasaros rezidencija (neišlikusi) ir dendrologinis parkas – vienas garsiausių Ukrainoje, kartais prilyginamas „Sofijuvkai“.</p>
--	-----------------------	--	--	--	--	--

	<i>Kijevas</i>					<p>Kijevas (ukr. Київ). Šaltiniuose pirmą kartą minimas 860 m. Kijevo Rusijos politinis centras. Kijevo XIV a. 3 deš. (data svyruoja istoriografijoje tarp 1322-1325 metų) paima Gediminas, paprastai teigiama - Gedimino žygio 1322-23 m. metu. Istoriografijoje nėra nusistovėjusi viena nuomonė kada Kijevo žemė prijungta prie LDK, t.y. Gedimino laikais XIV a. 3 deš. (tiksliau 1323 m.) ar Algirdo laikais po mūšio prie Mėlynųjų Vandenių (1362). Pastaruoju metu linkstama prie ankstesnės datos, o Algirdo prijungimas įvardijamas kaip antrasis.</p> <p>Taigi, nuo kada Kijevas priklauso LDK sunku atsakyti. Iš Gedimino po 1941 m. greičiausiai atiteko Algirdui. Nors 1331 m. minimas ir kunigaikštis Fiodoras. Po mūšio prie Mėlynųjų vandenių (1362 m.) Ovručas kartu su Kijevu atiteko Vladimirui Algirdaičiui. Vytautas Ovručą, Žitomirą, o 1394 m. ir Kijevo atėmė iš Vladimiro. 1395-97 m. valdė kunigaikštis Skirgaila (Algirdo sūnus), po Skirgailos mirties Vladimiras puoselėjo viltis grįžti į Kijevo sostą, tačiau Vytautas ten pasiuntė ištikimą savo tarną kunigaikštį Joną Alšėniškį (savo antrosios žmonos Julijonos Alšėniškytės tėvą). Jonas Alšėniškis Kijevo vietininkas 1396 (1399?) - ? . Alšėniškiai iki XV a. 4 deš. vidurio tapo Kijevo vietininkais – susiformavo savotiška lietuviškos kilmės Kijevo kunigaikščių Alšėniškių dinastija. Kijevo vietininko vieta savotiškai tapo paveldima. Su Kazimero Jogailaičio atėjimu į sostą Kijevo kunigaikščio vietoje įsitvirtino Vladimiro Algirdaičio vyriausias sūnus Aleksandras Olelka (valdė apie 15 metų - kunigaikštis iki 1455). Iš Aleksandro Olelkos Kijevo vietininko vietą paveldėjo vyriausias sūnus Semionas Olelkaitis (1420-1470, Kijevo kunigaikštis iki 1470 m.), o Mykolui Olelkaičiui (?-1481) teko Kopylius. Nors mirus Semionui buvo du pretendentai - sūnus Vasilijus ir brolis Mykolas – tiesioginiai įpėdiniai, tačiau Ldk Kazimieras pasirinko kitą kelią. Padėjo tašką Kijevo kunigaikštystei – Kijevui valdyti skirtas vaivada Martynas Goštautas, o Kijevo kunigaikštija 1471 m. pertvarkoma į vaivadiją. 1470-1569 m. Kijevas buvo valdomas vaivadų, kurie rezidavo pilyje 1480-81 m. Mykolas Olelkaitis, Jonas Alšėniškis ir Fiodoras Bielskis (Vladimiro Algirdaičio palikuonys, stačiatikiškoji linija) suorganizavo maištą prieš Ldk Kazimierą. Šamokslu tikslas – pasodinti Mykolą Olelkaitį į sostą, atstatyti teisingumą – Kazimieras neleido Mykolui Olelkaičiui paveldėti Kijevo kunigaikštystės. Šamokslui nepavykus, Bielskis pabėgo į Maskvą, o Mykolas Olelkaitis ir Jonas Alšėniškis nubausti mirties bausme (nukirsdinti Kijeve, kitais duomenimis mirties bausmė buvo įvykdyta Vilniuje). 1482 m. Kijevo vaivada Jonas Chodkevičius. 1470-1569 m. Kijevas buvo valdomas vaivadų, kurie rezidavo pilyje. Kazokų sukilime prieš LLV Kijevas parėmė Bogdaną Chmelnickį. Šiam pasidavus Rusijos caro Aleksejaus Michailovičiaus valdžiai, pagal Andrusovo taiką 1667 m. LLV sutiko Kijevo laikinai perduoti iki 1669 04 15 Rusijai, tačiau Rusija Kijevo negrąžino, 1686 m. Kijevas galutinai prijungta sprie Rusijos.</p>
--	----------------	--	--	--	--	---

					<p>Kijevo pilis. XIV-XVII a. – archeologijos paminklas. Pilis vertinama kaip didžiausia medinė tvirtovė ukrainietiškos žemės. Prie Vladimiro Algirdaičio (tarp 1362-94) buvo pastatyta nauja medinė pilis Pilies kalne Tokiu būdu buvo suformuotas naujas Kijevo administracinis centras. Iki to laiko Kijevo kunigaikščiai rezidavo vadinamam Senajame mieste. 1470-1569 m. pilyje rezidavo Kijevo vaivados.</p> <p>Pilis stovėjo vadinamam Pilies kalne (Zamkovaja Gora), kitaip dar <i>ukr.</i> Florivska/<i>rus.</i> Florovskaja gora (nuo vienuolyno, kuris XIX a. turėjo ten kapines) arba Kisielivska/Kisieliovska, t.y. yra Kisieliaus (pavadinimas atsirado XVII a., kuomet čia rezidavo vaivada Adomas Kisielius). Pilies kalnas mediniu tiltu buvo sujungtas su Andriejaus (Andriejevskije) kalvose buvusiais įtvirtinimais. Šios dvi kalvos iki šiol kyla virš Podolo, kuris XIV-XVII a. ir buvo tapatinamas su Kijevo miestu. Pilis daug kartų atnaujinta, perstatyta. Pastatyta Vladimiro Algirdaičio XIV a. II p., XIV a. pab. Vytauto laikais vaivada esant Jonui Alšėniškiui pilis atnaujinta ir sustiprinta. 1482 m. totorių vadovaujamų Mengli-Girėjaus antpuolio metu Kijevas buvo nusiaubtas, pilis sudeginta. 1542 m. pilis naujai atstatyta iš ažuolo, dra kartą perstatyta 1605 m. po gaisro, prastovėjo iki 1651 m., kuomet ją sudegino Bogdano Chmelnickio kazokai. Kalne atlikti archeologiniai tyrimai 1932-34, 1940, 1948, 1977 m. ir vėliau, atliktos pilies rekonstrukcijos.</p>
--	--	--	--	--	--

						<p>Kijevo Pečerų Lavros vienuolyno kompleksas (XI-XX a.) – vienas seniausių bei žymiausių Kijevo Rusijos vienuolynų, svarbus LDK stačiatikių religinis ir kultūrinis centras. Kompleksas senojo Kijevo dalyje užima įspūdingą 28 ha plotą, čia veikia vienuolynas ir cerkvės, Teologijos Akademija, muziejus. Komplekse yra apie 120 XI-XX a. datuojamų statinių, iš jų 12 cerkvių. Lavra yra įrašyta į UNESCO pasaulio kultūros paveldo sąrašą.</p> <p>Pirmieji vienuoliai šioje vietoje pradėjo kurtis dar XI a., gyveno ir buvo laidojami olose. Nuo to kilęs ir vienuolyno pavadinimas : <i>pečera</i> – ola.</p> <p>Pečerų Lavra garsi kaip itin didelis nekropolis – vienas didžiausių stačiatikių nekropolis, vienuolyno cerkvėse buvo laidojami ir ne tik vienuoliai. Šiame nekropolyje ilsisi ir garsii iš LDK kilusių asmenų palaikai. Vienuoliai paprastai buvo laidojami olose. Olų klimatas (stabili 10-12 °C temperatūra visais metų laikais) saugo palaidotus kūnus nuo irimo, palaidojimus gali lankyti tiek tikintieji, tiek turistai. Skiriamos dvejios palaidojimo olos (pečeros) – painūs labirintai 5-20 m. gylyje: Artimosios olos (Bližni Pečery) ir Tolimosios olos (Dalni Pečery).</p> <p>Artimosiose olose yra 75 kapai, tarp jų <u>Julijonos Alšėniškytės/Alšėniškės kapas</u> – pradžioje palaidota kriptoje po Uspenkij soboru, po 1718 m. gaisro palaikai perkelti į Artimasias Pečeras (Bližniji Pečery). Julijona Alšėniškė kunigaikščio Jurijaus Semiono Alšėniškio (apie 1410- apie 1457) dukra. Mirė 16 metų, paskelbta stačiatikių bažnyčios šventąja. <u>Neseniai dalis Julijonos Alšėniškės palaikų perkelta į cerkvę Alšėnuose.</u></p> <p>Tolimosios olose (Dalni Pečery) palaidota 45 asmenys. Čia palaidotas <u>Teodoras (Fiodoras) Ostrogiškis. Fiodoras Danilovičius Ostrogiškis</u> (apie 1360 - 1446) – kunigaikštis, Lucko vaivada (1386-1392), Švitrigailos rėmėjas, Žalgirio mūšio dalyvis (dalyvavo su savo kariuomene), Švitrigailos rėmėjas kovose dėl Voluinės bei kovose dėl LDK sosto po Vytauto mirties. Gyvenimo pabaigoje (1440 ar 1441 m.) atsisakė pasaulietinio gyvenimo, priėmė šventimus (Feodosijaus vardu) Pečeros Lavroje, gyveno Tolimosiose olose, kur buvo ir palaidotas. XVI-XVII a. sandūroje buvo kanonizuotas.</p> <p><u>Taip pat Pečeros Lavroje palaidoti kai kurie Algirdaičiai:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Kijevo kunigaikščio <u>Vladimiro Algirdaičio kapas</u>. 1394 m. Vytautas atėmė Kijevo iš Vladimiro, jis mirė apie 1398 m. Kopyliuje (?), palaidotas Pečeros Lavroje. Tiksliai kapas nežinomas (?). • Tiksliai žinoma, kad čia palaidotas kunigaikštis <u>Skirgaila</u> (Algirdaitis, mirė 1397 sausio 11 d.), valdęs Kijevo 1395-97 m. Tiksliai kapas nežinomas (?). • <u>Aleksandro Olelkos (Vladimiro Algirdaičio sūnus) kapas. Kijevo kunigaikštis .</u> Valdė apie 15 metų - kunigaikštis iki 1455. Gyvenimo pabaigoje priėmė šventimus ir Aleksijaus vardą, gyvenimo pabaigą praleido Pečeros Lauroje, čia buvo ir palaidotas. <u>Tiksliai kapas nežinomas (?)</u>. • <u>Semionas Olelka</u> (Aleksandro Olekos sūnus, 1420-1470) – Kijevo kunigaikštis. Palaidotas Uspenskij sobore Lauroje. <u>Tiksliai kapas nežinomas (?)</u>. <p>Taip pat <u>Konstantino Ostrogiškio kapas</u> Uspenskij sobore Pečeros Lauroje. Antkapis įrengtas (1579, arba 1578?) m. Konstantinas Ostrogiškis (apie 1460 Ostroge - 1530) – LDK didysis etmonas (nuo 1497), Trakų vaivada (nuo 1522), Vilniaus kaštelionas (nuo 1511). Ypatingai garsus pergale Oršos mūšyje (1514 m.), stačiatikybės rėmėjas LDK, Pečeros Lauros rėmėjas. Antkapis nukentėjo 1941 metais, kai soborą susprogdino NKVD agentai. Vėliau sovietų valdžia atsakomybę už šį barbarišką veiksma vertė vokiečių kariuomenei. Nepriklausomoje Ukrainoje soboras atstatytas. Pagrindiniai atstatymo darbai užbaigti 1999 metais.</p> <p>Kurį laiką tarp Pečeros Lauroje buvo palaidota <u>Šv. Sofija Sluckiškė</u>. Šv. Sofija Sluckiškė/Olelkaitė (mirė 1612 m., palaikai Minsko sobore) Jonušo Radvilos žmona. Pirmoji Jonušo Radvilos žmona, išlikusi stačiatike nepaisant vyro reikalavimų persikrikštinti, didelė Brastos unijos priešinkė, stačiatikių bažnyčios rėmėja, mirė pirmojo gimdymo metu, vaikelis taip pat buvo negyvas. Sofija buvo paskutinioji Slucko ir Kopyliaus kunigaikštystė Sluckiškių-Olelkaičių giminės atstovė. Pradžioje Sofija buvo palaidota Kijevo Pečeros Lauroje, dabar jos palaikai Minsko sobore. Sluckiškė yra Algirdo 7 kartos proanūkė. Per Algirdo vyriausio sūnaus Vladimiro Algirdaičio sūnaus Aleksandro Olelkos vyriausiojo sūnaus Semiono Olelkaičio liniją. Taip pat yra Vytauto 6 kartos proanūkė. Per Vytauto dukrą Sofiją. Aleksandras Olelka buvo vedęs Maskvos kunigaikštystę Anastasiją – Vytauto dukros Sofijos ir Maskvos kunigaikščio Vasilijaus I dukrą.</p>
--	--	--	--	--	--	--

	<p>6. Kirovohrado sritis – administracinis centras Kirovohradas (Кіровоградська область)</p>						
<p><i>Nieko aptikti nepavyko</i></p>							
	<p>7. Lvovo sritis – administracinis centras Lvovas (Львівська область)</p>						

	<p>Belzas (ukr. Белз, lenk. Belz) Pilis (XIII-XVII a.).</p>	<p>Sokalio raj.</p>					<p>Pirmas paminėjimas šaltiniuose 1030 m. 1340 m. Belzo kunigaikštija pateko LDK valdžion. Miestas priklausė kunigaikščiams Liubartui, Jurgiui Narimantaičiui, Aleksandrui Kariotaičiui. Belzas tapo viena pagrindinių tvirtovių kaunantis su Lenkija ir Vengrija dėl šių žemių. 1349, 1352, 1366, 1377 m. Lenkijos, Vengrijos kariuomenės miestą laikė apgultyje, tačiau jo nepaėmė. 1377 m. apgulties metu įgula dėl bado turėjo eiti derybų. Paskutinis Haličo kunigiakštis Vladislovas Opolskis (Opolczyk) perėmė Chelmo-Belzo žemę iš Jurgio Narimantaičio, ją prijungė prie Haličo. Vladislovas Opolskis pėmęs Belzą iš Jurgio Narimantaičio suteikė miestui magdeburgo teises ir padarė jį pagrindiniu druskos sandėliu pirkliams iš Lietuvos.</p> <p>1431 m. Belzo žemės palaikė Švitrigailą prieš Lenkiją.</p> <p>Su Belzu susijusi Čenstachavo Dievo Motinos paveikslo istorija. Paveikslas čia saugotas iki 1382 m.</p> <p>Pilis (XIII-XVII a.). Pilies būta pusiau medinės, pusiau mūrinės, su galingais žemės pylimais ir bastionais. Pilis nebuvo priešo paimta nė karto iki 1655 m.</p> <p>Dabar išlikę galingi žemės pylimai supę piliavietę, piliavietėje stovi Šv. Valentino bažnyčia (pastatyta ankstesnės pilies koplyčios vietoje).</p> <p>Kiti paminklai (datuojami XVII-XVIII a. ir vėliau): Dominkonų vienuolynas ir bažnyčia (XVII, XVIII a.). Griuvėsiai. Vienuolyną fundavo Sofija Chodkevičiūtė (віленська каштелянка Софія Ходкевич ?); Rotušė; Gynybinis bokštas (1606 m.), įvardijamas kaip „koplyčia“ arba „archyvas“, kur buvo saugojamos vietos savivaldos dokumentai ir teismo dokumentai.</p>
--	--	---------------------	--	--	--	--	---

	<p><i>Gorodokas arba Jogailos Gorodokas (Городок, lenk. Gródek Jegelloński)</i></p>	<p>Gorodoko raj. centras</p>					<ul style="list-style-type: none"> • Miestelis įsikūręs svarbių prekybinių kelių tarp rytų ir vakarų bei šiaurės ir pietų sankryžoje. Gorodokas gavo teisę prekiauti svarbiausiu Priekarpatės regiono turtu – druska; buvo svarbus prekybos druska centras, mieste stovėjo druskos sandėliai. Todėl kažkada buvo vadinamas Gorodok Soliany, Silnyj Gorodok – Druskos miestelis, 1906-1939 m. - Gorodok Jagielonski. • 1389 m. Jogaila suteikė magdeburgo teisę. • Pilis. (neišlikusi). Pirmą kartą Jogaila Gorodoko pilyje lankėsi 1387 m. Jogaila miestelį itin mėgo, dažnai čia gyveno (kartais daugiau nei Krokuvoje), atvykdavo čia medžioti, kartais gyveno čia buvusioje pilyje (pilis neišlikusi). Jogailos laikais naujai perstatyta karališka rezidencija-pilis, įrengta miesto gynybinė sistema. Išlikę miesto gynybinių įrenginių likučiai. Po Jogailos mirties Gorodoko pilis buvo apleista, • Miestelis žinomas nuo XIII a. pr. (1213 m. – pirmas paminėjimas šaltiniuose), Jogaila 1389 m. (kitais atvejais data nurodoma tarp 1400 ir 1425 m.) suteikė miesteliui Magdeburgo teises, fundavo parapijinę bažnyčią, taip pat pranciškonų vienuolyną čia buvusios pilies teritorijoje. Austrų-vengrų laikais, kaip ir daugumoje Vakarų Ukrainos miestelių, gyveno daug žydų. Pirmi gyventojai žydai atsikėlė 1444 m. 1908 m. čia buvo 13 bankų, 10 priklausė žydams. Deja, nė viena iš daugelio sinagogų nėra išlikusios. • 1434 m. birželio 1 d., keliaudamas į Rusiją, kur turėjo priimti Valakijos vaivados priesaiką, karalius Jogaila šiame miestelyje mirė. • 1903 m. miesto centre buvo pastatytas pirmas to meto Lenkijos teritorijoje paminklas karaliui Jogailai. Paminklas išlikęs. • Pranciškonų vienuolynas ir bažnyčia. Vienuolynas Gorodoke minimas dar 1345 m., greičiausiai veikė dar anksčiau. Tai vienas seniausių katalikškų vienuolynų šiose žemėse. XV a. pradžioje Jogaila fundavo vienuolyno mūrinę bažnyčią, ji 1730 m. perstatyta. Jogailos funduotoje pranciškonų vienuolyno bažnyčioje, karaliaus prašymu buvo palaidota Jogailos širdis. Ansamblis ir bažnyčia išlikę dalinai. • Parapijinė 1419 m. Jogailos funduota bažnyčia. Perstatyta XVIII a., prieš II pasaulinį karą padidinta, po karo uždaryta ir naudota kaip sandėlis, 1989 m. grąžinta katalikams.
--	---	------------------------------	--	--	--	--	---

	<p>Javorivas (ukr. Яворів, lenk. Jaworów)</p> <p><i>Lenkijos karaliaus ir Ldk Jono sobieskio pilis-rezidencija (XVII, XIX a.).</i></p>	<p>Rajono centras.</p>					<p>Pirmas paminėjimas šaltiniuose 1369 (1379?) m., 1569 m. Magdeburgo teisės. <i>Lenkijos karaliaus ir Ldk Jono sobieskio pilis-rezidencija (XVII, XIX a.).</i> 1639 m. Javorivas atiteko Jokūbui Sobieskiui, po jo mirties 1647 m. atiteko Jonui Sobieskiui. XVII a. Javorivas priklausė karaliui Jonui Sobieskiui, miestas buvo įtvirtintas, turėjo nedidelę pilaitę - rezidencija, kurioje dažnai lankėsi karalius. Iki Jonui Sobieskiui tampant karalium, Javorivo pilis buvo įtvirtinta žemės pylimais medinė seniūno rezidencija. Tapęs karalium Jonas sobieskis savo mėgstamą vasaros rezidencijai perstatė.</p> <p>Būtent šioje rezidencijoje karalius leido daug laiko, buvo viena jo mėgstamiausių. Panašu, kad čia gimė vienas jo sūnų Konstantinas (1680) ir vietos parapijėje bažnyčioje buvo krikštintas. Šioje rezidencijoje buvo pažymėta pergalė prieš turkus prie vienos. 1683 m. Jonui Sobieskiui čia buvo įteiktas popiežiaus Inocento XI padėkos raštas po pergalės prieš turkus prie Vienos, priimami svečiai – diplomatai ir pasiuntiniai iš užsienio, 1684 m. liepos mėnesį viską vainikavo didelė puota. Greta rezidencijos buvo pastatyti pastatai karaliaus svečiams gyventi. Viename šių pastatų gyveno mylimiausia karaliaus sesuo Kotryna Sobieskytė Radvilienė. Paskutinį kartą karalius čia lankėsi apie pusantro mėnesio 1691 m. Po Jono Sobieskio mirties Javorivas atiteko jo sūnui Jokūbui, tačiau paveldėtojas čia nedaug lankėsi. Greičiausiai rezidencija dar iki XVIII a. pr. buvo geros būklės, mat joje buvo apsistoję 1703 m. Augustas Saksas, 1704 m. Švedijos karalius Karlas XII, 1711 m. Petras I. 1716-1772 m. Javorivas priklausė Mniškoms, vėliau Lanckoronskiams, Dembinskiams.</p> <p><i>Pilies-rezidencijos likę nedaug. Keli pastatų fragmentai, paskutiniu metu restauruoti. Dabar tai atrodo kaip vieno aukšto namas dengtas dvišlaičiu stogu.</i></p>
--	--	-------------------------------	--	--	--	--	--

	<i>Oleskas (ukr. Олеск, lenk. Olesko)</i>	Miestas, Busko rajone (Буськ)					<p>Oleskas kadais stovėjo svarbioje vietoje - ant sienos tarp Haličo ir Voluinės. Taigi Oleskas buvo raktas į Volinę arba Haličą (Raudonąją Rusiją). Todėl XIV a. dėl Olesko tarpusavyje rungėsi Lietuva, Lenkija ir Vengrija.</p> <p>Šioje vietoje tvirtovės būta dar Kijevo Rusios laikais. Pirmą kartą vietovė šaltiniuose paminima 1327 m. Pilį čia pastatė vienas iš Haličo-Voluinės kunigaikščio Jurijaus sūnų. 1340-1366 m. pilis priklausė paskutiniam Haličo-Voluinės kunigaikščiui Dmitrijui Liubartui, o po to (1366 m.) atiteko Lenkijos karaliui Kazimierui Didžiajam, tačiau jau 1370 m. Oleskas, kaip ir visa Haličo žemė, pakliuvo į Vengrijos karalystės sudėtį. Oleskas buvo viena pagrindinių tvirtovių kovoje su Lenkijos karalyste. 1370-77 ir 1382-1431 m. pilis priklausė Liubartui ir Švitrigailai. Švitrigailos vietininku Oleske buvo Bohdanko Rogatinski. 1432 m. po ilgos apgulties pilį užėmė lenkų kariuomenė. Nuo to laiko pilis pradėta vadinti Olesko pilimi.</p> <p>1441 m. miestui suteikta magdeburgo teisė.</p> <p>1441 m. pilis buvo padovanota Jonui iš Sienos, pastarasis pradeda pasirašinėti Jonas iš Olesko. Jo sūnus Petras (mirė 1511 m.) paliko savo dviem dukroms. Nuo to laiko pilis ir miestas turėjo kelis savininkus vienu metu. Pilis priklausė Sienencams, Herbutams, Kamieneckiams; Danilovičiams (1605 m. pilis atiteko magnatui, rusų žemių vaivada Ivanui (Jonui) Danilovičiui); 1636 m. Ivano Danilovičiaus sūnus Stanislovas žuvo kovose su totoriais ir pilis atiteko kaip pasoga Sobieskiams; Koniecpolskiams (1647-1660 metais), Sobieskiams (1682 m. karalius Jonas Sobieskis išpirko savo gimtąją pilį, po karaliaus mirties pilis priklausė karaliaus sūnui Jokūbui), 1725 m. Sobieskio sūnus Konstantinas Oleską pardavė Rževuskiams. Rževuskiai pilį nugyveno, dalį turtų išgabeno į Podgorcus. 1796 m. nusigyvenusių Rževuskių turtai buvo išvaržyti. Po I LLV padalijimo Oleskas atiteko austrams, pilyje buvo įrengtos kareivinės. XIX a. pilis kelis kartus nukentėjo nuo gaisro, 1838 m. žemės drebėjimo metu suskeldėjo pilies sienos; I pasaulinio karo metu pilis buvo dar kartą stipriai sugriauta.</p> <p>Pilyje 1629 m. gimė būsimas karalius Jonas Sobieskis – Ivano Danilovičiaus vaikaitis. Yra išlikęs kambarys, kuriame Jonas Sobieskis buvo pakrikštintas. Žinoma, kad vėliau karalius pilyje nesilankė, tačiau gimtąją pilį išpirko Sobieskių giminei.</p> <p>Taip pat istoriografijoje nurodoma, kad pilyje gimė kitas Lenkijos karalius ir Ldk Mykolas Kaributas Vyšnioveckis. Tačiau gretimais kaip gimimo vietas galime aptikti Vyšniovecą, Bily Kamien (Білий Камінь).</p>
--	---	-------------------------------	--	--	--	--	--

	<i>Pilis (XIII-XVIII a.)</i>						<ul style="list-style-type: none"> • Pilies statyboje išskiriami keli statybos etapai: 1. XIII a. pab. – XIV a. pr. – mūrinė senrusių tvirtovė; 2. XV-XVI a. pr. pilyje buvo pastatyti gyvenamieji dviejų aukštų pastatai; 3. XVI a. pab. – XVII a. pr. – pilies pastatai praplėsti. • <i>Pilis (XIII-XVIII a.) – itin vertingas fortifikacinės, rezidencinės architektūros ir istorijos paminklas.</i> pastatyta ant maždaug 50 m. aukščio piliakalnio. XVI a. Ivanas Danilovičius pilį perstatė į renesansinę rezidenciją (buvo išsaugotas ankstesnių laikų užstatymas). Ovalaus plano tvirtovę sudaro kiemą supančios galingos gynybinės sienos su kontraforsais, rezidentiniai pastatai. Į pilį patenkama per gynybinį bokštą-vartus. Vartus puošia autentiškas XVII a. pradžios Ivano Danilovičiaus herbas. Greta pilies senas parkas su tvenkiniais. • Pilis lenkų restauruota tarpukaryje, Po paskutinės (tarybinio laikotarpio) restauracijos piliai sugrąžintas XVII a. pavidalas, atnaujinti interjerai. <i>1975 m. pilyje atidarytas muziejus ir paveikslų galerija – Lvovo paveikslų galerijos filialas. Muziejuje gausu unikalių dailės paminklų. Muziejuje įrengta XIV-XVIII a. vakarų Ukrainos dailės ir kultūros istorijai skirta ekspozicija – itin aktuali ir Lietuvos kultūros paveldo požūriui.</i>
							<p>Kiti objektai:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 1481 m. Jono iš Sienos arba jo sūnus Petras funduoja gotikinę bažnyčią. Šalia bažnyčios stovi apvalaus plano bokštas-varpinė ir pylimai – senosios miesto gynybinės sistemos likučiai. • Barokinė Šv. Trejybės bažnyčia, funduota Jadvygos Kamienieckos, pastatyta 1545 m. Iš šonų prišlietos dvi aštuoniakampio plano barokinės koplyčios – Ivano Danilovičiaus (Jono Sobieskio senelio) 1625–1627 m. fundacija. Bažnyčioje palaidotas pats Danilovičius (yra išlikusi jo ir kitų giminės atstovų epitafijos). • Greta pilies barokinis kapucinų vienuolynas ir bažnyčia. Rževuskių giminės fundacija (1739 m.). II pasaulinio karo metu čia buvo įrengta žydų koncentracijos stovykla (1943 m. visi išžudyti), dabar ansamblis, kaip ir pilis, priklauso Lvovo paveikslų galerijai.


	<p><i>Pidgircai, (ukr. Підгірці, lenk. Podhorce)</i></p>	<p>Brodų rajone</p>					<ul style="list-style-type: none"> • Podgorcų pilis – tai vienas gražiausių Europoje bastioninių įtvirtinimų ir renesansinių-barokinių rūmų derinio pavyzdys. Taip vadinamo <i>palazzo in fortezza</i> tipo. Savo laiku pilis vadinta netgi Podolės Versaliu. • Ankstyviausi vietovės paminėjimai iš 1440 (1445?) m. Nuo 1633 m. Podgorcai priklausė Karūnos etmonui Stanislovui Koniecpolskiui, nuo 1682 m. – Sobieskiams, nuo 1720 m. Rževuskiams (Jono Sobieskio sūnus Konstantinas, kaip ir Olesko pilį, pardavė Rževuckiams), 1865-1939 m. pilis priklausė kunigaikščiams Sanguškoms (Sanguškos - Gediminaičiai). • Pilis pastatyta 1635-1640 metais senų, dar 1530 m. šaltiniuose minimų, įtvirtinimų vietoje. Pilies statyboms vadovavo garsūs architektai Andre dell Aqua ir Guillaume le Vasser de Beauplan. Pilį pasistatydino to meto Podgorcų ir Brodų savininkas, vienas LLV magnatų – Karūnos etmonas Stanislovas Koniecpolskis. Valdant pilį Rževuckiams 1720-29 m. pristatytas trečias rūmų aukštas, prieš pilį pastatyti pagalbiniai pastatai – karčiama-užvažiuojamieji namai (juose iki šiol išlikę senas saulės laikrodis), sukaupta didelė biblioteka ir rankraštynas, įrengtas ginklų kambarys ir tapybos galerija (dalis vertybių atgabenta iš Olesko pilies), įrengtas teatras su pastoviu orkestru, įsteigta spaustuvė • I pasaulinio karo metu, ukrainiečių – lenkų, lenkų – bolševikų kovų metu pilis keliolika kartu buvo apiplėšta. XX a. pradžioje Sanguškos pilį restauravo, tuomet atidarė joje ir pirmąjį muziejų. Sanguškos nusprendė emigruoti į Argentina po to, kai Budionas pakorė vieną iš pilies savininkų (1920 m.). 1939 m. paskutinis pilies savininkas kunigas Romanas Vladislovas Sanguška vertingiausias meno kūrinius iš Podgorcų ir Gumnisko (Lenkija) išgabeno pirmiausia į Rumuniją, vėliau net į Braziliją, kitą meno vertybių kolekcijos dalį nusavino sovietų valdžia. Iš dalies Podhorcų kolekcijų atsirado kultūros fondas, kuris iki šių dienų veikia San Paule. • 1965 m. gaisre žuvo iki to laiko išlikę pilies dekoracijos, perdengimai. • 1997 m. pilis atiteko Lvovo dailės galerijai ir paversta muziejumi. Dabar Podgorcų ansamblis restauruojamas. Dalis išlikusių šių rūmų meno vertybių yra Lvovo Galerijoje, kita – Tarnovo muziejuje; ir kn. Sanguškų archyvo saugoma Krokuvoje Vavelyje. • Palazzo in fortezza tipo pilis pastatyta ant kalvos. Pilis kvadrato plano, kampuose įrengti penkiakampiai bastionai. Tarp vidinės ir išorinės sienos buvo įrengti kazematai – patalpos su šaudymo angomis skirtos pilies apsaugai nuo sviedinių bei naudojamos kaip sandėliai, pagalbinės patalpos. Bastionus vainikuoja sargybos bokšteliai. XVIII a. perstatant rūmus buvo pristatytas trečias aukštas. Iš XVII a. rūmuose išliko tik rūmų koplytėlė antrame aukšte, židiniai ir portalai. Iš vakarų, pietų ir rytų pusės supa gynybiniai įrenginiai, kuriuos sudaro gilus akmenimis grįstas griovys, žemės pylimai su dengtu – apsaugotu keliu, pilį supa senas parkas. •
--	--	---------------------	--	--	--	--	---

						<ul style="list-style-type: none"> XVII a. pakliūti į pilį buvo galima per raveliną (paprastai trikampės formos, pagalbinis fortifikacinis įrenginys prieš tvirtovės griovį), pakeliamą tiltą ir pagrindinius įvažiuojamuosius vartus. Vėlyvo renesanso tašyto akmens įvažiuojamieji vartai išlikę iki šių dienų. Įvažiuojamuosius pilies vartus puošai Sanguškų herbas (ir Rževutskių herbas). Taip pat pilies ansamblui priklauso 1752-66 m. Vaclovo Rževuckio suprojektuota ir pastatyta pilies Šv. Juozapo baroko stiliaus bažnyčia. Konsekruta -1766 m.
	<i>Pomorianai (ukr. Поморяни, lenk. Pomorzany)</i>	<i>Zoločivo rajonas</i>				<p>Miestelis išaugo prie 1340-50 m. pastatytos pilies. XVII a. – miesto klestėjimas, tuomet miestelis priklauso Sobieskiams. Vėliau atiteko Radviloms, XVIII a. pab. – Prušinskiams. Dalį totorių sugriauto miesto 1630 m. iš Sienienskių išpirko Sobieskiai.</p> <p>Pilis (XV-XVIII a.). Pirmoji pilis pastatyta 1340-50 m. Mikalojaus Švinkos (Mikołaj Świnka), XV a. šios žemės atiteko Zigmuntui Sineinskiui ir priklausė šiai giminei iki 1619-20 m., kuomet nusipirko Jokūbas Sobieski (Jono Sobieskio tėvas). XVI a. II p. Jonas Sieninskis (Jan Sieniński) pilį perstatė į keturkampio plano su bokštais kampuose ir rezidenciniais pastatais tvirtovę. Tai buvo stipri pilis, kurią tik 1675 ir 1684 m. užėmė totoriai. Po šių sugriovimų pilį atstatė karalius Jonas Sobieskis. 1740 m. pilis atiteko Radviloms; tačiau labai nukentėjo 1771 m. gaisro metu. 1789 m. pilis atiteko Erazmui Prušinskiui (Erazm Pruszyński). Jis atstatė pietinį ir vakarinį pilies sparnus (medžiagas ardė iš kitų dviejų sparnų). Apie 1875 m. pilį nusipirko Romanas Potockis. Potockių rankose pilis išliko iki 1939 m. po II pasaulinio karo pilyje veikė mokykla, dabar griuvėsiai. Išliko gynybinių pylimų fragmentai.</p> <p>Taip pat: Švč. Trejybės bažnyčia (XVIII a.). 1991 m. grąžinta katalikams. Gretimais varpinė su Jono Sobieskio funduotu varpu. Varpas pagamintas iš išlydytų Chocimo mūšio metu paimtų turkų patrankų. Cerkvė (XIX a.). 1718 m. pasatyta medinė cerkvė, 1888 m. mūrinė. Cerkvėje Jonas Sobieskis dovanotas ikonostasas.</p>

	<i>Staraje Selo (ukr. Cмаpe Ceлo, lenk. Stare Siolo) Pilis (XV-XVII a.).</i>	Pustomitivo rajonas					<p>Pirmieji vietovės paminėjimai iš XIV a. <i>Pilis (XV-XVII a.)</i>. XV a. čia pastatyta gynybinė valstybės sienos apsaugai skirta pilis - per vietovę ėjo vienas iš totorių puolimo kelių Lenkijos link. 1584-89 m. pilį perstatė Ostrogiškiai. XVII a. vid. kunigaikštis Vladislovas Dominykas Zaslavskis dar kartą pilį perstatė – sustiprino. Pilis atlaikė kazokų apgultį 1655 m. Vėliau pilis priklausė Lubomirskiems, Sieniavskiems, Čartoryskiems, 1809-1939 m. Potockiams. Tačiau Potockių pilis buvo apleista, kartais joje veikė alaus darykla ir spirito bravoras, XIX a. virto griuvėsiais. Šiandien pilis apleista, neremontuojama, o kartais ir ardoma statybinėms medžiagoms.</p> <p>Pilis netaisyklingo penkiabriaunio plano su bokštais ir įvažiuojamaisiais vartais-bokštu. Pilis buvusi apsupta pylimais ir grioviu, pakliūvama į ją per pelkėtą vietovę ir pakeliamą tiltą. XVIII a. pastatyti vartai iš vakarų pusės. Rytinėje kiemo dalyje prie sienų buvę prišlieti gyvenamieji pastatai. Šiandien išlikę renesansiniais atikais dekoruotos pilies gynybinės sienos ir trys iš šešių bokštai. Sienos 8 m aukščio ir 2 m storio. Ant vieno iš bokštų herbas su raidėmis WDXOYZWSLS – Władysław Dominik Xsiaże Ostrogski y Zaslowski Wojewoda Sandomierski Lucki Starosta.</p>
	<i>Stari Brody (ukr. Cмаpi Броду) - Brody miesto priemiestis</i>	Brodų raj					<i>XIX a. II p. Tiškevičių rezidencija.</i> Gerai išlikęs nedidukas ansamblis. Rūmai restauruoti, juose dabar veikia girinkija. Išlikęs parkas.
	<i>Univ (ukr. Унів, lenk. Uniów)</i>	kaimas Peremyšlianų raj. (Перемішляни)					<p>ki 2003 m. - Міжгір'я.</p> <p><i>Švč. Dievo motinos Ėmimo į Dangų Laura (Свято-Успенська Лаура)</i> – stačiatikių, vėliau graikų katalikų studitų vyrų vienuolynas (<i>lot. Monaci Studiti Ucraini, ukr. Монахи Студитського Уставу</i>). Svarbus vienuolystės ir knygų spausdinimo centras, XV-XVIII a. vienas svarbiausių Haličo žemės vienuolynų. Vienuolynas greičiausiai čia egzistavo dar XIII a, XIII a. totorių anpuolių metu buvo sugriautas. 1400 m. su kunigaikščio Fiodoro Liubartaičio pagalba vienuolynas ir mūrinė Švč. Dievo Motinos cerkvė buvo atstatyti. Vienuolyno cerkvė gotikos ir renesanso stiliaus, su gynybiniais elementais.</p>

	<p>Zoločėvas (ukr. Золочів, lenk. Złoczów)</p>	<p>Rajono centrasd</p>					<ul style="list-style-type: none"> Miestelis, įsikūręs ant Zoločivkos upelio (Pietinio Bugo intako) kranto, minimas šaltiniuose nuo XV a. vid., magdeburgo teises gavo 1523 m. Nuo XVI a. pabaigos (1592 m.) priklausė Sobieskiamas, nuo XVIII a. vid. – Radviloms (1740 m. pilį nusipirko Mykolas Kazimiera Radvila Žuvele), XVIII a. pab. pilis priklausė Sapiegoms. XVII a. mieste įsikūrė prekyba besiverčiančių armėnų kolonija-bendruomenė, mieste klestėjo prekyba. Turtingas miestas tapo dažnu totorių ir turkų antpuolių tikslu. Po valstybės padalijimų, Austrijos imperijos laikais miestas patyrė nuosmukį; XIX a. pilis priklausė Austrijos valdžiai – nuo 1834 m. pilyje buvo kareivinės, nuo 1837 m. kalėjimas; 1918-19 m. Zoločivas tapo ukrainiečių – lenkų kovų lauku, tuomet stipriai apgriauta pilis; 1940 m. miesto lenkai buvo deportuoti į Kazachstaną; 1941 m. NKVD vykdė žydų, lenkų. Ukrainiečių žudynes, o pilyje įsirengė savo kankinimų vietą, šiek tiek vėliau čia įsikūrė gestapas. Dabar pilis priklauso Lvovo paveikslų galerijai. Dabar pilyje vykdomi restauracijos darbai. Pilis. (XVII a.) Naują bastioninę pilį 1634-1636 m. senos medinės vietoje pastatė vaivada Jokūbas Sobieskis (būsimojo karaliaus tėvas). Kartais pilis įvardijama kaip vienintelis gynybinės architektūros paminklas Europoje visiškai išlaikęs savo pirminį vaizdą ir architektūrą. Kvadratinio plano bastioninė pilis apsupta aukštais pylimais, kampuose įrengt penkiakampiai bastionai su šešiabriauniais sargybiniais bokšteliais dekoruotais herbais ir datomis – „1634“. Žemės bastionai ir kurtinos (tvirtovės sienos dalis tarp dviejų bastionų) turi akmeninius eskarpus (įtvirtinimo išorinio griovio vidinis, prie sienos arba pylimo, šlaitas). Pilis buvusi apsupta gilaus griovio. Į pilį pakliūvama per pakeliamą tiltą. Pilies kieme pastatyti dviejų aukštų renesanso stiliaus rūmai. Greta rūmų ant pagrindinio įėjimo ašies pastatyti taip vadinami „Kinietiškieji“ rūmai. Korpusas su įvažiuojamais vartais, ūkiniai pastatai pastatyti kiemo perimetru vakarinėje ir pietinėje kurtinoje. 1672 m. pilį paėmė ir sugriovė turkai. Po šio antpuolio pilis buvo atnaujinta - čia Jonas Sobieskis įsirengė savo rytinę rezidenciją. Po Jono Sobieskio mirties pilyje kartais gyveno princas Jokūbas. 1740 m Jokūbo dukra Marija Karolina pilį pardavė Radvilai Žuvelei. Po Radvilų dvarų išpardavimo pilis atiteko Sapiegoms, vėliau - dvarininkams Komarnickimas. <p>Kiti objektai:</p> <ul style="list-style-type: none"> Barokinės parapijinė, buvusios pijorų kolegijos bažnyčia. Bažnyčią apie 1730 m. fundavo karalaitis Jokūbas Sobieskis. Buvusi parapijinė bažnyčia, dabar cerkvė. Pastatyta 1624-26 m. iš Jokūbo Sobieskio fundacijos. XVI . Šv. Mikalojaus cerkvė.
--	---	------------------------	--	--	--	--	--

	<p><i>Žukvė (ukr. Жовква, lenk. Żółkiew)</i></p>	<p>Rajono centras</p>			<p><i>Renesansinis miestas–tvirtovė - valstybinis istorinis-architektūrinis draustinis/paminklas, nuo 1998 m. pretendentas į UNESCO pasaulinio paveldo sąrašus.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Kijevo Rusijos laikais – Vinniki, viduramžiais – Žovkva (Žolkva), tarybiniais laikais – Nesterov, šiandien – vėl Žovkva. Miestas pirmą kartą minimas šaltiniuose 1242m., gyventojai vertėsi vyno gamyba, nuo to ir kilo miestelio pirmasis pavadinimas – Vinniki. XVII a. miestelio savininku tapo lenkas magnatas Stanislovas Žolkevskis (rusėnų kilmės). Jis išgavo iš karaliaus teisę miestelį pavadinti savo pavarde – Žolkevskis – Żółkiew (lenkų kalba) ir Žovkva (ukrainiečių kalba). • Žolkva – renesansinis miestas - tvirtovė. Žolkevskiai 1594-1606 m. mieste pastato pilį (vėliaus kelis kartus rekonstruota, išlikusi iki dabar). Pilies apylinkėse buvo parkas vadintas „Žvėrynu“, mat jame buvo auginamos stirnos ir elniai. Renesansinė pilis buvusi kvadratinio plano su bokštais kampuose. • XVII a. karalius Jonas Sobieskis Žolkvos pilį įrengia kaip savo rezidenciją, XVIII a. pilis priklausė LDK kunigaikščiams Radviloms. • Šiaurės karo metu šioje tvirtovėje buvo įsikūręs Rusijos kariuomenės štabas, 1706 m. čia gyveno Petras I. • XIX a. pilis, kai ir visas miestelis, patiria nuosmukį. Dabar miestas paskelbtas architektūros ir istorijos paminklu, yra rengiami restauravimo planai. <p><i>Pilis (XV-XVIII a.)</i></p> <p>Pilį 1594-1605 m. pastatė etmonas Stanislovas Žulkevskis (architektas – Pavlo Ščaslivyj). XVII a. II pusėje pilis tapo Jono Sobieskio rezidencija, joje buvo priimami karaliaus svečiai iš visos Europos. XVIII a. pradžioje apie pusę metų pilyje buvo apsistojusį Petro I kariuomenės įgula.</p> <p>Miesto plano kompozicijoje pilis užima dominuojantį vaidmenį. Pilis pastatyta pagrindinės miesto ašies–gatvės gale, iš trijų pusių apsupta tvenkinio, fasadu išeina į pagrindinę turgaus aikštę. Pilis buvo suprojektuota kaip galinga tvirtovė, apsupta gynybinių sienų su šaudymo angomis ir gynybiniais bokštais. Pilį iš visų pusių supo tvenkinys, grioviai su vandeniu, galingi pylimai su bastionais.</p> <p>Pilis – pats didžiausias statinys mieste (kvadrato plano - 100 × 100 m). Keturi trijų tarpsnių išoriniai bokštai ir keturi dviejų aukštų korpusai pagal perimetrą sujungti tarpusavyje dviejų ir trijų tarpsnių uždaromis šaudymo galerijomis. Pilies viduje įrengti dideli vidiniai kiemai su fontanu ir šuliniu, o greta bokštų – maži kiemeliai. Kiemo gilumoje priešais keturių tarpsnių bokštą - įvažiuojamuosius vartus įrengti rūmai su atvira galerija ir paradiniais laiptais, šoniniai kimeliai, pilies koplyčia.</p> <p>XVII a. vid. Jonas Sobieskis pilį perstatė ir išpuošė, į rytus nuo pilies įveisė didelį vaismedžių sodą su vynuogynu, oranžerijomis, voljeriais egzotiškiems gyvūnams. Iš pietinės pusės (ant pilies ansamblio pagrindinės ašies), tvenkinyje ant dviejų supiltų terasų buvo įveistas reguliarus – prancūziškas parkas. Tvenkinio centre medžių alėjos išplatėjime - aikštėje su fontanais buvo pastatytos prabangios karališkosios maudyklės (išpuoštos židiniai ir auksuotomis voniomis). Taip pat už pilies karalius įveisė miško tipo parką su alėjomis, jame nedidelius vasaros rūmus su turtingais akmens masyve įrengtais vyno rūbiais.</p> <p>XIX a. vid. pilis ir rūmai buvo apleisti, apgriuvo. I pasaulinio karo metu (1915 m.) pilį sudegino rusų kariuomenė. 1923-1931 m. pilį atstatė lenkai. Dabar pilis restauruojama.</p>
--	--	-----------------------	--	--	--

						<p>Kiti objektai: Bazilijonų vienuolynas ir 1612 m. statyta ankstyvojo baroko Švč. Jėzaus širdies cerkvė; 1612 m. statyta parapijinė unitų cerkvė – Žolkevskių ir Sobieskių giminių nekropolis, dėl ko ši cerkvė dar vadinama „mažuoju Vaveliu“, bažnyčios varpinė – „ukrainietiškas Pizos bokštas“; žydų kvartalas ir renesansinė sinagoga (1692 m., statybą parėmė karalius Jonas Sobieskis), įtraukta į UNESCO pasaulio kultūros paveldo sąrašą; Šv. Lauryno kankinio ir Stanislovo bažnyčia (1606-18); XVII a. vid. dominikonų bažnyčia ir vienuolynas; XVII a. I. pusės felizijiečių bažnyčia ir vienuolynas.</p>
						
						<p>8. Odesos sritis – administracinis centras Odesa (Одеська область)</p>
	Odesa (Kadžibėjus) (ukr. Одеса)					<ul style="list-style-type: none"> • Odesos istorijoje galime skirti ir trumpą LDK periodą. Dabartinio miesto istorija prasidėjo XIV a., totoriams įkūrus Chadžibėjų (<i>Hacıbey</i>). XV a. keletą dešimtmečių priklausė LDK. Anot Jono Dlugošo, 1413 m. Jogaila iš šio uosto išsiuntė kelis laivus su javais. Pirmoji užuomina apie lietuvių pilį-uostą Kačibėjų datuojama 1415 m. (užuominos iš lenkiškų kronikų). Dar kelios užuominos apie lietuvių pilį ir švyturį aptinkamos lenkų kronikose – 1431-1432, 1442 m. Manoma, kad dabartinės Odesos vietoje Vytautas buvo pastatęs pilį. Vėliau atsirado pavadinimas Chadžibėjus (turkiškai – kunigaikštis, kuris pabuvojo Mekoje). XV a. vid. turkai vietovę sugriovė. Užėmę Krymą turkai XVI a. čia pastatė Yeni Dunya tvirtovę. • 1791 m. turkų tvirtovę užėmė rusai, o pagal taikos sutartį šios teritorijos atiteko Rusijos Imperijai. 1794 m. rusai mieste pradėjo statyti tvirtovę, patį miestą pervadino Odesa (pagal netoliese buvusį graikų uosto pavadinimą Odessos). Per XIX a. Odesa išsistatė ir tapo didmiesčiu – imperiniu miestu, kuriame telkėsi visų didžiausių Europos valstybių pasiuntinybės, prekybos namai ir sandėliai, bankai, teatrai ir kt. XIX a. 1825 m. mieste lankėsi poetas Adomas Mickevičius. Iš Odesos Mickevičius laivu plaukė lankyti garsiosios Akermano tvirtovės, Krymo. 1825 m. kelionės metu poetas parašė „Krymo sonetus“.



9. Mykolajivo sritis – administracinis centras Mykolajivas (Миколаївська область)

Očakovas (ukr. Очаків, lenk. Oczaków)

Rajono centras

- Očakovo miestelis yra ant dešiniojo Dniepro limano kranto. Žinoma, kad šioje vietoje buvo įsikūrusi graikų gyvenvietė Alektor.
- Kijevo Rusios ir LDK laikais vietovė vadinosi Dašivas (Дашів, *Daschau, Dassow*). Pirmą kartą Dašivas šaltiniuose minimas sutartyje pasirašytoje Švitrigailos ir Jogailos 1431 m.
- **1415 (1396 ?) m. Lietuvos didysis kunigaikštis Vytautas šioje vietoje pasistatė medinę pilį gynbai nuo totorių**, XV a. 9 dešimtmetyje ją užėmė totoriai. 1492 m. chanas Mengli Girej pastatė tvirtovę Kara-Karmen, tačiau greitai ją perėmė turkai ir pervadino Ači Kale. Miestas tuo metu buvo vienas svarbiausių turkų prekybinių taškų prie Juodosios jūros. 1737 m. Očakovą paėmė Rusijos kariuomenė, 1739 m. atiduotas Turkijai. Rusijos –Turkijos karo metu (1787-1792) 1788 m. tvirtovę užėmė rusų kariuomenė vadovaujama kunigaikščio Potiomkino. 1792 m. tvirtovės vietoje buvo įkurtas dabartinis miestas. Buvo parengti miesto rekonstrukcijos planai, nugriutas senasis miestas ir galinga tvirtovė, tačiau naujas projektas nerealizuotas. Ilgainiui tvirtovės vieta užstatyta, tame tarpe pilies vietoje pastatyta cerkvė. Pastaruoju metu vykdomi dideli miesto kasinėjimai.
- Prie turkiško pavadinimo Ači Kale slavų kalbose pridėta priesaga –*ov* ir tokiu būdu atsirado dabartinis miesto pavadinimas.
- Sovietų laikais Očakovas buvo karinis miestas – karinė jūrinė ir sraigtasparnių bazė. Po 1991 m. karinė-jūrinė bazė ir kurortas.
- ***Tai buvusi piečiausia lietuviška pilis (neišlikusi). Daugiau informacijos turėtų atsirasti apibendrinus archeologinius tyrimus.***



10. Rivnės sritis – administracinis centras Rivnė (Рівненська область) Rivnės sritis

<p><i>Klevanė (ukr. Клевань, lenk. Klewań Pilis (XV-XVI, XVIII a.)</i></p>	<p>Rivno raj.</p>					<ul style="list-style-type: none"> • 1446 m. kunigaikštis Švitrigaila Klevanę suteikė kunigaikščiams Čartoriskiams už palaikymą kovose už Voluinę, 1458 m. atiteko Mykolui Vasiljevičiui Čartoryskiui (Švitrigailos maršalka, Braclavo vietininkas) <i>Nuo to laiko Klevanė tapo Čertoriskių (Konstantino Algirdaičio palikuonys) jaunesniosios giminės šakos pagrindine rezidencija.</i> Miestas šeimai priklausė iki XIX a. II pusės. • <i>Pilis (XV-XVI, XVIII a.) fortifikacinės architektūros paminklas.</i> Išlikę 1475 – 1561 m. statytos pilies griuvėsiai. Pilį XV a. II p. statė Mykolas Čartoriskis ir jo sūnus, Lucko seniūnas kun. Teodoras (Fiodoras) Čartoriskis (po 1450 m. Klevanė - 1542 m. Klevanė). Teodoras Čartoriskis pilį perstatė į pilį – rezidenciją (statybos truko iki 1561 m.). Ji tapo viena stipriausių Voluinės tvirtovių. • Architektūra. Netaisyklingo kvadrato plano mūrinė pilis buvus su dviem penkiakampiais bokštais. Abu bokštai gan gerai išliko, ypač rytinis. Jų sienos kai kuriose vietose siekė 3,8 metrų storio. Trečias buvęs medinis bokštas neišliko. Pagrindinę gynybinę funkciją atliko vakarinis bastionas. Per gilų griovį buvo pastatytas keturių arkų tiltas. Įdomu, kad tiltą puošė freskos, kurių liekanos išliko iki XX a. pr. išlikę: trys pilies sparnai (iš keturių), 2 bokštai ir tiltas. • 1632 m. pilį Čartoriskiai atidavė jėzuitams, kurie čia įkūrė savo kolegiją. Po 1773 m. (panaikinus jėzuitų ordiną) pilis ilgą laiką nenaudota, kol kunigaikštis Konstantinas Čartoriskis nusprendė čia įsteigri gimnaziją ir 1817 m. pilį perstatė. Rytinė siena buvo nugriauta, jos vietoje pastatyti du fligeliai, kuriuose veikė mokykla. 1834 m. iš Lucko čia buvo perkelta gimnazija, veikė iki 1836 m. – perkelta į Rivną. Pilis nenaudota, apgriuvo. XIX a. 8 dešimtmetyje Aleksandras Čartoryskis pardavė pilį Rusijos valdžiai, čia veikė dvasinė seminarija.
<p><i>Viešpaties Apreiškimo Švč. Mergelei Marijai bažnyčia (1610-30 m.)</i></p>						<ul style="list-style-type: none"> • <i>Viešpaties Apreiškimo Švč. Mergelei Marijai bažnyčia (1610-30 m.) – ankstyvojo baroko sakralinės architektūros paminklas.</i> Fudavo Jurgis Čartoriskis, pirmas giminėje perėjęs į katalikybę, Vilniaus jėzuitų auklėtinis. 1739 m. bažnyčia sudegė nuo žaibo, atstatyta 1745–1748 m. 1945 m. bažnyčios uždaryta, o jos vertybės išgabentos į Lenkiją repatriantų lenkų. 1991 m. atkurta parapija, 1992 m. bažnyčia pradėta restauruoti. •


<p><i>Korec (Kopeць, lenk. Korzec)</i> <i>Pilis (1550, XVII, XVIII a.)</i></p>	<p>Rajono centras</p>						<ul style="list-style-type: none"> Miestas buvusioje Voluinės vaivadijoje ant Korčik upės kranto, pirmą kartą minimas XII a. (1150), apie 1407 m. Vytautas Korečą paskyrė Narimanto Gediminaičio anūku Aleksandriui Parikejevičiui (m. 1433), pastarasis tapo Satrodubo ir koreco kunigaikščiu. Aleksandaras Patrikejevičius tapo kunigaikščių Koreckių giminės pradininku, kuri nunyko 1651 m., mirus paskutiniam vyriškos linijos atstovui Samueliui Karoliui Koreckiui. Vėliau Korecas atiteko Zaslavskiams ir Sanguškoms, Čartoriskiams. <i>Pilis (1550, XVII, XVIII a.) – fortifikacinės, rezidencinės architektūros paminklas.</i> Medinių įtvirtinimų vietoje pilį statyti pradėjo Vasilijus Aleksandras Koreckis. 1550 m. Boguslovas Fiodorovičius Koreckis pastatė bastioninę pilį. Pilies likučiai išlikę. Taisyklingo plano bastioninė pilis. Pilį nuo sausumos skyrė gilus griovys užpildytas upelio Korčik vandeniu. Į pilį buvo patenkama galingu tiltu. XVII-XVIII a. pilis esmingai perstatyta. Paskutinį kartą ją perstatė Čartoriskiai XVIII a. aštuntame dešimtmetyje. Pilis buvo perstatyta į barokinę rezidenciją. Iš šio laiko išliko keturių arkų tiltas jungęs pilį ir rūmus su miesteliu. Tiltas vedė link trijų tarpsnių bokšto-įvažiuojamųjų vartų. 1832 m. pilies ir rūmų ansamblis stipriai nukentėjo per gaisrą ir daugiau nebuvo atstatytas. Pilies kieme dar galima įžiūrėti gyvenamojo pastato-rūmų pamatus. Neišlikusi ir Koreckių laikais statyta pilies cerkvė, buvusi sudedamąja gynybinės sistemos dalimi.
							<p>Kiti objektai:</p> <ul style="list-style-type: none"> Šv. Antano bažnyčia (XVI a., 1706 m. – mūrinė) Koreckių funduota. 1962 m. bažnyčia uždaryta, joje įrengtas chemikalų sandėlis, dabar gražinta tikintiesiems. Pranciškonų vienuolynas ir Šv. Trejybės bažnyčia (1620) funduota XVII a. pradžioje Voluinės vaivados Karolio Koreckio. Vienuolynas 1832 m. uždarytas, o 1869 m. įkurtas moterų stačiatikių vienuolynas ir bažnyčia perstatyta į cerkvę. Šv. Mikalojaus cerkvė (1834). Fundavo Čartoriskiai. Carinė valdžia norėjo atimti parapijinę bažnyčia ir ją paversto cerkve, todėl Čartoriskiai specialiai pastatė naują cerkvę, kad katalikų parapijinė būtų palikta tikintiesiems.

<p><i>Mežirič (ukr. Межиріч, lenk. Międzyrzec)</i></p> <p><i>Pilis, vienuolynas (XV, XVI, XIX a.)</i></p>						<p>Pavadinimas išvertus reikštų - Tarpupis (upelio Svitenka ir Vilijos santaka)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ostrogo priemiestis, nutolęs per 4 km. Atkarpa nuo Ostrogo iki Mežiričiaus dėl apylinkių vaizdingumo iki šiol vadinama „Belmaž“ (nuo prancūzų kalbos žodžių junginio <i>belle image</i> – gražus vaizdas). Mežirič pilis tai Ostrogo pilies užmiesčio rezidencija. • Vietovės atsiradimo tiksli data nėra žinoma. Manoma, dar XIV a. pr. upių santakoje buvęs mažas medinis stačiatikių vienuolynas ar medinė rusinų pilis, 1386 m. LDK Vytautas Mežirič privilegija patvirtino Fiodorui Ostrogiškiui. 1605 m. miestas Ostrogiškių pastangomis gavo Magdeburgo teises, pastatyta rotušė, pirtis ir prekybos halės. • Pilis, vienuolynas (XV, XVI, XIX a.) –itin vertingas fortifikacinės, sakralinės gotikos, renesanso architektūros paminklas. Pirmoji pilis šioje vietoje pastatyta dar XIV a. Kunigaikštis Vasilijus Gražusis (Krasny) iki XV a. vid. Senosios medinės vietoje pastatė mūrinę pilį. Jo sūnus Ivanas Vasiljevičius pastatė medinę cerkvę (apie 1450-1465), vėliau jos vietoje - mūrinę cerkvę, o pilį sustiprina gynybiniais grioviais ir pylimais (pylimia siekė 2 km ilgį). Esminiai pilies perstatymai įvyksta XVII a. paskutinis iš Ostrigiškiškių Krokuvos kašteliono Jonušas iniciatyva. Jis pilyje įkūrė pranciškonų vienuolyną, XVII a. pačioje pr. pilis perstatoma į vienuolyną. Prie šiaurinės ir pietinės sakralinio pastato pusės pristatomi du simetriški dviaukščiai vienuolyno gyvenamieji korpusai). Pilies aptvaro kampuose pastatomi keturi apvalaus plano triaukščiai renesansiniai gynybiniai bokštai, visuose trijuose bokštų aukštuose įrengiamos šaudymo angos. <p>Pilis – vienuolynas buvo sunaikintas kazokų karų metu XVII a. 1866 m. vienuolynas vėl paverstas stačiatikišku. <i>Šv. Trejybės cerkvė</i>, buvusi gotikinė, kelis kartus stipriai rekonstruota. Savo architektūra buvusi panaši į Ostrogo pilies cerkvę. Paskutinį kartą rekonstruota XIX a. pab. “atgal į cerkvę”, įgijo neobizantinei architektūrai būdingus bruožus.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Taip pat yra išlikę: <p>Galingas pečius laukuose (XVII ?) – specifinis statinys, skirtas vienuolyno-pilies apsaugininkams šiltis šaltu metų laiku.</p> <p>XVII a. gynybinės sistemos fragmentas – Zaslavo vartai.</p>
<p><i>Mlinovas (ukr. Млинів, lenk. Młynów)</i></p>	<p>Rajono centras</p>					<ul style="list-style-type: none"> • Miesto pavadinimas siejamas su malūnais ant Ikvos upės. Pirmasis paminėjimas rašytiniuose šaltiniuose iš XVI a. pradžios, kuomet LDK Alesandras vietovę padovanojo Maskvitinui Bobruui. Po pastarojo mirties, 1508 m. LDK padovanoja Jokūbui Montautui (Яков Монтовт). XVI a. Mlynovas priklauso LDK kunigaikščiams, vėliau priklausė Višnioveckiams, nuo XVIII a. miestelis yra Chodkevičių nuosavybė. • Mlinovo Chodkevičių dvaras (XVIII a. pab.). 1780 m. Chodkevičiai pasistato ankstyvojo klasicizmo dvarą su parku (pagal architekto L. Szlegl projektą). Vienas ankstyviausių klasicizmo statinių Voluinėje. Išlikę rūmai ir dvaro parkas, tvenkiniai. Dvaras tapo svarbiu kultūriniu centru – jame buvo sukaupta gausi biblioteka, archyvas, meno kūrinių kolekcija, veikė teatras ir orkestras. Miestelyje buvo pastatyta bažnyčia. Dabar ansamblis priklauso žemės ūkio mokyklai. <p>1792 m. kurį laiką Mlynove apsistojęs T. Kosciuška. I Pasaulinio karo metais (1915 m.) per Mlinovą ėjo fronto linija. Chodkevičių rūmai ir parkas buvo austrų kariuomenės rankose, o miestelis – rusų kariuomenės, todėl dvarvietė stipriai nukentėjo.</p>

	<p><i>Novomalin</i> (lenk. <i>Nowomalin,</i> ukr. <i>Новомалин</i>)</p> <p><i>Pilis</i> (XIV-XV, XVII, <i>XIX a.</i>)</p>					<p><i>Pilis</i> (XIV-XV, XVII, XIX a.) – fortifikacinės, rezidencinės architektūros paminklas. Kaimas žinomas nuo XIV a., kuomet 1392 m. <i>Jogaila</i> šią vietovę padovanojo Švitrigailai. <i>Jau XIV a. pab. šioje vietoje buvusi nedidelė pilis, XV a. pradžioje Švitrigailos buvo perstatyta – padidinta.</i> Švitrigaila 1430 m. vietovę padovanojo savo dvariškiui Jelo-Malinskiui. 1550 m. vienas iš savininkų Jonas Malinskis (Jan Kanty Malinski) senąjį pavadinimą <i>Gluche</i> pakeitė <i>Nowomalinu</i>.</p> <p>Vėliau vietovė atiteko Galinskiams, kurie XVII a. pilį perstatė ir papildė barokiniais rūmais. XIX a. pr. (1802) VIII a. Novomalino dvarą nusipirko Sosnovskiai, vėliau kaip kraitis atiteko Falkovskiams, Chodkevičiams, Daugėloms (iki 1939 m.). Šiame laikotarpyje dvaras su rūmais buvo perstatyti ir buvo laikomas viena gražiausių rezidencijų Voluinėje. XIX a. rūmams pristatytas neogotikinis bokštas. 1866 m. dvaro aprašymai liudija, jog pilies pastatus iš trijų pusių supa tvenkinio vandenys, iš ketvirtosios teritorija atskirta grioviu su vandeniu. Senojo pakeliamojo tilto vietoje per griovį pastatytas mūrinis tiltas.</p> <p>Pilis pastatyta ant neaukštos kalvos, visi pastatai sustatyti aplink nedidelį kiemą. Kalvos perimetru ėjusi gynybinė siena su penkiabriauniais bokštais. Dabar dalinai išlikę trys – pietinis, vakarinis ir šiaurinis. Ant vieno iš gynybinių bokštų pamatų dar XVII a. buvo pastatyta pilies koplyčia (penkiabriaunio plano).</p> <p>Pilis nukentėjo per I Pasaulinį karą, II Pasaulinio karo pabaigoje pilis sudegė, kuomet partizanai puolė joje besiginančią vokiečių įgulą.</p> <p>Dalis Novomalino rezidencijos meno kolekcijos saugoma Ostrogo muziejuje.</p>
--	---	--	--	--	--	---

	<p><i>Ostrogas (ukr. Остро́г, lenk. Ostrog)</i></p>					<ul style="list-style-type: none"> • 1981 m. miestas paskelbtas Valstybiu istorijos - kultūros paminklu. • Vietovė pirmą kartą paminėta Hipatijaus (arna Voluinės) metraštyje 1100 m., tačiau gyvenvietė čia buvo įsikūrusi daug anksčiau. Miestas buvo kunigaikščių Ostrogiškių – tėvonija, jame buvo svarbiausia giminės rezidencija. Ostrogas Ostrogiškais priklausė XIV-XVII a. • Ostrogas ir jo savininkai kunigaikščiai Ostrogiškiai suvaidino vieną svarbiausių vaidmenų LDK stačiatikiškosios ir Ukrainos kultūros istorijoje. LDK ir Ukrainos magnatų giminė - kunigaikščiai Ostrogiškiai miestą valdė be pertraukų XIV – XVII a. Ostrogiškiai - Ostrogo, Dubno ir eilės kitų miestų LDK savininkai, žinomi valdininkai, senatoriai, etmonai, mecenatai ir fundatoriai; įtakingiausia stačiatikiška ir nuosekliausia gynusi bei protegavusi stačiatikių bažnyčią giminė LDK; egzistavo net posakis – „turtingas kaip Ostrogiškis“. Ostrogiškių dinastija baigėsi 1620 m., mirus paskutiniam šios giminės atstovui. • Garsiausi giminės atstovai: LDK didysis etmonas ir Vilniaus kaštelionas Konstantinas Ostrogiškis, Livonijos karo metu laimėjęs itin svarbų Oršos mūšį (1514), už tai gavęs Didžiojo Lietuvos etmono titulą, tapo vienu įtakingiausių ir autoritetingiausių asmenų visoje Lenkijos-Lietuvos valstybėje; jo sūnus Konstantinas Vasilijus Ostrogiškis. Konstantino Ostrogiškio valdymo metais, XVI a. pradžioje, Ostrogas tapo vienu turtingiausių ir kultūriškai reikšmingiausių miestų Ukrainos žemėse. Amžininkai XVI a. Ostrogą vadino Ukrainos Atėnais. Konstantino sūnus Vasilijus savo politiniu autoritetu ir finansine galybe garantavo stabilią padėtį stačiatikių bažnyčiai šiose žemėse, kliudė katalikybės ir unijos sklidimui. Jis Ostroge įsteigė pirmąją aukštąją mokyklą Rytų Europoje – Ostrogo Akademią. 1581 m. Konstantino Vasilijaus Ostrogiškio rūpesčiu išspausdinta vadinamoji Ostrogo biblija – pirmoji biblija slavų klaba. • 1528 m. suteikta magdeburgo teisė. • Ostrogiškių valdymo laikotarpis, ypač XVI a., Ostrogo mieta klestėjimo metas. 1609 m. įsteigta Ostrogo ordinacija, kuriai priklausė Dubnas, Mežyrečeje ir kt. vietovės. Po paskutiniojo iš Ostrogiškių kunigaikščio Jonušo mirties (1620) Ostrogo „politinis ir kultūrinis svoris“ ėmė mažėti, miestas ir pilis priklausė Zaslavskių (Ostrogiškių giminės atšaka), Liubomirskių, Sanguškų, Malachovskių, Jablonovskių ir kitoms giminėms; Chmelnickio sukilimo metu (1648 m.) miestas stipriai nukentėjo, buvo išžudyta daug gyventojų.
--	---	--	--	--	--	---

	<i>Pilis (XVI-XVI a.)</i>					<ul style="list-style-type: none"> • Pilis (XVI-XVI a.) – fortifikacinė, rezidencinė, sakralinė architektūros kompleksas – paminklas. Svarbiausias Ostrogo paminklas – kunigaikščių Ostrogiškių pilis. Šioje vietoje pirmoji medinė pilis statyta dar XII a.; kunigaikštis Danielius Ostrogiškis XIV a. vid. (1341) pastatė mūrinę gynybinę pilį, kuri tapo vietinių kunigaikščių Ostrogiškių giminės „lizdu“. Pilis daug kartų buvo perstatyta. Po Konstantino II Ostrogiškio inicijuoto perstatymo pilis įgijo vėlyvojo renesanso bruožų. Netaisyklingo plano pilis pastatyta maždaug 0,7 ha plote prie upelio Garbarka, kurio vanduo buvo naudojamas pilies fosoms užpildyti. XIX a. vid. pilies teritorijoje Jablonovskiai pasistatė rūmus, kurie XIX a. II pusėje atsidūrė rusų valdžios rankose. 1913-1915 m. ir po I Pasaulinio karo pilies teritorijoje buvo vykdomi restauracijos darbai. Pilies ansamblį sudaro keli pagrindiniai statiniai – pilies teritoriją supanti siena (statyta apie XV a. vid.), joje esantys bokštai – išlikę - Mūrinis bokštas, Naujasis bokštas, Lucko bokštas-vartai, Totorių bokštas-vartai – ir Dievo apvaizdos cerkvė. <ul style="list-style-type: none"> - Seniausias pilies statinys Mūrinis bokštas statytas dar XIV a. pab. – kvadratinio plano bokštas donžonas, jame buvo saugomos maisto atsargos, iškastas šulinys. Viršutinė bokšto dalis XIX a. pab.–XX a. buvo perstatyta., tuomet pilis buvo pritaikyta muziejui ir bibliotekai. Mūriniame bokšte veikia muziejus ir dabar. - Naujasis arba Apvalusis bokštas. Bokštas yra statytas šiek tiek vėliau nei Mūrinis, viršutinė dalis permūryta XVI a. – užstatytas renesansinis atikas. - Lucko vartai-bokštas-barbakanas stovi ant kelio vedusio į Lucką. Bokštas pastatytas XV a. pab. arba XVI a. pr. Dabar jame veikia senųjų spaudinių muziejus. - Totorių bokštas-vartai pastatytas panašiu laiku kaip ir Lucko bokštas, pavadintas taip dėl kaimynystės su totorių priemiesčiu. Bokštas saugojo miestą nuo kelio į Voluinės Novgorodą pusės. Dabar bokštas apleistas.
	Kapucinių ordino vienuolynas ir Šv. Trejybės bažnyčia (XVIII a. vid.)					<p>Kapucinių ordino vienuolynas ir Šv. Trejybės bažnyčia (XVIII a. vid.). Vienuolyną fundavo (1750) Voluinės vaivada Jonušas Sanguška, bažnyčia pastatyta XVIII a. viduryje pagal italų kilmės architekto Paulo Antonio Fontana projektą (1696–1756). Vėlyvojo baroko stiliaus trinavė bazilika stipriai nukentėjo kuomet 1832 m. vienuolyną uždarius, visas kompleksas ilgai buvo tuščias, vėliau buvo įrengtas karinis sandėlis, pastatai atiduoti stačiatikiams, bažnyčia perstatyta pseudo rusišku stiliumi. 1938 m. bažnyčia buvo grąžinta katalikams, bet jau 1939 m. paversta sporto sale, 1995 m. koncertų sale. Vienuolyno pastatai dabar priklauso aukštajai Ostrogo kolegijai.</p>

<p>Pilies Dievo Apvaizdos (Bogojavlenskaja) cerkvė (1521)</p>					<ul style="list-style-type: none"> • Pilies Dievo Apvaizdos (Bogojavlenskaja) cerkvė (1521) buvo sudedamąja pilies gynybinės sistemos dalimi. Šventykla yra priskirtina specifinei LDK gynybinių gotikinių cerkvių grupei, kuriai būdingas bizantiškosios ir lotyniškosios sakralinės architektūros tradicijos derinimas bei apjungimas. Išlikusiose seniausiose cerkvės dalyse galime matyti akivaizdžius gynybinės architektūros elementus - šaudymo angas. Mūrinę cerkvę XVI a. pr. pastatė Konstantinas Ostrogiškis, greičiausiai senos medinės cerkvės vietoje (funduotos - kunigaikščio Vasyliaus Ostrogiškio). Po vienu iš šiaurinės sienos langų išlikusi statybos data – 1521 m. Chmelnickio sukilimo metu (1648 m.) pilis, cerkvė ir jos rūsiuose buvę kunigaikščių Ostrogiškių palaidojimai buvo apnaikinti. Nuo XVII a. vid. apie 200 metų cerkvė ir pilis nebuvo naudojama, apgriuvo. Rusų valdžia 1886-1891 m. cerkvę atstatė (perstatė) neobizantiniu stiliumi, „papuošė“ penkiais kupolais (tipiškais ankstyvajai Kijevo Rusios sakralinei architektūrai). Perstatymo metu buvo sunaikinta didesnioji istorinės ir meninės vertės dalis - sunaikintas regionui būdingos stačiatikiškos gotikos savitumas, išliko tik senosios cerkvės planas, dalinai tūris, šiaurinė siena su šaudymo angomis.
<p>Ternopilio sritis – administracinis centras Ternopolis (Тернопільська область)</p>					

	<p><i>Červonograd</i> (ukr. <i>Червоноград</i>, lenk. <i>Czerwonogród</i>)</p> <p><i>Pilis</i> (XIV-XV, XVII, XIX a.).</p>	<p><i>dabartiniuose žemėlapiuose toks miestas neegzistuoja. Zališčikų raj. Tarnapolio sritis Artimiausias vietovė Nirxiv kaimas. – netoli Ostrogo</i></p>					<ul style="list-style-type: none"> • Červonogras žinomas nuo XI a. ir yra vienas seniausių apylinkių gyvenviečių. Miestelio ir jo apylinkių savininkai daug kartų keitėsi – Kijevo Rusios kunigaikščiai, totoriai, XIV a. II p. kunigaikščiai Karijotaičiai. 1394 m. miestas atiteko Jogailai, Jogaila 1395 m. paskyrė Spitkui iš Melštino (iki 1399 m., kuomet žuvo). • XV a. pr. Jogaila pilį skyrė Švitrigailai, o 1411-1430 m. Vytautui. 1434 m. po Podolės įjungimo į Lenkijos karūną, Červonogras tapo karališkuoju miestu bei seniūno rezidencija. Pirmuoju seniūnu buvo Kamaneco kaštelionas Teodoras Bučackis Jazloveckis. 1448 m. suteiktos Magdeburgo teisės. XVII a. pr. miestas paskirtas pastoviam valdymui Danilovičių giminei. 1672-1699 m. miestas priklausė turkams, po I LLV padalijimo miestas atiteko Austrijai. • Miestelis įkurtas vaizdingoje vietovėje, šalia pilies teka Džurin upelis (vėliau įtekantis į Dniestrą), greta pilies esti krioklys (16 m. aukščio) – didžiausias Galicijoje. • <i>Pilis (XIV-XV, XVII, XIX a.)</i>. Pirmoji pilis buvo medinė, vėliau pastatyta iš raudono kalkakmenio (nuo to kilo vietos pavadinimas – Raudonas miestas). Įtvirtinimų šioje vietoje būta dar iki XIV a. vid., Kariotaičiai pilį ženkliai perstatė, įsteigė dominikonų vienuolyną. Danilovičių giminė pilį ženkliai perstatė. Iš 1665 m. paveikslų ir rašytinių šaltinių žinoma, kad pilie būta keturkampio plano su keturiais apvalaus plano bokštai kampuose, buvo supama papildomų gynybinių mūrų. Pilies kieme stovėjęs medinis pastatas buvo naudojamas seniūnui gyventi. XVIII a. pilis buvo nenaudojama ir virto griuvėsiais. 1778 m. miestą ir pilį nupirko Karolis Poninskis. Naujaisis šeimininkas pilį rekonstravo – nugriovė tris pilies sparnus ir du bokštus iš keturių, ant senujų pamatų pasistatė klasicistinio stiliaus rūmus. Jo sūnus Kalikstas statybos darbus baigė jau neogotikos stiliumi. Rūmus supo landšaftinis parkas su fontanu, netoli stovėjo Poninski giminės koplyčia-mauzoliejus. Po Kaliksto mirties rūmai tapo Liubomirskių nuosavybe. Paskutiniąja Červonogrod savininke buvo Marija Eleonora Liubomirska (1862-1945). Pergyvenus I Pasaulinio karo negandas, II Pasaulinio karo metu pilis buvo sugriauta, išliko tik du bokštai ir sienų griuvėsiai. • Kita: XIV a. II p. Karijotaičiai fundavo dominikonų vienuolyną. 1615 m. Liseckiai fundavo naują mūrinę vienuolyno bažnyčią. Išlikę griuvėsiai.
--	--	---	--	--	--	--	---

	<p><i>Kremenecas</i> (ukr. <i>Кременець</i>, lenk. <i>Krzemieniec</i>)</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Pilis.</i> (XIV <i>pab.</i>) 						<ul style="list-style-type: none"> • Miestas metraščiuose minimas XIII (1226 m.) a., iš to laiko žinoma Kremeneco tvirtovė, viduramžiais Kremenecas buvo laikomas didžiausiu Voluinės miestu. Magdeburgo teisė suteikta 1431 m. • <i>Pilis. (XIV pab.)</i> Medinių įtvirtinimų šioje vietoje būta dar Kijevo Rusios laikais. Prie LDK prijungtas 1340 m. Pastatyta medinė pilis. Mūrinę pilį pastatė LDK Vytautas. Tada mediniai įtvirtinimai buvo pakeisti mūriniais. • 1409 – 1418 m. šioje pilyje už šamokslą prieš Vytautą buvo įkalintas Švitrigaila. Vėliau, 1430 – 32 m. šią pilį, kaip ir Lucko, Švitrigaila išnaudos kare su Lenkija dėl Voluinės. • 1536 m. Žygimantas Senasis Kremenecą ir jo apylinkes padovanojo savo Žmonai Bonai Sforcai, karalienė rekonstravo tvirtovę renesanso dvasia. Tvirtovė turėjo aukštas sienas, 3 bokštus, kareivines, parako saugojimo pastatus, buvo aprūpinta patrankomis. Pilies kalnas iki šiol vadinamas – Bona. • 1648 m. pilį 2 mėnesius apgulyje laikė kazokų vadas Maksimas Kreivanosis, ją užėmė ir sugriovė, nuo to laiko pilis neatstatyta. <u>Dabar išlikę dviejų bokštų, gyvenamojo pastato griuvėsiai.</u>
	<p><i>Jėzuitų Šv. Ignaco Lojolos ir Šv. Stanislovo Kostkos bažnyčių (1720 – 1740).</i></p>						<p>XVII a. mieste įsikūrė jėzuitai, įsteigė čia kolegiją (kurioje vėliau dirbo ir Joachimas Lelevelis), <i>1720 – 1740 m. pastatė Šv. Ignaco Lojolos ir Šv. Stanislovo Kostkos bažnyčių</i> (III Gesu tipo, architektas Gižickis. <i>Fundatoriai – kunigaikščiai Višnioveckiai</i>). Jėzuitų kolegija itin glaudžius ryšius palaikė su Vilniaus universitetu. Po 1773 m. bažnyčia tapo parapijine, po 1831 m. paversta cerkve, o kolegija uždaryta - įsteigta stačiatikiška seminarija. Katalikai atgavo 1920 m., tarybiniais metais įrengta sporto salė, dabar priklauso Ukrainos autokefalinei stačiatikių bažnyčiai, remontuojama.</p>
	<p><i>Pranciškonų bažnyčia ir vienuolynas (XVII a. I p.)</i></p>						<p>Apie 1631 m. kunigaikščiai Vyšnioveckiai ir Zbaražskiai fundavo mūrinę <i>pranciškonų bažnyčių ir vienuolyną</i>. Įdomu – vienuolynas finansiškai rėmė Vilniaus universitetą. Po 1832 m. vienuolynas uždarytas, bažnyčia pakeista į soborą.</p>

	<p><i>Podolės Skala (ukr. Скала-Подільська, lenk. Skala Podolska)</i></p> <p>Pilis (XIV a. pab., XV-XVII, XVIII a.)</p>	<p>Borščivo raj.</p>					<p>Anksčiau vadinosi Skala arba Skala ties Zbruču. Skala ir čia stovėjusi pilis nuo seno buvo svarbiu pasienio gynybinio punktu. Vietovė žinoma nuo XIV a. I pusės. Jau tuomet ant seno slavų piliakalnio Skaloje stovėjo medinė pilis. Kunigaikščiai Karijotaičiai XIV a. 60-70 metais pastatė pirmąją medinę pilį. Karijotaičiams priklausė iki 1394 m. 1395 m. Jogaila Skalą (kaip ir eilė kitų Podolės miestų) skyrė Krokuvos vaivadaui Spytkui iš Melštino. XV a. pr. Skala atiteko Vytautui ir Švitrigailai. Po Vytauto mirties 1434 m. šios žemės buvo įjungtos į Karūną, o Skaloje įrengta seniūno, turėjusio saugoti valstybės sienas, būstinė. 1515 m. Lenkijos karalius ir LDK kunigaikštis Žygimantas Senasis Skalą paskyrė iki gyvos galvos Kameneco seniūnui Stanislovui Lanckoronskiui bei įpareigojo čia pastatyti naują mūrinę pilį. Skala Lanckoronškiams priklausė iki 1706 m. (kuomet mirė Mykolas Lanckoronskis), tada Skalos seniūnija atiteko Tarlovų giminei, vėliau Goluchovskių (iki 1939 m.). Pastaroji giminė XVIII a. vid. pilies teritorijoje pasistatė puošnius rūmus (sudegė po kelių metų po pastatymo dėl žaibo). Statybinės medžiagos rūmams buvo gaunamos ardant senąją pilį, todėl ankstesni įtvirtinimai XVIII a. virto griuvėsiais.</p> <p>Pilis (XIV a. pab., XV-XVII, XVIII a.) – itin vertingas fortifikacinės architektūros paminklas. Kelis kartus buvo užimta priešų. 1538 m. visiškai pilį sugriovė totoriai, tačiau ji buvo atstatyta iš naujo; 1620 m. Skalą užpuolė turkai, sudegino didesnę dalį miesto ir apgriovė pilį; 1648 m. lenkų kareivių įgulą išvijojė ir pilį užėmė kazokai; 1657 m., per tvaną, pilį nusiaubė švedų sąjungininkai vengrai. Po 1672 m. įvykusio turkų puolimo ir pilies nusiaubimo, ji nebuvo daugiau atstatyta. Miestas po 1772 m. atiteko Austrijai. Pilies teritorijoje matomos duobės – I pasaulinio karo austrų kariuomenės apkasai. Pilis netaisyklingo plano (pritaikyto prie kalno viršūnės), saugoma Zbručo upės ir kalno šlaitų, pietinėje pusėje specialiai iškasto griovio bei akmeninių sienų. Į pilį buvo patenkama per pietinėje dalyje įrengtus įvažiuojamuosius vartus su grandinėmis pakeliamu tiltu. XVIII a., vienos iš modernizacijų metu, pilyje pastatyti kvadrato plano rūmai, dalijantys pilies teritoriją į dvi dalis.</p> <p>Dabar išlikę pilies aptvaro sienos, šiaurinėje pilies sienoje galingas apvalaus plano „parako“ bokštas (kažkada šalia buvo įvažiuojamieji vartai) bei pilies teritorijoje buvusių rūmų likučiai. Vietos gyventojai su malonumu po truputį ardo pilies likučius, o akmenis naudoja vietos statybose.</p> <p>Kiti objektai:</p> <p>1719 m. pastatyta Švč. Mergelės Marijos Dangunėmimo bažnyčia, kartais įvardijama kaip paskutinis gotikos paminklas Ukrainoje. Bažnyčia pastatyta kaip gynybinė. Po II Pasaulinio karo katalikai lenkai repatrijavo, bažnyčia paversta staibinių medžiagų sandėliu, vėliau įrengta joje elektrinė. Šiuo metu gražinta katalikams.</p> <p>Vienas seniausių šulinių Podolėje. Pagal legendą, šulinys yra prie senojo kelio iš Lvovo į Kamenecą, kuriuo kartą keliavo kunigaikštis Danila mokėti duoklės chanui. Tačiau Skaloje svitą užklupo žiema ir teko čia apsistoti. Kunigaikščio tarnai šioje vietoje iškasė šulinį, todėl šulinys vadinamas karališkuoju.</p> <p>Taip pat čia yra senas parkas – respublikinės reikšmės gamtos paminklas, dabar labai apleistas, jo gilumoje ligoninė įsikūrusi neogotikiniuose XIX a. rūmuose-pilyje. Parke auga 500 metų senumo liepa ir jos bendraamžis ąžuolas, taip pat 200-mečių liepų alėja.</p>
--	--	----------------------	--	--	--	--	---

Toki (ukr. Току, lenk. Toki)	Pidvoločinsko raj.					<p>Pilis (XVI, XVII a.). Pilį pastatė kunigaikščiai Zbaražskiai. Pilį XVI a. pab. pastatė Braclavo vaivada kunigaikštis Jonušas Zbaražskis Juodojo ir Kučmano kelių sankirtoje, vėliau, 1631-1744 m., valdė ir atnaujino kunigaikščiai Višnioveckiai. Po paskutiniojo iš Višnioveckių mirties Toki atiteko Černiackiams, vėliau Matkovskiams. Pilis ilgai buvo laikoma nepaimama, tačiau pilį 1648 m. nusiaubė kazokai, 1675 m. sugriovė turkai. Jonušas Zbaražskis netgi ketino miesto pavadinimą pakeisti į Naująjį Zbaražą, bet tai nepavyko. Pilis pastatatyta prie Zbručo senvagės, kuri kadais pilnai supo piliavietę, t.y. pilis buvo saloje. Pilis netaisyklingo trikampio plano su trim bokštais kampuose – vienas netaisyklingo penkiakampio plano, kiti du apvalaus plano. Visi bokštai apatinėje dalyje turėjo šaudymo angas, viršutinėse dalyse buvo kazematai. Patenkama į pilį buvo pakeliamu tiltu, kurį saugojo dar vienas bokštas-vartai. Pilis buvo atnaujinta ir prižiūrima iki XVIII a. pab. Netekus gynybinės reikšmės po truputį du bokštai ir didelė dalis sienų buvo išardyta kaip statybinė medžiaga. <i>Išliko penkiakampio bokšto ir dalies sienų griuvėsiai.</i></p>
Višnivecas, Vyšniavas (ukr. Вишнівець, lenk. Wiśniowiec)	Zbaražo raj.					<p><u>Višnivecas – Gediminaičių kilmės kunigaikščių Vyšnioveckių giminės tėvonija, privatus miestas XIV a. pab. – XVIII a. I p.</u></p> <p>Vietovė žinoma nuo 1395 m., kuomet Višniovecio miestelį LDK didysis kunigaikštis Vytautas davė valdyti Dmitrijui Kaributui (savo pusbroliui - LDK didžiojo kunigaikščio Algirdo sūnui). Kaributas arba Dmitrijus Kaributas (po 1350 m. - po 1404 m.) – lietuvių kunigaikštis, Lietuvos didžiojo kunigaikščio Algirdo ir jo antrosios žmonos Julijonos Tverietės sūnus).</p> <p>Vyšniavas atiteto Teodorui (Fiodorui) Kaributaičiui. Iš jo kildinama Vyšnioveckių giminė. Iš Fiodoro Kaributaičio Vyšniavą paveldėjo jo sūnus Nesvyžiaus kunigaikštis Vasilijus Fiodorovičius Kaributaitis, iš pastarojo sūnus Soltanas. XVI a. pr. čia gyvenusių Kaributaičių giminė pavardę pasirinko pagal miestelio pavadinimą – pasivadino Višnioveckiais. Tokiu būdu vietovė tapo magnatų Višnioveckių giminės tėvonija-domenu. Elekcinių karalių laikotarpiu (XVII a. II pusė) vienas iš Višnioveckių buvo išrinktas Lenkijos karalium ir Lietuvos didžiuoju kunigaikščiu. Mirus paskutiniam Višnioveckių giminės atstovui Mykolui Servacijui Vilniaus vaivada ir LDK didžiajam etmonui (1744m., Merkinėje) (Serwacy), miestas vedybų keliu atiteko Mniškoms.</p>

<ul style="list-style-type: none"> <i>Pilis (XIV-XVXVII a. I. p.), bastioninė pilis-rezidencija (1640 - 1720), rezidencija (1720) – itin vertingas fortifikacinės, rezidencinės architektūros paminklas.</i> 						<p><i>Pilis (XIV-XVXVII a. I. p.), bastioninė pilis-rezidencija (1640 - 1720), rezidencija (1720) – itin vertingas fortifikacinės, rezidencinės architektūros paminklas.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Vienareikšmiško atsakymo kas įsteigė miestą ir pastatė pilį nėra. Vienais duomenimis Dmitrijus Kaributas, kitais – jo sūnus Fiodoras Kaributaitis. Visgi, greičiausiai pirmąją <i>pilį Višniovece pastatė Dmitrijus Kaributas</i> XIV-XV a. sandūroje. Jeremijus Mykolas Višnioveckis 1640 m. pilį perstatė į modernią tvirtovę su bastionais – bastioninę pilį-rezidenciją. Iš šios pilies išliko žemės pylimai. 1655 m. tvirtovė nukentėjo nuo kazokų, 1672 m. ją sudegino turkai, 1705 nusiaubė totoriai. 1720 m. Višnioveckiai (Mykolas Servacijus) senąją savo pilį perstatė į rezidentinius vėlyvojo baroko rūmus, išlikusius iki mūsų dienų, įveisė parką. Naujieji šeimininkai Mniškos XVIII a. vid. barokinę rezidenciją padidino ir naujai įrengė. Rezidencija tapo viena gražiausių visoje Voluinėje. Iki šiol išlikusi <i>rezidencija</i> pastatyta 1720 m. ankstesnės pilies vietoje. Ansamblį sudaro rezidentiniai pasagos plano rūmai su dviem fligeliais, dveji vartai ir XVIII a. įveistas parkas; kadais rūmuose buvo įrengta ir koplyčia, teatras. Višnioveckiai ir vėlesni šeimininkai šiuose rūmuose turėjo ypatingai garsią paveikslų galeriją, kurioje ypač daug buvo garsių Lenkijos ir Lietuvos karalių, kunigaikščių ir magnatų portretų. Tačiau kolekcija XIX a. buvo išvežta ir išparduota. Nemažai darbų iš šios molbertinės tapybos kolekcijos pakliuvo į Vienos, Varšuvos, Krokuvos, Maskvos muziejus. Dvare lankėsi daug garsių istorinių asmenybių – 1781 m. čia susitiko karalius Stanislovas Augustas Poniatovskis su Rusijos didžiuoju kunigaikščiu, būsimu caru, Pavlu; čia viešėjo rašytojas Onore de Balzakas. XIX a. dvaro šeimininkai kelis kartus keitėsi, vienu metu priklausė Pliateriams. Rūmų ansamblis nukentėjo per I ir II Pasaulinius karus; tarpukaryje rūmus išpirkto ir visuomeniniais tikslais naudojo vietinis lenkų seimelis, dar apie 2005 m. rūmai buvo naudojami kaip prpfesinė technikos mokykla, klubas ir biblioteka. Rezidencija neseniai restauruota, dabar pilyje veikia draustinio “Tarnopilio pilys” (“<i>Замку Тернопілля</i>”) filialas.
<ul style="list-style-type: none"> <i>Šv. Kryžiaus Išaukštinimo cerkvė (Vozniesenskaj a) (1530, 1872, 1989)</i> 						<ul style="list-style-type: none"> Priešais rezidenciją - kadais pilies papėdėje - stovi nedidukė <i>Šv. Kryžiaus Išaukštinimo cerkvė (Vozniesenskaj a) (1530, 1872, 1989)</i> – seniausias iki šio išlikęs paminklas Višniovece. Pilies cerkvę kaip <i>giminės mauzoliejų 1530 m. pastatė Višnioveckiai; jos rūsiuose papalaiduota nemažai giminės atstovų</i>. 1872-73 m. ir vėliau cerkvė buvo atnaujinta, todėl šiandien senosios architektūros detalių joje nematyti.
<p><i>Karmelitų vienuolynas ir bažnyčia (XVII-XVIII).</i></p>						<ul style="list-style-type: none"> <i>Karmelitų vienuolynas ir bažnyčia (XVII-XVIII).</i> Išlikę XVII a. bažnyčios su gynybiniais elementais ir vienuolyno pastatų griuvėsiai.
<p><i>Zbaražas (ukr. Збараж, lenk. Zbaraż)</i></p>	<p>Zbaražo rajono centras.</p>					<p><i>Nuo 1994 m. Zbaražas valstybinis istorijos, architektūros draustinis.</i> Pirmą kartą metraščiuose paminėtas 1211 m., XIII a. priklausė Lenkijos karaliui. XIV a. priklausė kunigaikščiams Kaributaičiams, vėliau Zbaražskiams, Vyšnioveckiams. Iš Fiodoro Kaributaičio kildinama kunigaikščių Zbaražskių giminė, suvaidinusi svarbų vaidmenį politiniame LDK ir LK gyvenime.</p> <ul style="list-style-type: none"> <i>Iš Fiodoro Kaributaičio Zbaražą paveldėjo jo sūnus Nesvyžiaus kunigaikštis Vasilijus Fiodorovičius Kaributaitis, iš pastarojo 1474 m. sūnus Vasilijus – pirmasis pasivadinęs Zbaražskiu..</i>

<p><i>Pilis: medinė (iki 1474 m.), mūrinė pilis 1474, 1598 m., bastioninė pilis 1626-1631 m.</i></p>					<ul style="list-style-type: none"> • Pilis 1994 m. paskelbta valstybiniu istorijos-architektūros paminklu, įeina į 1994 m. paskelbtą Zbaražo istorijos-architektūros draustinį. Pilis medinė (iki 1474 m.), mūrinė pilis 1474, 1598 m., bastioninė pilis 1626-1631 m. - itin vertingas fortifikacinės, rezidencinės architektūros, istorijos paminklas. • 1393 m. pirmąją medinę pilį Pilies kalne pastatė Dmitrijus Kaributas. • Per Zbaražą ėjo vadinamasi “juodasis kelias” – viena iš pagrindinių totorių puolimo į Lenkiją trasų. Iki 1474 m. pilis medinė. 1474 m. puolant totoriams pilies įgula susidegino, todėl totoriai pilį sugriovė nepalikdami akmenų ant akmenų. Pilis atstatyta, dar kartą totorių apgriauta 1598 m. ir atnaujinta Jonušo Zbaražskio. 1626-1631 m. Jurgis Zbaražskis pastatė naują bastioninio tipo pilį. Pasibaigus Kaributaičių – Zbaražkių linijai miestas atiteko Kaributaičiams - Višnioveckiams. • 1648 m. pilį be kovos paėmė Bogdano Chmelnickio kazokai, tačiau Zbaražo tvirtovė pirmiausia asocijuojasi su Henriko Senkevičiaus romanu „Ugnimi ir kalaviju“(Ogniem i mieczem), kur aprašoma garsioji du mėnesius trukusi “Zbaražo gynyba” – 1649 m. Chmelnickio kazokų kariuomenė (kartu su Krymo totoriais) apgulė Zbaražo pilį, kurioje buvo lenkų įgula. Jai į pagalbą išėjo Lenkijos karalius Jonas Kazimieras Vaza, kurį nepasiekus tvirtovės kazokai puolė ir vos karaliaus nepadėję į nelaisvę. 1675 m. pilį užėmė turkai. 1675 m. pilį rekonstravo Dmitrijus Vyšnioveckis, 1682 m. atiteko Potockiams. 1707, 1734 m. nusiaubė rusų kariuomenė. 1701 m. čia lankėsi Petras I. Atnaujint XVIII – XIX a. sandūroje, tačiau joje nebuvo gyvenama, todėl pilis sparčiai nyko, XIX a. I pusėje Potockis pilį pardavė, XIX vid. Pilyje veikė cukraus fabrikas. 1896 m. pilies rūmai sudegė. Per I Pasaulinį karą rusų kariuomenė sugriovė dalį sienų, 1914 m. susprogdino kazematus, nusiaubė rūmus. XX a. 3 deš. veikė gimnazija, 1935 m. renovuota, po 1945 m. apleista, pastaruju metu atstatyta ir joje įsikūręs regioninis muziejus. • Pilis. Pilis stovi šiek tiek toliau nuo miesto centro parke ant taip vadinamos Pilies kalvos. Tvirtovė buvo pastatyta 1626 – 1631 m. (kaip gynybinė rezidencija – palazzo in fortezza), pagal labai garsaus italų architekto Vincenzo Scamozzi projektą. Architektas ir garsus teoretikas šį pilies projektą pirmiausia aprašė savo visoje Europoje garsiam traktate „Apie universalios architektūros idėją“ Venecija, 1615 , vėliau šį projektą realizavo Zbaraže. 1675 m. pilį užėmė ir sudegino turkai, tačiau Višnioveckiai ją atstatė. Pilis pastatyta pagal naujausias to meto fortifikacijos žinias ir pasiekimus, pelkėtoje vietovėje, ant pylimo, ją sudarė uždaro kvadratinio plano su keturiais bastionais kampuose renesansinis statinys, kuriame buvo kareivinės, kiemo viduje stovėjo (išlikę ir dabar) renesansiniai rezidenciniai rūmai. Į pilį buvo patenkama tiltu per pilies teritoriją supusį griovį ir pravažiuojamuosius vartus bokštą (žiūrėti rekonstrukciją).
<p><i>Bernardinų vienuolynas (1627, 1755) ir Šv. Antano ir Jurgio bažnyčia (1723).</i></p>					<ul style="list-style-type: none"> • Bernardinų vienuolynas (1627, 1755) ir Šv. Antano ir Jurgio bažnyčia (1723). 1627 m. į miestą atvyko bernardinai, 1637 m. Višnioveckiai įsteigė ir fundavo mūrinį vienuolyną, tačiau vienuolyną sudegino turkai, o nauja barokinė Šv. Antano ir Jurgio bažnyčia pastatyta tik 1723 m. tarybiniais laikais bažnyčioje veikė fabrikas, o 1990 m. grąžinta bernardinams. <p>Kiti paminklai:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sinagoga (1537, XVI – XVII a.) • Paminklas a. Mickevičiui (1898) •



11. Užkarpatės sritis– administracinis centras Užhorodas (Закарпатська область)

<p><i>Mukačevas (ukr. Мукачеве, lenk. Mukaczewo)</i></p>	<p>Mukačevo raj.</p>				<ul style="list-style-type: none"> • IX a. Mukačeve buvusi senųjų kroatų tvirtovė, X-XI a. Mukačeva priklausė Kijevo Rusiai, XI a. pab. – XIV a. pab. miestas ir tvirtovė priklausė Vengrijos karaliams. XI a. pradžioje Vengrijos karalius pasinaudojo nestabilia situacija įrančioje Kijevo Rusioje ir užėmė dalį Užkarpatės – Žemutinę Užkarpatę. Pastarasis 1031 m. žemes perdavė savo sūnui Imre, kuris vokiečių šaltiniuose netgi vadinamas <i>Dux Ruissorum</i> – rusų kunigaikščiu. XI a. II pusėje Vengrijos karaliaus Laslo įsakymu buvo pastatyta tvirtovė. Greičiausiai tvirtovė buvo sugriauta totorių 1241 m. Esminis pilies perstatymas vyko 1395-1414 m. valdant Fiodorui Karijotaičiui. • <i>Kalbant apie LDK ženklus Ukrainos Užkarpatėje aktualus yra praktiškai tik vienas miestas – Mukačevas ir kunigaikščio Teodoro Karijotaičio (Algirdo anūko) asmenybė.</i> Po mūšio prie Mėlynųjų vandenų (1362 m.) Algirdas valdyti Podolę paskiria savo anūkam Karijoto sūnams – Aleksandrui, Jurgiui, Konstantinui, Teodorui. Karijotaičiai podolę valdė vaivadų teisėmis. Mirus vienam iš brolių jjo valdos atitekdavo jaunesniam. Tokiu būdu apie 1388 m. visa Podolė priklausė jau Teodorui (jauniausiam iš Podolę valdžiusiųjų Kariojotaičių). 1392 m. Teodoras sukilo prieš Lietuvos didįjį kunigaikštį Vytautą. 1393 m. (kitais duomenimis, 1395 m.) jo pašalintas pabėgo į Vengriją. 1393 m. įvyko mūšis tarp Fiodoro Karijotaičio ir Vytauto kariaunų, Fiodoras patyrė pralaimėjimą, buvo paimtas į nelaisvę ir kalintas Vilniaus pilyje. Netrukus Fiodorui pavyko pabėgti iš nelaisvės, o prieglaudė jį Vengrijos karalius Zigmantas Liuksemburgietis. Buvo sudarytas abiems pusėms naudingas susitarimas – Fiodoras perleido Zigmantui Liuksemburgiečiui savo nominalias teises į Podolę, o Vengrijos karalius Fiodorui suteikė valdyti Mukačevą ir Makovicų dominiją. • Fiodoras Karijotaitis niekuomet neatsisakė Podolės kunigaikščio titulo, puoselėjo mintis susigrąžinti šias žemes. Sudaręs sąjungą su Liubarto sūnumi Teodoru, Švitrigaila ir Vokiečių ordinu, 1402 m. nesėkmingai bandė atgauti Podolę. • 1393 (arba 1395 ?) m. Vengrijos karalius Zigmantas Liuksemburgietis Mukačevą padovanojo Podolės kunigaikščiui Fiodorui Kariotaičiui. Fiodoras Mukačevą valdė 1393 (1395?) – 1414 m. (iki mirties). Naujas miesto savininkas ženkliai perstatė pilį - įsirengė savo rezidenciją ir sustiprino tvirtovę (pasistatė net 164 patrankas), sustiprino prekybą, įkūrė stačiatikių vienuolyną. Fiodoras Kariotaitis neturėjo palikuonių, todėl po jo mirties 1414 m. pilis sugrįžo Vengrijos karaliaus Zigmanto nuosavybėn. Miesto valdovas Fiodoras Kariotaitis čia labai gerbiamas, aukštutinėje pilyje jam pastatytas paminklas. Teodoras Karijotaitis apie 1414 m. mirė Mukačeve.
---	----------------------	--	--	--	---

Pilis (XIV-XVII a.)

Mukačevo pilis - vienas vertingiausių XIV-XVII a. fortifikacinės architektūros ir istorinių paminklų Ukrainoje. Tvirtovėje dera skirtingų epochų architektūros stiliai.

Pilis pastatyta ant vulkaninės kilmės 68 m. aukščio (kaip Šv. Jonų bažnyčios Vilniuje varpinė) kalno ir užima 14 000 m² plotą. Pilį sudaro trys ant rijų terasų išsidėstę dalys. Seniausioji dalis – Aukštutinė pilis (XIV-XVI a.) yra kalno viršūnėje; Vidurinioji pilis (XVII a.) ant terasos 6 m žemiau Aukštutinės pilies; Žemutinė pilis (taip pat XVII a.) ant terasos 10 m žemiau Viduriniojos pilies. XVIII a. pradžioje ant ketvirtos terasos 10 m žemiau Žemutinės pilies buvo pastatytas bokštas pilies vartų gynybai bei kelias į pilį vakariniame kalno šlaite. Kelias išliko iki mūsų dienų, o bokštas buvo nugriautas XX a. pradžioje. Visa pilis ir kiekviena jos dalis aptvertos akmeninėmis 3-3,5 m aukščio sienomis, apsuptos 10-12 m gylio sausais grioviais, per kuriuos buvo permesti mediniai pakeliami tiltai. Pilį saugojo XVII a. pristatyti 8 galingi artilerijos bastionai. Vartus į Žemutinę pilį, saugo du apvalaus plano bastionai; Vidurinioji pilis turi keturis bastionus, didįjį kiemą apsuptą dviejų – trijų aukštų pastatais, kuriuose buvo įsikūrusios garnizono kareivinės, arsenalas, riterių salė, virtuvė ir sandėliai. Šiaurinėje kiemo dalyje stovėjo, XX a. II pusėje nugriautas, komendanto namas.

Aukštutinės pilies uždarame kieme įrengta XVI-XVII a. kunigaikščio rezidencija, trys apvalūs bokštai (XIV a., pristatyti XVII a.), XVII a. pilies koplyčia, kiemas supamas dviejų – trijų aukštų pastatų. Iš šiaurinės pusės Aukštutinę pilį saugo du bastionai. Pietinėje kiemo dalyje tebėra 85 m. gylio šulinys, kurio vandeniui pilis buvo aprūpinama iki XIX a. pabaigos. XIX a. valdant austrams 71 m gylyje iškirsti spiraliniai laiptai. Pagal legendą iš šulinio dugno eina slapta tunelis išvedantis ant upelio Latorica kranto. XVI a. aplink pilies kalną buvo iškastas gynybinis griovys, kurį užpildydavo upelio vanduo, XVII a. griovys buvo sutvirtintas ažuoline stačiakuoliu siena. Griovys neišlikęs.

Tiksli pilies pastatymo data nėra žinoma, tačiau pirmosios žinios apie ją yra iš XI a. Pradžioje kalno viršūnėje buvo pastatytas pirmasis mūrinis bokštas – donžonas (iki mūsų dienų neišlikęs). Pilis priklausė vietiniams Vengrų Arpadovičių dinastijos karaliams, nuo XIV a. pradžios Anžų dinastijai: karaliams Karlui Robertui ir Liudvikui Didžiajam, Elžbietai Anžu.

Nuo 1396 iki 1414 m. pilį ir dominiją valdė Podolės kunigaikštis Fiodoras Kariotaitis (Gediminaitis). Kariotaičio valdymas čia prisimenamas ir netgi apipintas legendomis – Fiodoras Kariotaitis apgavo velnią. Fiodoras pilį ženkliai sutvirtino ir pavertė savo rezidencija. Fiodoro įsakymu pilis buvo apsupta sauso griovio ir gynybine siena su keturiais apvaliais bokštais (trys išlikę), iškastas šulinys.

XV-XVI a. pilis priklausė turtingiems savininkams, kurie pilį išplėtė ir sutvirtino. 1629-1711 m. pilis priklausė Transilvanijos Rokoci dinastijos kunigaikščiams. Derdas I Rokoci Mukačevą pavertė savo kunigaikštystės sostine. Po jo mirties našlė Zuzana Lorantfi tęsė pilies rekonstrukciją, pastatė Viduriniąją ir Žemutinę pilis, išorinį gynybinį vandens žiedą-griovį. Pilis, perstatyta pagal prancūzo architekto Voban projektą, tapo tipine viduramžine pilimi su aukštais bokštais ir galingais bastionais. 1649 m. pilyje lankėsi ir vedė derybas su Derdu II Rokoci Bogdano Chmelnickio pasiuntiniai dėl bendrų karo veiksmų prieš LLV.

Po Sofijos Batori mirties (1680) pilis atiteko Ferenco I Rokoci našlei – Kroatijos princesei kunigaikštienei Ilonai Zrini. 1685-1688 m. ji didvyriškai vadovavo pilies gynybai per ilgiausiai trukusią trijų metų trukmės Austrijos Imperatoriaus kariuomenės apgultį. Po trijų metų apgulties pilis kapituliavo, atiteko imperatoriui Leopoldui I. Imperatorius įsakė pilį perstatyti pagal naujausius to meto fortifikacijos pasiekimus. Tuomet buvo nugriauti Fiodoro Kariotaičio laikais statyti bokštai ir senasis (pirmasis) pilies donžonas, pilis įgavo žemos tvirtovės su galingais bastionais ir keliomis įtvirtinimų eilėmis pilies papėdėje vaizdą. Po šios rekonstrukcijos Mukačevas tapo galingiausia tvirtove Šventosios Romos Imperijos rytuose.

•

- 1703-1711 m. Mukačevas tapo vengrų nacionalinio-išsivaduojamojo karo centru, kuriam vadovavo Transilvanijos kunigaikštis Ferencas II Rakoci – Ilonos Zrini sūnus. Aktyviausiai šiame išsivadujamajame kare dalyvavo rusinai-ukrainiečiai. Karą pralaimėjus pilis vėl atiteko Habsburgams. Pamažu pilis pradėjo prarasti savo karinę-strateginę reikšmę ir 1782 m. imperatoriaus Juozapo II įsakymu joje buvo įkurtas valstybinis politinis kalėjimas, jame kalėjo ir mirė daug 1848 m. sukilėlių vengrų. 1896 m. kalėjimas buvo likviduotas, o pilis apleista ir pradėjo griūti.
 - Čekoslovakijos respublikos laikais joje įkurti kariuomenės daliniai (1918-1938 rugsėjis Miuncheno konferencija, 1938 m. spalį Slovakija paskelbia autonomiją ir valstybė virsta Čekijos ir Slovakijos federacija, 1939 m. kovą Slovakija paskelbia nepriklausomybę, kurią globoja Vokietija, o Čekiją užima Vokietijos kariuomenė). II pasaulinio karo metu, kuomet miestas ir teritorija priklausė Vengrijai, pilyje įsikūrė Vengrijos kariuomenė. XX a. II pusėje čia veikė profesinė mokykla. Dabar pilyje tebevykdomi restauravimo darbai, siekiant pritaikyti muziejaus ir turizmo reikmėms, įkurtas kraštotyrinis muziejus. Pilis itin gausiai lankoma turistų.
- Kiti objektai:**
- **XIV a. gotikinė Šv. Martyno koplyčia**, dalinai perstatyta. Interjere išlikę XIV a. gotikinės freskos.
 - Fiodoras Karijotaitis būdamas stačiatikiu rėmė stačiatikių bažnyčią ir vienuolynus. Seniausias Mukačeve **Šv. Mikalojaus stačiatikių moterų vienuolynas ant Čiernieč (Juodo) kalno. Įsteigtas Fiodoro Kariotaičio** (kartais nurodoma, kad Fiodoras tik atnaujino jau anksčiau įsteigtą vienuolyną). *Pagal legendą, medžiojantį Fiodorą Kariotaitį užpuolė baisus žvėris. Kunigaikštis pagalbos kreipėsi į Dievą – pasižadėjo, kad jeigu išsigelbės nuo žvėries, toje vietoje atsidėkodamas pastatys vienuolyną. Stebuklo laukti ilgai nereikėjo, žvėris kunigaikštį paleido, o greitai ant kalno buvo pastatytas pirmais medinis vienuolynas.* 1661 m. buvo pastatyta bizantinio stiliau mūrinė cerkvė, kurią 1826 m. nugriovė dėl senumo. Dabartiniai vienuolyno pastatai ir soboras pastatyti XVIII a. vid. – XIX a. pr., vienuolyną supanti gynybinė siena – XVII a. Vienuolynas visuomet buvo svarbus Užkarpatės kultūrinis centras, čia sukaupta vertinga senosios raštijos biblioteka, vėliau perduota Užgorodo universitetui (pvz., vienuolyne saugoma 1401 m. išspausdinat taip vadinama *Užkarpatės evangelija*).
 - Taip pat Fiodoras skyrė fondacijas stačiatikių vienuolynui Krasny Vradi, fundavo cerkvę Potokuose, įsteigė likarnia – ligoninę Beregove. taip pat yra duomenų, jog fiodoro žmona įsteigė moterų stačiatikių (bazilijonių) vienuolyną ant Latorici upelio kranto Pidgorianuose.
 - XVII a. **renesansiniai - barokiniai Rakoci giminės rūmai**, dalinai perstatyti (1746-1748 m. architekto B. Neiman).



12. Vinycios sritis– administracinis centras Vinycia (Вінницька область)

	Braclavas (ukr. Брацлав, lenk. Braclaw)	Nemirovo rajonas				<p>Žinomas nuo XII a., į LDK įjungtas XIV a. Nuo 1565-66 m. Braclavo vaivadijos centras, Magdeburgo teisė suteikta 1564 m. po Liublino unijos visą laiką priklausė Lenkijos karaliams ir buvo valdomas seniūnų. Dėl pastovių totorių anpuolių ir dėl kazokų puolimų (netolies buvo kazokų Sečė), vaivadijos centras 1598 m. faktiškai buvo perkeltas į Vinicą, tačiau vaivadijos pavadinimas taip ir liko Braclavo. 1672-1699 m. Braclavo vaivadija pagal Bučač susitarimą priklausė turkams.</p> <p>Pilis. Ilgą laiką Braclavo pilis buvo kovos už Rytinę Podolę simboliu. Miestą kaip ir Vinicą bei Sokoliną įsteigė Algirdas. Pirmąją pilį Pietinio Bugo ir Pučivkos santakoje pastatė Konstantinas Kariotaitis. XV a. pr. Vytautas Braclavą iš Kariotaičių atėmė, pasodino jų vietoje seniūną. Nuo XV a. pab. Braclavo pilis tapo karinių veiksmų Rytinėje Podolėje epicentru. Braclavo ir Vinicos seniūnu 1491-1517 m. buvo LDK didysis etmonas Konstantinas Ostrogiškis. Miestas ir pilis 1497 m. nukentėjo nuo totorių. 1545 m. Braclavo pilis revizoriaus vertinama kaip maža ir prasta, tegalinti sutalpinti trečdalis miesto gyventojų. Iki 1545 Aleksandro Jogailaičio pavedimu nedidelė Braclavo pilis atstatyta, tačiau vėl sunaikinta eilinio totorių anpuolio 1551 m. metu. XVII a. II p. valdant turkams pilis buvo apleista. Rusijos imperijos laikais dėl starteginės Braclavo vietos 1832 m. buvo parengtas naujas galingos tvirtovės projektas, tačiau nerealizuotas. Iš pilies praktiškai nieko neišliko.</p>
	Baras (ukr. Бар, lenk. Bar) Pilis (XVI, XVII a.).	Baro rajono centras				<p>Istorinis miesto pavadinimas iki XVI a. vid. Rov (Rów), nuo čia tekėjusio Rov upelio pavadinimo. Priklausė Odronožų (Odrowąż) giminei. XVI a. vid. (1540 ?) miestą išpirko karalienė Bona Sforca. Ji miestą pervadino Baru (garbei savo gimtojo Bario miesto ir kunigaikštystės pietinėje rytinės Italijos pakrantėje). Suteiktas naujas herbas su karalienės inicialais BS, pastatyta tvirtovė. 1540 m. suteikta Magdeburgo teisė.</p> <p>Pilis (XVI, XVII a.). XVI a. pilis buvusi medinė. Pastatyta 1537 m. Drohobyčiaus seniūnas Vaitiekus Stažechockis (Wojciech Starzechowski) karaliaus įsakymu šiaurinėje miesto dalyje pradėjo medinės su penkiais bokštais pilies statybą. XVII a. 4 deš., kuomet į Barą savo rezidenciją perkėl Lenkijos etmonas Stanislovas Koniecpolskis, mieste pradėti nauji fortifikaciniai darbai. Tuomet pagal prancūzo inžinieriaus, kartografo Giomo Levassero de Boplano (pr. <i>Guillaume Le Vasseur de Beauplan, apie 1600-1673 m.</i>) projektą buvo pastatyta nauja galinga mūrinė bastijoninė pilis. XX a. pr. miesto valdžia per pilies teritoriją nutiesė miesto bulvarą, kuris ilgainiui buvo pertvarkytas į parką. Dabar parke įrengtas memorialas II Pasauliniame kare žuvusiems kariams. Pilies išlikę žemės įtvirtinimų ir mūro fragmentai (senojoje miesto dalyje parke gretimais Šv. Onos bažnyčios).</p> <p>XVII a. Mieste veikė karališkosios artilerijos arsenalas. 1672-1699 m. priklausė turkams. 1674 m. Garsūs istoriniai įvykiai:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Jono Sobieskio Baro pilies apgultis, kuri baigėsi turkų įgulos pasidavimu ir perėjimu tarnauti Sobieskio kariuomenėn. • 1768 02 29 sudaroma Baro Konfederacija. • 1768 06 19 Baro gynyba nuo Rusijos imperijos kariuomenės.

	<p>Chmilnikas (ukr. Хмільник, lenk. Chmielnik)</p>	<p>Chmelnickio raj.</p>				<p>Miestas pietvakarinėje Podolės dalyje ant Pietinio Bugo kranto. Pirmą kartą šaltiniuose minimas 1362 m., kuomet šias teritorija užėmė Algirdas ir iki 1431 m. priklausė LDK kunigaikščiams.</p> <p>1434-1793 m. priklausė Lenkijos karalystei, buvo karališkuoju miestu. Miesto teises gavo 1443 m., atnaujintos Žygimanto Senojo 1518 m. 1648-1667 m. priklausė kazokams, 1672-1699 m. turkams, 1793 m. prijungtas prie Rusijos imperijos.</p> <p>Pilis, tvirtovė (XVI-XVII a.). Pagal legendą pilis buvo pastatyta rankomis supiltame piliakalnyje ant P. Bugo kranto. Matyt, pilis buvo sustiprinta Vytauto valdymo pabaigoje. Tam buvo rimtos priežastys – 1399 m. pralaimėjus mūšį prie Vorkslos. Pasikeitė sienos. Chmilnikas tapo pasienio miestu. Tai turėjo, sąlygoti Chmilniko pilies sustiprinimą. Kovos tarp Švitrigailos ir Žygimanto Kęstutaičio metu, Chmilnikas atiteko Fiodorui Kaributaičiui (Algirdo anūkas, Vyšnioveckių giminės pradininkas), palaikiusiam Švitrigailą. Tačiau 1334 m. Fiodorui Kaributaičiui prisiekus Lenkijos karaliui, pilis atiteko Lenkijai. Šaltiniai fiksuoja, kad tuo metu pilis buvusi stipri ir didelė.</p> <p>Miestas buvo apie 6 km nuo Juodojo kelio ir dažnai buvo puldinėjamas totorių, todėl 1534 m. karaliaus įsakymu Lenkijos didysis etmonas Jonas Tarnovskis sustiprinto senąją pilį ir apsumo miestą žemės pylimais ir mūrine gynybine siena su bokštais. Tuomet buvė iškastas kanalas tarp P. Bugo ir jo intako Pastušos (Pastuša), tokiu būdu miesto įtvirtinta dalis atsidūrė dirbtinėje saloje. 1672-1699 m. pilis turkų buvo atnaujinta, pastatyta aštuoniabriaunė mečetė (su fortifikacine funkcija, matomos šaudymo angos), iškastas požeminis praėjimas upės šlaite. 1911-1915 m. gretimais pilies griuvėsių buvo pastatyta graikų kilmės grafo Konstantino Ksido vasaros rezidencija. Iš pilies išlikęs viena galingas mūrinis bokštas, kuriame dabra veikia kraštotyros muziejus. Bokštas (1534) – aukštis 20 m., aštuoniabriaunio plano, deimetras 8 m, sienų storis 1,5 m. bokštas buvo naudojamas kaip gynybinis pastatas, mečetė, stačiatikių cerkvė, sandėlys, kavinė. 1911-1915 m. gretimais pilies griuvėsių buvo pastatyta graikų kilmės grafo Konstantino Ksido vasaros rezidencija. Dabart. muziejus.</p> <p>Kita: Turkų mečetė (XVII a.) Šv. Trejybės bažnyčia (1603, 1729). Pradžioje bažnyčia pastatyta renesanso stiliumi ir Šv. Jono Krikštytojo titulu, XVIII a. perstatyta.</p>
	<p>Dašivas (ukr. Дашиве) Rezidencija (XIX a.).</p>	<p>kaimas Ilincų rajone.</p>				<p>Pilis, rezidencija (XVI-XVIII a., XIX a.).</p> <p>Pirmą kartą šaltiniuose minimas 1420 m., tuomet čia stovėjo pylimais apsupta pilis (taip teigia ukrainiečiai istorikai). 1585 m. vietos savininkas Ostapas Korovajus-Sedlickis (Остап Коровай-Седлицький) pardavė Dašivą kunigaikščiui Jonušui Zbaražskuii. Pastarasis čia pastatė pilį, mat netolies praeina Juodasis kelias. Zbaražskiai kelis kartus atstatė pilį po totorių sugriovimo, vėliau pardavė kunigaikščiams Višnioveckiams. Paskutinis iš Višnioveckių Dašivo savininkas LDK lauko etmonas Mykolas Servacijus Višnioveckis (1680-1744). Dašivas atiteko jo dukrai Onai Višnioveckytei Oginskienei (Trakų vaivados žmona), o toliau pastarosios dukrai Augustei (1724-1791) grafo Konstantino Liudviko Broel-Plater (Konstanty Ludwik Broel-Plater, 1722-1778) žmonai. Pliateriams Voluinėje dar priklausė Berestečkas. Konstantino Liudviko Pliaterio anūkas Juozapas Vincentas XVIII a. pab. pradėjo statyti savo rezidenciją. 1831 m. kazokai pusę rezidencijos sudegino. Vėliau dvarą nupirko Potockiai.</p> <p>Iki mūsų dienų išliko nemaža dalis dvaro pastatų – santūrios, klasicistinės architektūros rūmai, istoristiniai ūkiniai pastatai, parko fragmentai.</p>

	<p><i>Vinica, Vinycia (ukr. Вінниця, lenk. Winnica)</i></p>	<p>Srities ir rajono centras.</p>					<p>Miestas buvusioje Braclavo vaivadijoje. Jau 1363 m. Vinica minima kaip tvirtovė. Miestas stovi ant totorių grobiamųjų žygių Kučmano kelio. Daug kartų buvo nusiaubta mongolų ir turkų. Dėl pastovių totorių anpuolių ir dėl kazokų puolimų (netolies buvo kazokų Sečė) iš Braclavo vaivadijos centras 1598 m. faktiškai buvo perkeltas į Vinicą, tačiau vaivadijos pavadinimas taip ir liko Braclavo. 1672-1699 m. Braclavo vaivadija, ir Vinica, pagal Bučač susitarimą priklausė turkams. Po II LLV padalijimo atiteko Rusijai.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pilis. Pilis buvusi medinė, išlikę tik piliakalnio fragmentai. Pirmasis Vinicos paminėjimas šaltiniuose iš 1363 m., kuomet Fiodoras Kariotaitis rytinių Podolės sienų gynybai pastatė pirmąją medinę tvirtovę ant Pietinio Bugo kranto (ties dešiniuju intaku Višnia ir kairiuoju - Vinička). Tačiau 1395 m. Fiodoras Kariotaitis miestą prarado – jį atėmė Vytautas, XV a. I p. priklausė Švitrigailai. Po Švitrigailos mirties miestas buvo valdomas seniūnų. Aleksandras Jogailaitis miestui suteikė Magdeburgo teises, tačiau dažni totorių anpuoliai trukdė miesto vystymuisi. 1640 m. suteikta Magdeburgo teisė. XVI a. vid. pilis buvo jau per maža miestiečiams slėptis dažnų anpuolių metu, prastos būklės. Žygimantas Augustas atidavė pilį miestiečiams. Pilis buvo atstatyta 1571 ir 1581 m. (neišlikusi). 1558 m. pastatyta kita nauja medinė pilis Kempa saloje, tačiau ją 1580 m. sudegino totoriai. Nepilnai išlikęs piliakalnis. • Kita: • Jėzuitų vienuolyno bažnyčia, kolegija (statyta apie 1645 m.), po 1830-31 m. sukilimo paversta cerkve ir stipriai perstatyta. Vinicoje 1803 m. įsteigta gimnazija prižiūrima Vilniaus Universiteto. • Dominikonų vienuolynas ir Viešpaties Atdainymo bažnyčia (pastatyta 1751-58 m. pagal Paolo A. Fontnos projektą), po vienuolyno uždarymo paversta cerkve. 1621 m. fundavo Vinicos seniūnas Jonas Ordživolskis. • Kapucinų vienuolyno bažnyčia (1745-61 m.). • Miesto gynybinės sistemos (XVII) fragmentai.
	<div style="display: flex; align-items: center;"> <div data-bbox="331 1198 1043 1227" style="flex: 1;"> <p>13. Voluinės sritis– administracinis centras Luckas (Волинська область)</p> </div> <div data-bbox="1050 871 1547 1222" style="flex: 1;">  </div> </div>						

	Čartoriskas (ukr. Стариї Чорториськ, lenk. Czartorysk)	Manevicų raj. (Маневицький район)				Pirmą kartą šaltiniuose minimas 1100 m. – priklausė Davidui Igorevičiui, 1228 m. vietovė atiteko Danieliui iš Haličo, tačiau greitai atiteko Pinsko kunigaikščiams. XIV a. pab. – XVII a. pr. (1393-1061 m.) priklausė Čartoriskiams. 1393 m. Pirmuoju daliniu Čartorisko kunigaikščiu tapo Vasilijus Konstantinovičius (Konstantino Algirdaičio sūnus). Čartoriskas atitenka vyresniajai Čartoriskių giminės linijai kaip ir Litovežas. Čartoriskiai palyginus mažai gyveno šiame mieste, neliko čia po jų didesnių ženklų. Pilis. Išliko piliakalnis , apvalaus plano pilies aikštelė (apie 90 m diametro), apie 5 m aukščio žemės pylimai. Į vakarus nuo piliaklanio išliko kita piliavietė – Radvilų pilies likučiai . Radviloms miestas atiteko XVI a.
	Kamin Kaširskij (ukr. Камінь-Каширський, lenk. Kamień Koszyrski) Piliakalnis – Zamok kalnas (XIV, XV a.- ?) kunigaikščių Sanguškų pilies vieta.	Rajono centras				Tradicikai įvardijama, kad miestą 1196 m. įsteigė Voluinės kunigaikštis Romanas Mstislavičius. Šaltiniuose minimas pirmą kartą 1262 m. XIV a. priklausė Liubartui Gediminaičiui. 1430 m. gavo miesto teises. Nuo XV a. minimas miestas kaip kunigaikščių Sanguškų-Kaširskių nuosavybė. Išliko piliakalnis – Zamok kalnas (XIV, XV a.- ?). Piliakalnis ovalaus tipo (130 x 100 m) ant upės Ciri dešiniojo kranto. Piliakanyje XIV a. buvo pastatyta pilis-tvirtovė, kuri XV a. tapo vyresniosios Sanguškų giminės linijos pagrindine pilimi. Pilies būta medinės. 1987-1988 m. piliakalnyje atlikti archeologiniai tyrimai, tyrimus vykdė Voluinės kraštotyros muziejus.
	Luckas (ukr. Луцьк, lenk. Luck)	Srities administracinis centras				Miestas pirmą kartą šaltiniuose minimas 1085 m., nuo 1199 m. Haličo-Voluinės kunigaikštijos sudėtyje. Miestas įsikūrė prie medinės kunigaikščių Riūrikaičių pilies. 1321 m. kare su Ldk Gediminu žuvo paskutinis dinastijos kunigaikštis (Georgijus), Luckas buvo prijungtas prie LDK, o Lucko kunigaikščio sostas atiteko Gedimino jauniausiam sūnui Liubartui (1300-1383). Liubartas Lucko (1323-1324, 1340-1383), Liubarsko (1323-1340) ir Voluinės (1340-1383) kunigaikštis. Po Liubarto mirties matyt kutį laiką Luckas priklausė Liubarto vyriausiam sūnui Fiodorui. Tačiau jau 1387 m. Jogaila Lucką perdavė Vytautui. Po Vytauto mirties 1432-39 m. Luckas palaikė Švitrigailą. 1431 ir 1433 m. lenkų kariuomenė su Jogaila priešakyje nesėkmingai laikė pilį apgultyje, pilis atlaikė 1436 m. Žygimanto Kęstutaičio LDK kariuomenės apgultį. 1440 m. Ldk Kazimieras Jogailaitis atidavė Voluinė Švitrigailai, pastarasis valdė iki mirties (1452 10 31). 1432 m. Jogaila Luckui suteikė Magdeburgo teisę, 1497 m. Ldk Aleksandras suteikė Magdeburgo teisę, kuri apėmė visą miestą. Po Liublino unijos (1569 m.) Luckas kartu su visa Voluinės vaivadija atiteko Karūnai. 1648 m. nuniokojo miestas užimtas Bohdano Cmelnickio kazokų, 1706 m. miestas sugriautas švedų. Po III ATR padalijimo Voluinė atiteko Rusijos Imperijai, 1918-1939 m. priklausė Lenkijai, nuo 1939 m. SSRS.

<i>Lucko pilis (XI-XVIII a.).</i>						<ul style="list-style-type: none"> • Lucko pilis (XI-XVIII a.). <i>Pilis</i> yra aukštumoje esančioje Styr upės vingyje. Pradžioje čia buvo medinė pilis, XIV a. vid. Lucko pilis priklausė Liubartui Gediminaičiui, vėliau tapo LDK Vytauto ir Švitrigailos rezidencija. Skirtini pilies statybos etapai: <ul style="list-style-type: none"> • X-XI a. datuojami žemės pylimai • XII a. pastatyta galinga medinė pilis su žemės pylimais ir grioviais • 1259 m. pilis sugriauta to pareikalavus mongolų chanui Burundajui užėmusiam Voluinę • Kada pilis pastatyta mūrinė nėra nusistovėjusios nuomonės. Ši data svyruoja tarp XIII a. vid ir XIV a. vid. Atskiri mediniai pilies elementai palaipsniui buvo keičiami mūriniais, Liubarto laikais didesnioji pilies dalis pastatyta mūrinė. • XV a. 4 dešimtmetyje atliekama rekonstrukcija siekiant pilį pritaikyti naudoti patrankas • 1494 m. Lucko seniūnas Semionas Alšėniškis ir jo vietininkas Bohdanas Valošinas atliko pilies atnaujinimo darbus • XVI-XVII a. pr. trijų aukštų bokštai paaukštinti, užstatyti renesansiniai atikai. • Architektūra. Pilis aptvarinio tipo, pastatyta netaisyklingo trikampio plano pritaikant prie kalvos aikštelės, su trimis kvadratinio plano bokštais – Vartų/Liubarto, Styriaus/Švitrigailos ir Valdovo. Pilis pastyta upės Styr ir Maly Glušec santakoje. XV a. 4 deš. pritaikyta naudoti artileriją. Į vidų buvo patenkama pakeliamu tiltu per galingą vartų bokštą – Liubarto bokštą. Pradžioje jo būta 3 aukštų, XVI a. -5, o XVII a. pristatytas renesansinis atikas. Panašiai perstatyti ir kiti du bokštai. Kieme buvo kunigaikščio rezidencija (neišlikusi) ir Šv. Jono Evangelisto soboras (pastatytas XII a., iki mūsų laikų neišlikęs, tik pamatinės dalys). XVI a. šaltiniai mini mūrinę Aukštutinę pilį su trimis bokštais ir Žemutinę pilį (<i>Окольный замок</i>) su keturiais mūriniais ir keturiais mediniais bokštais. Nuo 1789 m. kunigaikščio rezidencijos vietoje stovi taip vadinamas bajorų namas (<i>Ślechecki dom</i>). XIX a. pr. šiaurinėje pilies dalyje pastatyti klasicistiniai vyskupų rūmai. Pilis restauruota XX a. 8 dešimtmetyje. Pilyje dabar veikia muziejus, pilis lankoma turistų. <u>Pilies muziejuje saugoma Radvilų Olykos dailės kolekcija.</u> • 1429 m. sausio mėnesį pilyje įvyko vadinamasis Lucko suvažiavimas.
<i>Kunigaikščių Čartoryskių gotikiniai vartai-bokštas (XV a.) – Žemutinės pilies likučiai.</i>						<ul style="list-style-type: none"> • Kunigaikščių Čartoryskių gotikiniai vartai-bokštas (XV a.) – sudedamoji gynybinės miesto sistemos – Žemutinės pilies (<i>Окольный замок</i>) vienas iš bokštų, vienintelis išlikęs. Žemutinę pilį sudarė aptvaras su keturiais mūriniais ir keturiais mediniais bokštais. Vartai kelis kartus perstatyti, šalia išlikę sienos likučiai.
<i>Lucko Šv. apaštalų Petro ir Povilo katedra (1616-39), buvusi jėzuitų bažnyčia.</i>						<ul style="list-style-type: none"> • Lucko Šv. apaštalų Petro ir Povilo katedra (1616-39), buvusi jėzuitų bažnyčia. 1539 m. bažnyčią fundavo Lucko vyskupas Jurgis Falčevskis. XVII a. vid. karų metu sugriauta, XVIII a. pr. atstatyta, tam pačiam amžiuje kelis kartus degė, po 1781 m. gaisro išliko tik varpinė, stovinti iki dabar, o katedra perkelta į iki dabar stovinčią jėzuitų bažnyčią. Jėzuitų Šv. Apaštalų Petro ir Povilo bažnyčia pastatyta 1616 - 1639 m. (pagal italo Giacom Brian projektą), kelis kartus degė, paskutinį kartą 1924 m., kiekvieną kartą atstatant dalinai keista. 1948 m. joje įrengtas sandėlis, 1980 m. įrengtas ateizmo muziejus, 1990 m. grąžinta katalikams.

<p>Didžioji Lucko sinagoga. (XV, 1629)</p>						<ul style="list-style-type: none"> • Didžioji Lucko sinagoga. (XV, 1629) – renesanso sakralinės ir fortifikacinės architektūros paminklas. Pastatyta XVII a. pr. pagal Zigmanto Vazos privilegiją senos medinės vietoje. Senoji sinagoga pastatyta XIV-XV a. sandūroje. Renesansinė sinagoga turi gynybinės architektūros elementų – gynybinį bokštą. Statant sinagogą buvo planuojama panaudoti kaip tvirtovę totorių antpuolio atveju. Kartais dar pavadinama Mažąja pilimi. Neveikia po II Pasaulinio karo, dabar priklauso sporto mokyklai.
<p>Dominikonų vienuolynas (XVIII I p.)</p>						<ul style="list-style-type: none"> • Dominikonų vienuolynas (XVIII I p.) (Lucko vyskupų rūmai). Dominikonai Lucke įsikūrė šalia Žemutinės pilies. 1390 m. funduojant Karaliui Jogailai ir 1393 m. Ldk Vytautui pastatytas vienuolynas ir Švč. Mergelės Marijos bažnyčia. Iki šiol esantys mūriniai pastatai pastatyti XVIII a. I pusėje.
<p>Šv. Trejybės soboras (1754).</p>						<ul style="list-style-type: none"> • Šv. Trejybės soboras (1754). Šv. Trejybės bernardinų vienuolyno bažnyčią fundavo 1425-25 m. Vytautas. Mūrinė bažnyčia pastatyta 1754 m., 1867 m. atiduota stačiatikiams kaip įgulos cerkvė, vėliau pertvarkyta į soborą.
<p>Liuboml (ukr. Любомль, lenk. Luboml) Šv. Trejybės bažnyčia (1412).</p>						<p>Pirmą kartą šaltiniuose minimas 1287 m., čia 1288 m. mirė kunigaikštis Vladimiras Vasilkovičius. Jo valdymo laiku miestas buvo nemažas prekybos centras, 1264 m. kunigaikštis pastatė mūrinę Šv. Jurguio bažnyčią (išlikusi). Nuo 1340 m. priklauso LDK. XIV a. II p. priklausė Belcų, Kremeneco valdytojui Jurgiui Narimantaičiui (Gedimino sūnus). XIV a. pab. – XV a. pr. čia buvo medinė pilis. Išlikę žemės pylimai greta centrinės miesto aikštės.</p> <p>1541 m. miestas gavo Magdeburgo teises.</p> <p>Šv. Trejybės bažnyčia (1412) – gotikos, baroko sakralinės architektūros paminklas. 1392 m. mieste lankėsi karalius Jogaila (čia susitiko su Vytautu), miestas jam patiko ir 1412 m. karalius čia fundavo mūrinę gotikinę bažnyčią. Bažnyčia daug kartų perstatyta.</p>
<p>Olyka (ukr. Олика, lenk. Olyka)</p>						<p>Vietovė minima dar Laurušavo ir Hipatijaus kronikose (apie 1149 m.). Pirmasis 1433 m. dokumentuose paminėtas dvaro savininkas Lenka Zarubičius. Miestą įsteigė XV a. Trakų vaivada ir Lucko seniūnas Petras Mangirdaitis. Per vedybas Luckas atiteko Kiškoms. Taip pat per vedybas, kaip kraitis, Olyka atiteko Radvilų giminei (apie 1513 m. Ona Kiškaitė, Stanislovo Kiškos iš Cechanovco dukra, ištekęjo už Jono Radvilos Barzdotojo) ir kraičio atsinešė Nesvyžių, Olyką ir Lachvę). 1589 m. įsteigta Olykos ordinacija (taip pat Nesvyžiaus, Klecko). Olyka, kaip ir Nesvyžius Radviloms priklausė apie 400 metų – iki 1939 m.</p> <p>1702 m. miestą sudegino švedai. Paskutinis tiesioginis Olykos paveldėtojas Dominykas Radvila (1786-1813 m.) mirė Prancūzijoje bevaikis. Olyka perduota valdyti Klecko majorato valdytojui Antanui Radvilai (1775–1832m.) Tačiau po gausių ir karų miestelis nebeatsigavo, nes prekybos centrai persikėlė į Rusijos gilumą. 1838 m. sugriuvo kolegijos ir seminarijos rūmai, 1870 m. sudegė rotušė su visu miesto archyvu. Paskutinis Olykos valdytojas Jonušas Pranciškus Radvila, 1939 m. prasidėjus Antrajam pasauliniam karui buvo suimtas, o po karo apsigyveno Lenkijoje.</p>

Radvilų pilis (1564, 1640, 1760)						<p>Radvilų pilis (1564, 1640, 1760) – fortifikacinis, rezidencinis architektūros paminklas. Pirmąją pilį Olykoje 1564 m. pastatė Mikalojus Radvila Juodasis. 1640 m. pilį išplėtė ir sustiprino didysis Lietuvos kancleris Albrechtas Stanislovas Radvila. Gynybinės funkcijos pilis, kaip ir dauguma Volinės pilių, prarado XVIII a. 1760 m. Mykolas Kazimieras Radvila pilį perstatė – pilies vietoje atsirado barokinė rezidencija. 1812–36 m. užėmus rusams, pilyje buvo įkurta karinė ligoninė. Radvilos į savo rezidenciją sugrįžo tik 1883 m. ir maždaug per 30 metų laikotarpį rezidenciją atstatė. Per I pasaulinį karą pilis buvo visiškai sugriauta, tačiau Jonušo Radvilos pastangomis vėl buvo atstatyta. 1939 m. nusiaubta bolševikų. Dabar į pilies teritoriją galima užėiti, tačiau patalpose yra Volinės psichiatrinė ligoninė Nr. 2.</p> <p>Olykos pilis buvo vieną pirmųjų kvadratinė bastioninių pilių Ukrainoje. Pilies kompleksas iki šiol apsuptas griovio ir seno parko, bastioninės pilies pylimo sutvirtinimų likučiai gerai matomi iš šiaurės-rytų pusės. Šiandien galime pamatyti XVIII a. perstatytos pilies pastatus – uždaras kiemas užstatytas mūriniais 2-3 aukštų korpusais. Šiaurės – rytų pusėje pagrindinis 3 aukštų rezidentinių rūmų korpusas. 1976 m. pilis dalinai restauruota.</p>
Šv. Petro ir Povilo bažnyčia (XVI a., 1612)						<p>Šv. Petro ir Povilo bažnyčia (XVI a., 1612) – gotikos, renesanso, baroko sakralinės architektūros paminklas. . Apie 1460 m. ją fundavo Petras Mangirdaitis (Baltasis) Lucko seniūnas, LDK etmonas. Tai seniausias katalikiškas kulto pastatas visoje Voluinėje. Radviloms persimetęs į protestantus bažnyčia buvo naudojama kaip kalvinų maldos namai. 1612 m. perstatyta, 1920 m. nusiaubta bolševikų (per Sovietų Rusijos – Lenkijos karą), bet greitai atstatyta; po II Pasaulinio karo vėl nusiaubta. Bažnyčia katalikams 1992 m. grąžinta griuvėsių stovyje.</p>
Šv. Trejybės parapijinė bažnyčia (1635-40)						<p>Šv. Trejybės parapijinė bažnyčia (1635-40) – baroko sakralinės architektūros paminklas. Pirmąją medinę bažnyčią 1588 m. fundavo Stanislovas Radvila (Petro Skargos įkalbintas atsiversti į katalikybę iš kalvinizmo). Mūrinė bažnyčia pastatyta 1635 – 1640 m. pagal italo architekto Giovanni Malivierna projektą. Pinigus statybai skyrė Albrechtas Stanislovas Radvila. Bažnyčia buvo pripažįstama kaip gražiausia Voluinėje. Tarybiniais laikais bažnyčia uždaryta ir dalinai sunyko. Ankstyvojo baroko trinavė bazilikinė bažnyčia buvusi ypatingai puošni tiek išorėje, tiek viduje. Joje palaidoti kai kurie Olykos Radvilų giminės atstovai (fundatorius taip pat) – tebėra išlikę vėlyvojo renesanso, baroko antkapiniai paminklai su epitafijomis. Bažnyčia grąžinta tikintiesiems.</p>
Miesto įvažiuojamieji vartai – Lucko varatai (XVII a. pr.)						<p>Radvilos miestą įtvirtino, įrengė gynybines sienas su vartais. Miesto įvažiuojamieji vartai – Lucko varatai (XVII a. pr.) – vienintelis, išlikęs iki šiol renesansinių miesto gynybinių įrenginių elementas. Dabar juose sandėlys.</p>

	<p>Voluinės Vladimiras (<i>ukr. Володимир-Волинський lenk. Włodzimierz Wołyński</i>)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pilis 						<p>Vladimiras yra viena seniausių Voluinės vietovių (minima jau IX a.), kaip senrusių miestas minimas X a. pabaigoje (988), o nuo X a. jau dalinės Voluinės kunigaikštijos sostinė, vėliau Haličo-Voluinės kunigaikštijos sostinė. XI a. išaugo į turtingą prekybos miestą su stipria pilimi.</p> <p>Miestas pavadintas pagal įsteigėjo Vladimiro Sviatoslavičiaus vardą.</p> <p>XIII a. miestas buvo sudegintas totorių. 1320 m. miestą paėmė kuniagikštis Gedimainais, nuo 1340 m. jį valdė kunigaikštis Liubartas, kuris vedė Voluinės kunigaikščio Jurgio seserį. XIV a. viduryje dėl šio miesto vyko aršios kovos tarp lietuvių ir lenkų, 1349 m. užėmė Kazimieras Didysis; 1370 m., po Kazimiero mirties miestas vėl atiteko Lietuvos valdžion.</p> <p>1431 m. suteiktos savivaldos teisės, kurias patvirtino Kazimieras Jogailaitis ir vėliau 1509 m. Žygimantas Senasis. Po Vytauto mirties atsinaujino ginčai dėl Podolės ir Voluinės žemių, o ginčų metu miestas buvo valdomas Švitrigailos, kuris mirdamas savo testamentu 1452 m. paliko jį Lietuvai. 1500 m. miestą sudegino totoriai, po to jis sunkiai atsistatė. Liublino seime 1569 m. Žygimanto Augusto nutarimu miestas kartu su kitomis Voluinės žemėmis atiteko Lenkijai, tapo Voluinės centru, o 1593–1652 m. buvo seimelių rinkimosi vieta.</p> <p>Voluinės Vladimiras svarbus religinis centras: nuo XIII a. stačiatikių vyskupijos centras, nuo XIV a. - ir katalikų.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pilis – archeologijos, fortifikacinės architektūros paminklas. . Pirmus įtvirtinimus šioje vietoje X a. pastatė kunigaikštis Vladimiras. XIV a. II p. lenkų buvo nepilnai pastatyta mūrinė tvirtovė. 1370 m. Mirus Lenkijos karaliui Kazimierui, Ldk Kazimieras ir Lucko kunigaikštis Liubartas pasinaudojo tuo ir paėmė nebaigtą statyti tvirtovę. Pilis lietuvių buvo nugriuota iki pamatų pastatyti nauji mediniai įtvirtinimai. XVI a. pastatyti nauji įtvirtinimai, kurių fragmentai išliko iki šiol. Tvirtovę sudarė žemės pylimai su penkiais bokštais jungiamais medinės tvoros su kovine galerija, supo vandens griovys. Tvirtovės viduje stovėjo medinė kunigaikščio rezidencija, Šv. Joachimo ir Onos bažnyčia, miesto pastatai. XVII-XVIII a. tvirtovė neteko karinės reikšmės ir buvo apleista. Iki dabar išliko netaisyklingo keturkampio plano žemės pylimų likučiai. Pylimų aukštis 9-10 m., jie apima 3,12 ha plotą. • XIII a. pabaigos Šv. Bazilijaus cerkvė. • XVIII a. II pusės jėzuitų bažnyčia, 1774 m. perduota bazilijonams, 1840 m. stačiatikiams. Tarpukaryje vėl katalikų parapiinė, po II pasaulinio karo uždaryta, 1992 m. atiduota stačiatikiams.
	<p>Švč. Mergelės Marijos Dangun Ėmimo soboras (<i>XII, XVIII, XIX a.</i>),</p>						<ul style="list-style-type: none"> • Švč. Mergelės Marijos Dangun Ėmimo soboras (XII, XVIII, XIX a.), kuriame buvo laidojami Voluinės kunigaikščiai (perstatyta XVIII a., XIX a. stipriai remontuota). Anot tradicijos Voluinės Vladimire šalia Švč. Mergelės Marijos Dangun Ėmimo soboro buvo palaidotas Mindaugo sūnus stačiatikis Vaišelga. Soboras stovėjo piliavietėje.
							<ul style="list-style-type: none"> • XIII a. pabaigos Šv. Bazilijaus cerkvė. • XVIII a. II pusės jėzuitų bažnyčia, 1774 m. perduota bazilijonams, 1840 m. stačiatikiams. Tarpukaryje vėl katalikų parapiinė, po II pasaulinio karo uždaryta, 1992 m. atiduota stačiatikiams. •

Zimnas (ukr. Зимне, Зимнее, lenk. Zimno)

- **Zimnas** - nedidelis kaimas ant kairiojo Lug upės kranto, kelis kilometrus piečiau Volinės Vladimiro. Egzistuoja versija, artimesnė legendai, kad vietovė atsirado dar XI a. ir gavo tokį pavadinimą kadangi buvo Vladimiro kunigaikščių žiemos rezidencija. Pirmas miestelio paminėjimas šaltiniuose – 1450 m., vienuolyno – 1458 m. Pagal legendą 1001 m. vienuolyną, kunigaikščių rezidenciją įkūrė kunigaikštis Vladimiras.
- 1495 m. ant kalvos prie upės slėnio kunigaikščio Fiodoro Čartoryskio (Gediminaičio) buvo įkurtas **Sviatogorskij vienuolynas** – pastatyta **Švč. Dievo Motinos dangun ėmimo cerkvė ir vienuolyno aptvaras-pilis**. Tėvo pradėtus darbus tęsė Aleksandras Čartoryskis. Per laiką (XV-XIX a.) susiformavo ansamblis, kurį sudaro: Švč. Dievo motinos dangun ėmimo (Uspenskaja) cerkvė (1495 - 1550 m.), gynybinės sienos su keturiais bokštais ir penkeriais vartais (aptvaras netaisyklingo kvadrato plano su trim kvadratiniais ir vienu apvalaus plano bokštais), Šv. Trejybės cerkvė (1465-75, 1567), olos ir požeminė Šv. Baltramiejaus (Varlamo) cerkvė.
- Vienuolynas buvo įkurtas kaip stačiatikių, vėliau atiteko unitams. Ne kartą buvo sugriautas ir atstatytas. Atrestauruotas 1899 m., smarkiai sugriautas per II Pasaulinį karą (1943) ir po karo uždarytas. Buvo griuvėsiais daugiau nei 30 metų, pradėtas restauruoti 8 dešimtmetyje, atstatymo darbai baigti nepriklausomoje Ukrainoje.
- Vienuolyne yra saugoma stebuklinga Zimno Dievo Motinos ikona. Pagal legendą 988 m. ją iš Konstantinopolio į Kijevą atgabeno kunigaikštienė Ana, kaip Konstantinopolio patriarcho palaiminimą santuokai su kunigaikščiu Vladimiru. Vladimiras ikoną padovanojo Zimno vienuolynui.
-

14. Žytomyro sritis– administracinis centras Žytomyras (Житомирська область)



	<p><i>Berdyčiv (ukr. Бердичів, lenk. Berdyczów)</i></p>	<p><i>Rajono centras</i></p>					<p>Dėl Berdyčivo savininkų XV a. pr. aptinkamos dvi versijos. XV a. pradžioje miestą įsteigė Švitrigaila. Pirmoji - rodos, 1430 m. Švitrigaila mongolų nusiaubtą gyvenvietę atidavęs Tiškevičiui, atsakingam už kariuomenę, kovas ir sutartis. Antroji – 1430 m. Ldk Vytautas vietovę paskyrė Zvenigorodo vietininkui Kalinikui. Pastarojo patikėtinis Berdyč įkūrė čia kaimą, kuris pradėtas vadytinti Berdyčivu, o 1546 m. aktuose Berdyčivas minimas kaip Tiškevičių nuosavybė.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bet koku atveju - <i>Tiškevičių giminės atstovai tapo pagrindiniais Berdyčivo valdytojais. Prie Piato upės ant aukštos kalvos jie pasistatydino pilį su gynybiniais įtvirtinimais. Miestas Chmelnickio sukilimo metu stipriai apgriautas. 1721 m. miestas tapo Radvilų nuosavybe.</i> XVIII a. Berdyčivas tapo svarbiu prekybiniu centru, tuomet sutvirtinti miesto gynybiniai įrenginiai. XVIII a. mieste gyveno didelė žydų bendruomenė (XIX a. vid. žydai sudarė 40 % miesto gyventojų, o XX a. pirmoje pusėje – 78 %), miestas buvo svarbiu chasidizmo centru. • Tiškevičių pilis, Karmelitų vienuolynas ir Nekalto Švč. Mergelės Marijos prasidejimo bažnyčia. Žitomiro seniūnas ir Kijevo vaivada Jonušas Tiškevičius bažnyčią ir karmelitų vienuolyną fundavo kaip votą – padėkos ženklą Dievui, už laimingą sugrįžimą iš turkų nelaisvės (1626-1627). 1630 m. Tiškevičius Liublino tribūnole paskelbė, kad savo pilį atiduoda basųjų karmelitų bažnyčiai ir vienuolynui. 1634 m. buvo pradėtos bažnyčios statybos, pakviesti basųjų karmelitų vienuoliai. Karmelitų vienuolynas tapo ir garsiu kultūriniu centru. Vienuoliai įsteigė mokyklą, sukaupe skaitlingą biblioteką, įsteigė spaustuovę. Vienuolynas uždarytas 1846 m., jo patalpose įsikūrė valstybinės įstaigos. • Pastatyta bažnyčia Jonušas paaukoko savo namuose turėtą, ant kipariso medžio lentų tapytą Marijos Snieginės atvaizdą, kuris netrukus ėmė garsėti stebuklingomis galiomis. Paveikslas ilgainiui pradėtas vadinti Berdyčivo Švč. Mergelės paveikslu, o Berdyčivas – Ukrainos Čenstachava. XVII a. miestas išgarsėjo būtent dėl karmelitų vienuolyne saugoto stebuklais garsėjančio Marijos paveikslo (karūnuotas 1756 m. popiežiaus Benedikto XVI, XIX a. paveikslo karūnos buvo pavogtos, todėl 1857 m. paveikslas buvo karūnuotas dar kartą). Karmelitų vienuolynas tapo garsia piligrimystės vieta – didžiausias Švč. Mergelės Marijos sanktuariumas Ukrainoje. 1864 m. rusų valdžios vienuolynas ir bažnyčia buvo uždaryti, jų pastatuose veikė ateizmo muziejus, kino teatras ir kt. Paveikslas pradingo II pasaulinio karo metais, dabar bažnyčioje pakabinta stebuklingojo paveikslo kopija. • 1649 m. Jonušui Tiškevičiui mirus, ėmė ryškėti šeimos atstovų pretenzijos į karmelitams atitekusį Tiškevičių turtą. Jie norėjo nuolat čia siautėjančių kazokų rankomis susigrąžinti pilį. 1684 m. vienuolynas buvo apiplėštas ir vienuoliai išvaryti. Basieji karmelitai išsikėlė (Marijos atvaizdą išsivežė į Lvovą) ir pradėjo ilgai trukusį teismo procesą. 1717 m. karmelitai grįžo į kazokų nusiaubtą miestą ir pradėjo vienuolyno remontą. 1739-43 m. pastatyta nauja bažnyčia ir atnaujinti vienuolynas bei jo įtvirtinimai (pagal architekto J. de Witto projektą). • Įtvirtintas vienuolynas apsuptas galingu pylimu, į jį patenkama per pakeliamą tiltą, vienuolyną supa gynybinės sienos su bastionais (su 60 patrankų). Taigi, vienuolynas buvo tikra tvirtovė. • Šv. Barbaros bažnyčia. Bažnyčią XVIII a. (1759 m.) bažnyčią fundavo Barbora Radvilaitė, bažnyčia pastatyta XVIII-XIX a. sandūroje. • Vėlyvojo klasicizmo stiliaus Radvilų rūmai (pastatyti 1820-30 metais).

	<i>Liubar (ukr. Любар, lenk. Lubar) – iki XVII a. Liubartivas Piliakalnis (XIV-XV a.)</i>	Rajono centras					Liubar – XIV-XVII a. Liubartivas Pirmą kartą šaltiniuose minimas 1150 m. kaip Bolochiv, Bolochivo žemės centras. Yra istorikų prielaida, kad čia 1324-1340 m. buvo kunigaikščio Liubarto dalinės kunigaikštystės sostinė, Liubartui priklausė 1324-1386 m. <i>Išliko piliakalnis, kuriame stovėjo Liubarto pilis.</i>
	<i>Ovručas (lenk. Owrucz, ukr.: Овруч)</i>	Rajono centras					Miestas pirmą kartą šaltiniuose minimas 977 m. XII a. buvo kunigaikščio Riuriko Rascislavičiaus rezidencija. Nuo Kijevo Rusios laikų čia buvo didelė tvirtovė. Nuo XIV a. Ovručas priklausė LDK, pilis priklausė Gediminui, po 1941 m. Algirdui, 1360 m. Ovručas kartu su Kijevu atiteko Vladimirui Algirdaičiui, Vytautas Ovručą atėmė iš Vladimiro. <i>Pilis (XIV-XVI a. pr.) – archeologijos, fortifikacinės architektūros paminklas.</i> XIV-XVI a. buvo lietuvių pilis, kelis kartus atnaujinta. 1506 m. pilį totoriai sugriovė. Pilis atstatyta. Pilis apsupta mūro sienos, žemės pylimų ir grioviotvio. Tvirtovė turėjusi ketverius vartus, šešis kelių aukštų bokštus. Pilį daug kartų puolė totoriai. Yra išlikę tvirtovės žemės pylimų fragmentai. (neturiu informacijos kiek gerai) <i>Šv. Bazilijaus cerkvė (1190, 1907-11) – architektūros, istorijos paminklas.</i> Cerkvė buvo įtvirtinimų kieme. Pagal legendą medinė cerkvė pastatyta 977 m. kunigaikščio Vladimiro Sviatoslavičiaus, mūrinė 1190 m. Riuriko Rascislavičiaus kaip pilies-rezidencijos cerkvė. Bizantinės architektūros paminklas, pastatytas sekant Kijevo Šv. Sofijos soboru. Cerkvė sugriauta mongolų ir lietuvių (Gedimino kariuomenės 1321 m. apgulties metu) puolimų metu. Atstatyta 1907-11 m.

Inventorinio sąrašo autorė Dalia Vitkauskaitė